

Eindrapport

Digitale transformatie van de culturele en creatieve sectoren ter voorbereiding van het Belgisch EU-voorzitterschap 2024

20 april 2023

In opdracht van

Departement Cultuur, Jeugd en Media
Arenbergstraat 9, 1000 Brussel

IDEA
CONSULT thinking ahead

Deze studie werd uitgevoerd door:

Carlo Vuijsteke
Isabelle De Voldere
Jessy Siongers
John Lievens
Fien De Corte
Mart Willekens
Katelijne Morreel

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be

www.ideaconsult.be

Inhoudsopgave

1 /	Contextschets en vraagstelling	5
1.1.	Context	5
1.2.	Onderzoeksvragen	6
1.3.	Leeswijzer & methodologie	6
1.4.	Begrippenkader	7
 DEEL 1 Digitale transformatie van de culturele en creatieve sectoren in de Europese en Belgische beleidscontext		8
1 /	Digitale transformatie van de CCS in een Europese beleidscontext	9
1.1.	Digitale transformatie in het brede EU-beleid	9
1.2.	Digitale transformatie in het EU-cultuurbeleid	14
1.3.	Belangrijke acties en beleidsresultaten in het Europese cultuurbeleid (2019 – 2022)	16
1.4.	Digitale transformatie in de relanceplannen van de lidstaten	23
1.5.	Europese ontwikkelingen sinds 2022	25
1.6.	Conclusies: 6 prioritaire thema's in het Europese beleid	28
2 /	Digitale transformatie van de CCS in de Belgische beleidscontext	32
2.1.	De beleidsprioriteiten binnen de Vlaamse Gemeenschap	32
2.2.	De beleidsprioriteiten binnen de Franse gemeenschap	36
2.3.	Beleidsprioriteiten binnen de Duitstalige gemeenschap	41
2.4.	Conclusies rond de Belgische beleidsprioriteiten	42
 DEEL 2 Dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling		44
1 /	Mapping van initiatieven van dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling	45
1.1.	Methode	45

1.2.	Beschikbare digitale data in Belgische regio's en EU-landen van (digitale) publieksparticipatie en -ontwikkeling	47
1.3.	(Digitale) initiatieven voor (digitale) publieksparticipatie en -ontwikkeling	63
1.4.	Geplande initiatieven	74
2 /	SWOT-analyse	76
2.1.	SWOT 1: Ontsluiting van kennisgegevens over cultuurparticipatie	76
2.2.	SWOT 2: Digitale initiatieven rond publiekswerking	79
DEEL 3	Onderwerpen aanbevelingen Belgisch voorzitterschap	84
1 /	Waar liggen kansen in het EU-beleid en hoe sluiten de Belgische noden hierop aan?	85
1.1.	Het stimuleren van initiatieven rond publieksparticipatie & ontwikkeling in een digitale omgeving	85
1.2.	Het stimuleren van de ontwikkeling van digitale vaardigheden in de CCS	87
1.3.	Het ondersteunen van de ontwikkeling van meer vindbare en kwalitatieve digitale content	88
1.4.	Het versterken van werkcondities en waarborgen van een faire remuneratie in de CCS	89
1.5.	Ruimte bieden voor innovatie door in te zetten op sector-overschrijdende samenwerking en geavanceerde digitale technologie	90
1.6.	Het inspelen op de digitaliseringsnoden van het Europese cultureel erfgoed	91
1.7.	Beoordeling keuze thema "opvolging data van publieksparticipatie- en ontwikkeling"	92
DEEL 4	Voorstellen en aanbevelingen rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling	94
1 /	Voorstellen aanbevelingen	95
1.1.	Context aanbevelingen	95
1.2.	Aanbevelingen op niveau van de Europese Unie	97
1.3.	Aanbevelingen op niveau van de Europese Unie en haar lidstaten	98
1.4.	Aanbevelingen op niveau van de lidstaten	100
2 /	Slotreflectie: aanbevelingen naar de CCS zelf toe	101
BIJLAGEN		105
B.1	Bronnenlijst	106

B.1.1	Bibliografie	106
B.1.2	Interviews	107
B.2	Aangeschreven experts	108
B.3	Landenfiches	111
B.3.1	Bulgarije	111
B.3.2	Denemarken	114
B.3.3	Duitsland	117
B.3.4	Estland	119
B.3.5	Finland	121
B.3.6	Frankrijk	123
B.3.7	Hongarije	126
B.3.8	Letland	128
B.3.9	Nederland	131
B.3.10	Roemenië	137
B.3.11	Slovenië	140
B.3.12	Spanje	143
B.3.13	Zweden	146
B.3.14	Engeland (Verenigd Koninkrijk)	149
B.4	Credits afbeeldingen	151

1 / Contextschets en vraagstelling

1.1. Context

Ter voorbereiding van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in 2024 (januari – juni) wil het Departement Cultuur, Jeugd en Media (DCJM) inhoudelijke voorstellen voorbereiden die het Belgisch voorzitterschap kan overmaken aan de EU en de lidstaten binnen het thema van digitale transformatie van de culturele en creatieve sectoren (CCS).

Met de keuze voor dit thema sluit het departement aan bij de beleidsprioriteiten op Europees niveau. Binnen de algemene beleidsstrategie die de Europese Commissie vastlegde voor 2019-2024 is een “Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk” één van de zes prioriteiten. Daarnaast schuift de “Nieuwe agenda voor cultuur” “Digital4Culture” als een transversale maatregel naar voor. Tot slot speelt ook op Vlaams niveau het thema van digitale transformatie een belangrijke rol. Zo vormt de digitalisering van de cultuursector één van de aandachtspunten in het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024. Het programma 'Doelgericht Digitaal Transformeren' is een concreet project waarmee de Vlaamse Overheid de cultuurparticipatie wenst te verhogen, door de brede waaier van het culturele aanbod te verbinden met geïnteresseerde cultuurparticipanten en een impuls te geven aan een datagedreven beleid op basis van gegevensontsluiting via standaarden. De impact van de COVID-19-pandemie op cultuurbeleving in Vlaanderen en daarbuiten heeft dit nog versneld.

Dit rapport draagt bij aan de kennis van wat er zich op Europees beleidsvlak, in andere landsdelen binnen België en op federaal niveau afspeelt m.b.t. digitale transformatie van de CCS, om dit thema op een gedegen manier voor te bereiden in het kader van het voorzitterschap.

Binnen dit brede thema van digitale transformatie schuift DCJM “het digitaal opvolgen (verzamelen, verwerken, analyseren, delen...) van data van publieksparticipatie en -ontwikkeling” zelf als centraal onderwerp naar voor ter voorbereiding van het EU-voorzitterschap. Het departement wil met deze opdracht verkennen of dit het juiste onderwerp is om op in te zetten en of er mogelijk (ook) andere deelaspecten moeten meegenomen worden in de beleidsvoorstellen.

1.2. Onderzoeksvragen

De studie buigt zich over volgende onderzoeksvragen:

- ▶ Wat zijn de mogelijke scenario's voor Vlaanderen/België om een toevoegend verhaal te vertellen op Europees niveau binnen het thema van data van publieksparticipatie en -ontwikkeling?
- ▶ Welke andere inhoudelijke accenten moet Vlaanderen leggen op basis van het gevoerde onderzoek? Heeft Vlaanderen baat bij het focussen op data van publieksparticipatie en -ontwikkeling (zowel digitale deelname aan- en creatie van activiteiten als het digitaal opvolgen van bezoekers, dataverzameling- en analyse, etc.) in de CCS en de daaraan gekoppelde context van verdienmodellen, marketingstrategieën, ...?
- ▶ Welke initiatieven rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling bestaan er in de 26 EU-lidstaten en binnen de EU-instellingen (Raad, Commissie en Parlement) zelf? Welke andere initiatieven staan hoog op de Europese agenda op het vlak van cultuur? Welke initiatieven bestaan er rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling binnen de CCS in de andere gemeenschappen en gewesten binnen België (Franse Gemeenschap, Duitstalige Gemeenschap, Waalse Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en op het federaal niveau?
- ▶ Rekening houdend met de situatieschets in Vlaanderen, de andere gemeenschappen en gewesten, de Federale Overheid en de relevante initiatieven in de verschillende EU-lidstaten: welke sterktes, zwaktes, kansen en risico's bestaan er m.b.t. deze initiatieven?
- ▶ Zijn er andere prangende onderwerpen die aan bod moeten komen met betrekking tot bijvoorbeeld de relance van de CCS die in de verschillende EU-landen is aan bod gekomen?

1.3. Leeswijzer & methodologie

Dit rapport bevat vier grote delen:

- ▶ Een **analyse van de Europese en Belgische beleidscontext m.b.t. digitale transformatie van de CCS**: in dit deel focussen we op hoe Europa de voorbije jaren inspeelt op de digitale transformatie in de CCS, welke prioriteiten er in het beleid worden benadrukt en welke initiatieven er worden ondernomen. We vertrekken van het brede EU-beleid, behandelen vervolgens het cultuurbeleid en geven een overzicht van hoe lidstaten omgaan met digitale transformatie in hun relanceplannen. Daarna brengen we een stand van zaken van de beleidsprioriteiten in België.
- ▶ Een **verkenning van initiatieven rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling** in de EU-lidstaten, de EU-instellingen, de andere gemeenschappen en gewesten binnen België en de federale overheid: we beschrijven welke initiatieven al voorhanden zijn op het vlak van digitale data van publieksparticipatie en -ontwikkeling en welke op korte/lange termijn gepland worden. We maken ook twee SWOT-analyses van de verzamelde initiatieven rond kennisgegevens en publiekswerking en bekijken vanuit de analyse rond digitale transformatie in de Europese en Belgische beleidscontext (deel 1) welke elementen hier een invloed op hebben.-
- ▶ Een **voorbereidende inschatting van relevante onderwerpen voor beleidsaanbevelingen**: op basis van de analyse van digitale transformatie van de CCS in de Europese en Belgische beleidscontext (deel 1) en de SWOT-analyses van initiatieven rond kennisgegevens en publiekswerking (deel 2) stellen we in dit derde deel zes relevante beleidsthema's voor die interessant zijn om op verder te werken.

- ▶ **Voorstellen en aanbevelingen rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling:** In dit deel formuleren we 16 aanbevelingen die in het kader van het Belgische EU-voorzitterschap inspiratie kunnen bieden op niveau van de Europese Unie en haar lidstaten, m.b.t. het verzamelen van publieksdata in de culturele en creatieve sectoren om publieksparticipatie- en ontwikkeling te stimuleren.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden werd een mix aan onderzoeksmethoden gehanteerd:

- ▶ **Deskresearch:** recente studies en documenten m.b.t. digitale transformatie en data rond publieksparticipatie en -ontwikkeling doorgenomen en geanalyseerd. Voor een overzicht verwijzen we naar de bijlagen.
- ▶ **Online bevraging:** voor de mapping in deel 2 werd een online enquête uitgestuurd naar experts in de 27 lidstaten. Een overzicht van deze experts kan gevonden worden in de bijlagen.
- ▶ **Interviews:** voor de analyse in deel 1 werden interviews gedaan met 8 experts. Voor een overzicht verwijzen we naar de bijlagen.
- ▶ **SWOT-workshop:** het onderzoeksteam organiseerde een interne SWOT-workshop om de inzichten uit de mapping en de analyse te verwerken.
- ▶ **Workshop beleidsaanbevelingen:** het onderzoeksteam organiseerde een interne workshop om tot beleidsaanbevelingen te komen.

1.4. Begrippenkader

In deze studie hebben we onderstaande begrippen als volgt geïnterpreteerd en afgebakend:

- ▶ **Culturele en creatieve sectoren (CCS):** we focussen op muziek, podiumkunsten, beeldende kunsten, audiovisuele kunsten, games, literatuur, architectuur, design, amateurkunsten, cultureel erfgoed en sociaal-cultureel volwassenwerk. Deze onderzoeksopdracht heeft niet de ambitie om de digitale transformatie van subsectoren in detail te bestuderen.
- ▶ **Digitale transformatie:** hiermee wordt zowel het proces als het resultaat bedoeld van het gebruik van digitale technologieën om de manier waarop een organisatie werkt en waarde levert, te transformeren.
- ▶ **Digitalisering:** het omzetten van activa van een analoge formaat naar een digitaal formaat.
- ▶ **Publieksdata:** data die gegenereerd wordt door digitale interacties tussen publiek en culturele instellingen (bijvoorbeeld persoonsgegevens, ticketingdata, clicks, video playbacks,...).
- ▶ **Content:** alle digitale objecten (beeld, geluid, tekst, etc.) die drager zijn van een culturele betekenis. Het kan gaan om gedigitaliseerde 'analoge' content (bv. een videocaptatie van een voorstelling, een digitaal beeld van een schilderij) of digitaal geboren content (bv. een digitaal kunstwerk).
- ▶ **Metadata:** inhoudelijke/beschrijvende of technische gegevens over content, zoals bv. de naam van de creator/auteur, het onderwerp, het bestandsformaat...
- ▶ **Datastandaard:** een overeenkomst over hoe gegevens worden gestructureerd.
- ▶ **Open data:** vrij beschikbare gegevens.

DEEL 1

Digitale transformatie van de culturele en creatieve sectoren in de Europese en Belgische beleidscontext

1 / Digitale transformatie van de CCS in een Europese beleidscontext

In dit deel focussen we op hoe Europa de voorbije jaren (beleids)initiatieven heeft genomen m.b.t. de digitale transformatie (in de CCS), welke prioriteiten er in het beleid worden benadrukt en welke initiatieven er worden ondernomen. We vertrekken van het brede EU-beleid, behandelen vervolgens het cultuurbeleid en zoomen ten slotte in op welke focus lidstaten leggen op digitale transformatie in de CCS binnen hun relanceplannen.

1.1. Digitale transformatie in het brede EU-beleid

Europese beleidsmaatregelen worden in de eerste plaats gestuurd door de algemene strategie en prioriteiten van de Commissie. Deze overkoepelende strategie van de Commissie zorgt voor verschillende transversale initiatieven en maatregelen die ook repercussies kunnen hebben op de (digitale transformatie van de) CCS.

Doorheen de laatste vijf jaar valt op dat de **digitale transitie een steeds belangrijker thema binnen het algemene Europese beleid** is geworden. Onder het voorzitterschap van Ursula Von Der Leyen wordt “een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk” naar voor geschoven als één van de zes topprioriteiten (naast o.a. de Europese Green Deal)¹ in de nieuwe algemene strategie (2019-2024) van de Commissie. De Commissie wil deze transitie bereiken door te investeren in bedrijven, onderzoek en innovatie; door de gegevensbescherming te hervormen; en door mensen uit te rusten met de vaardigheden die nodig zijn voor een nieuwe technologiegeneratie (en daarvoor geschikte regels te ontwerpen).

In wat volgt geven we een overzicht van de belangrijkste transversale beleidsinitiatieven en maatregelen sinds 2019 om deze transitie te stimuleren:

- ▶ Met een **digitaal eengemaakte markt** wil de EU haar interne markt ook geschikt maken voor het digitale tijdperk. In 2019 wordt in de context hiervan de **Richtlijn inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt** goedgekeurd. Daarin worden o.a. mechanismen voorzien voor een **faire vergoeding voor artiesten** als hun werk digitaal geëxploiteerd wordt. Zo stipuleert de richtlijn o.a. dat platformen die *user generated content* aanbieden (YouTube, TikTok, Facebook ...) licenties moeten afsluiten met de eigenaars van die content.

¹ https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_nl

- ▶ In maart 2020 kondigt de Commissie **een nieuwe industriële strategie**² voor Europa aan waarin digitalisering een centrale plek inneemt. De strategie heeft drie prioriteiten: de globale competitiviteit van de Europese industrie behouden en een gelijk speelveld creëren, zowel in Europa als daarbuiten; Europa klimaatneutraal maken tegen 2050; en de digitale toekomst van Europa vormgeven. Een nieuw aanpak in de strategie is dat Europa voortaan focust op **14 prioritaire industriële ecosystemen, waarvan de CCS er één is**. Deze ecosysteem-aanpak dient om specifieke maatregelen te identificeren gebaseerd op de unieke noden en uitdagingen van elk ecosysteem.

CCS als industrieel ecosysteem

In 2020 worden in de nieuwe industriële strategie van Europa de CCS één van de 14 prioritaire industriële ecosystemen. De Commissie wil in zijn industrieel beleid elk van deze ecosystemen systematisch analyseren en de verschillende risico's en behoeften ervan beoordelen teneinde hen beter te kunnen ondersteunen.

In het Annual Single Market Report 2021³ wordt elk ecosysteem geanalyseerd. Als belangrijke uitdaging voor de CCS wordt de versnelde digitale omslag (door de coronacrisis) aangehaald waarbij de CCS nieuwe inhoud en nieuwe bedrijfsmodellen kunnen ontwikkelen. Tegelijkertijd heeft de crisis volgens de Commissie de onderliggende versnippering, onder-investering en gebrek aan vaardigheden verergerd. Europese ondernemingen zijn kwetsbaar voor overnames door actoren van buiten de EU, met een risico voor de Europese culturele diversiteit.

In het rapport wordt aangegeven (anno 2021) dat de meest dringende **behoefte toegang tot financiering** is om faillissementen en werkloosheid tegen te gaan. Ook de **digitale vaardigheden** moeten worden verbeterd om een bredere toepassing van digitale technologie mogelijk te maken. Hetzelfde geldt voor ondernemers- en managementvaardigheden om professionalisering en schaalvergroting te versterken. Daarnaast is het volgens de Commissie essentieel om een **gelijk speelveld** te creëren voor alle CCS-spelers en een eerlijk klimaat voor makers en degenen die investeren in creatieve inhoud en diensten, alsook voor creatieve ondernemers.

- ▶ In juli 2020 presenteert de Commissie ook een update van de **Vaardigheden-agenda**⁴ voor Europa met een nieuw vijfjarenplan om individuen en bedrijven te helpen meer en betere vaardigheden te ontwikkelen. In het plan is het stimuleren van vaardigheden die inspelen op de kansen en uitdagingen van de digitale en groene transitie een belangrijke prioriteit. Dankzij de erkenning van de CCS als één van de 14 industriële ecosystemen in Europa's industriële strategie, wordt in de context van de Vaardigheden-agenda in april 2022 een "Pact for skills"⁵ rond de CCS gelanceerd.

Creative pact for skills

In april 2021 wordt een [rondetafelconferentie](#) over het pact voor vaardigheden voor het CCS-ecosysteem georganiseerd met de commissarissen Schmit, Gabriel en Breton. Het maakt deel uit van een reeks sectorale rondetafelconferenties met vertegenwoordigers van de 14 strategische ecosystemen van de Europese economie. Vertegenwoordigers uit de CCS benadrukken er de

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0102>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0351>

⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9723&furtherNews=yes#navItem-1>

⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=10241&langId=en>

behoefte aan meer creatieve, sectoroverschrijdende en bredere digitale vaardigheden, maar ook **aan specifieke technologische vaardigheden**.

De rondetafel wordt gevolgd door een werkgroep met 60 stakeholders die wordt voorgezeten door Creative Skills Europe, het European Creative Business Network en The Bureau of European Design Associations. Samen komen ze tot een "[Creative Pact for Skills-Manifesto](#)" waarmee ze de conversatie met de Commissie aangaan.

Prioritaire vaardigheden in het manifest zijn: (1) vaardigheden en competenties voor de digitale omgeving (inclusief ook de vaardigheden om in zo een digitale omgeving te werken: kennis over auteursrechten, contact met het publiek, online marketing, communicatie via sociale media, enz.); (2) Management-, financierings-, bedrijfs- en ondernemersvaardigheden voor het veerkrachtig herstel na COVID-19 en voor toekomstige duurzame en concurrerende groei; (3) Vaardigheden om de groene transformatie** te ondersteunen; (4) transversale en transformatieve vaardigheden die leiden tot sectoroverschrijdende innovaties; (5) technische vaardigheden en vaardigheden rond kunsten en ambachten en (6) hands-on vaardigheden in technische beroepen die via leercontracten kunnen worden opgedaan.

- ▶ Een ander belangrijk initiatief binnen de agenda is de opzet van een zogenaamde "blauwdruk-alliantie voor sectorale samenwerking rond vaardigheden". In het kader van zo'n alliantie werken belanghebbenden samen in sectorspecifieke partnerschappen om strategieën te ontwikkelen en uit te voeren om tekorten aan vaardigheden in deze sectoren aan te pakken. In 2021 wordt er een alliantie voor cultureel erfgoed gevormd en in 2022 een voor de hele CCS in het algemeen. Terwijl deze allianties het geheel van vaardigheden (dus niet enkel rond het digitale) bestrijken, hebben ze ook aandacht voor de vaardigheden die nodig zijn in de digitale transitie.

CHARTER Alliance

- ▶ Europese blauwdrukalliantie voor vaardigheden in de erfgoedsector (gestart in 2021)
- ▶ Consortium van 28 partners, waaronder ook Faro, het steunpunt voor de erfgoedsector.
- ▶ CHARTER wil beroepsrollen en -activiteiten verduidelijken en curricula en leerresultaten vaststellen voor onderwijs en opleiding zodat die beantwoorden aan de huidige en toekomstige behoeften aan vaardigheden op het gebied van cultureel erfgoed.
- ▶ De Alliantie bestrijkt 5 analysegebieden om kern- en transversale competenties te identificeren: 1) digitale, technologische en groene aanpassingsvaardigheden. 2) Bescherming en behoud; 3) ambachten en traditionele kennis; 4) verspreiding en communicatie; 5) kennis, planning en beheer.
- ▶ www.charter-alliance.eu

CYANOTYPES

- ▶ Europese blauwdrukalliantie voor vaardigheden in de CCS (gestart in 2022)
- ▶ Consortium van 20 partners, waaronder ook Mediarte, het opleidings- en tewerkstellingsfonds voor de audiovisuele sector.
- ▶ CYANOTYPES brengt een grote verscheidenheid aan organisaties, belanghebbenden en Europese netwerken samen om de behoeften en vaardigheidstekorten in de CCS aan te pakken. Op basis van innovatieve multidisciplinaire benaderingen pakt CYANOTYPES het potentieel van de sector voor innovatie en concurrentievermogen aan, waarbij ook de uitdagingen van onder meer COVID-19, de digitale overgang en de groene verschuiving worden aangepakt.
- ▶ <https://cyanotypes.website>

- ▶ In 2021 wordt het programma “**Digitaal Europa**”⁶ (2021-2027) opgericht. Het is een financieringsprogramma van de Europese Unie (EU) dat digitale technologie toegankelijker moet maken voor bedrijven, burgers en overheden. Het programma heeft als doel het concurrentievermogen van de EU in de mondiale digitale economie te versterken; het helpen overbruggen van de digitale kloof; en het versterken en bevorderen van de capaciteiten van Europa in belangrijke digitale technologieën. Het programma ondersteunt o.a. de **uitrol van geavanceerde digitale technologieën in de CCS**. In de context van dit programma verschijnt in 2022 een studie rond de kansen en uitdagingen van artificiële intelligentie voor de CCS⁷ en een studie rond copyright en nieuwe technologieën⁸.

Opportunities and Challenges of Artificial Intelligence Technologies for the Cultural and Creative Sectors (2022)

- ▶ Studie in opdracht van DG Connect rond de kansen en uitdagingen van artificiële intelligentie (AI).
- ▶ In de studie wordt gepleit voor meer transparantie bij aanbevelings- en besluitvormingssystemen die door AI worden aangedreven. Actoren in de CCS kunnen aan deze transparantie bijdragen door o.a. de **ontwikkeling van AI-normen en -labels** in vrijwillige gedragscodes te bevorderen voor een transparant gebruik van AI in specifieke CCS-toepassingen. De studie wijst eveneens op de **nood aan toegang tot financiering en inspirationele business cases** voor de CCS om aan de slag te kunnen gaan met AI. Om AI te kunnen ontwikkelen is er **nood aan geschikte data**. Datasets moeten op maat worden gemaakt, wat meestal een duur proces is. Er is vaak een grote kloof tussen de beschikbaarheid van gegevens en de bruikbaarheid ervan. Tech startups moeten grote investeringen doen om de data te kunnen opschonen en **AI ook “purpose ready”** te maken. In dit verband beveelt de studie de CCS aan om o.a. binnen de sectoren **samenwerkingen** op te starten om **onderhandelingsmacht** op te bouwen tegenover aggregatoren.
- ▶ In de studie worden ook voorstellen gedaan om een gunstig(er) klimaat te creëren voor pionierende actoren die met AI aan de slag gaan. Zo wordt o.a. aanbevolen om:
 - Het **ondernemingsklimaat te verbeteren** voor Europese AI-tech-starters die initiatieven voor het delen van gegevens voor de CCS kunnen ontwikkelen;
 - de ontwikkeling te bevorderen van een op **blockchain en slimme contracten** gebaseerd kader dat CCS-stakeholders in staat stelt gegevens lokaal op te slaan en te delen zonder de controle en het eigendom ervan te verliezen;
 - het ontstaan te bevorderen van een **onderzoeksdataruimte in Europa voor specifieke CCS** (vergelijkbaar met Google Magenta) en het poolen van gegevens in heel Europa om cultureel diverse AI-toepassingen te ontwikkelen.
- ▶ Het gebruik van geavanceerde digitale technologieën brengt ook **uitdagingen in verband met auteursrechten en het gegevensbeheer van rechten** met zich mee. Nieuwe AI-oplossingen worden niet enkel voor repetitieve, maar ook steeds vaker voor creatieve taken ontwikkeld en toegepast. Daarbij zijn er uitdagingen zowel aan de input- (kwesties rond het gebruik van beschermde inhoud) als outputzijde van AI-toepassingen (welke rechten van toepassing kunnen zijn op culturele inhoud die voortvloeit uit het gebruik van de AI-toepassing).
- ▶ [Link naar de studie](#)

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A32021R0694>

⁷ European Commission, [Opportunities and Challenges of Artificial Intelligence Technologies for the Cultural and Creative Sectors](#) (2022)

⁸ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/study-copyright-and-new-technologies>

Study on copyright and new technologies (2022)

- ▶ Studie in opdracht van DG Connect, in parallel met de studie rond AI-technologie.
- ▶ Nieuwe digitale technologieën kunnen het beheer van rechten (op beschermde inhoud) aanzienlijk verbeteren en daardoor een betere vergoeding voor makers mogelijk maken. Niettemin zijn er rond **rechtenbeheer in een digitale omgeving** nog steeds veel uitdagingen. Deze studie brengt 4 belangrijke uitdagingen in kaart: de kosten op het gebied van rechtenbeheer; efficiëntieproblemen rond licentieverlening; uitdagingen met betrekking tot betalingsprocessen rond de vergoeding van rechten; en risico's van verduistering en andere inbreuken op rechten. Elk van deze uitdagingen kent veruitwendigheden die erg sectorgebonden zijn. De studie beschrijft ze in detail voor muziek, film en publishing.⁹
- ▶ Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat vooral makers in de CCS een relatief zwak begrip hebben van wat metadata (m.b.t. hun rechten) zijn en hoe ermee om te gaan. Dit gebrek leidt tot onvolledige data in de verschillende distributiestadia van werken, wat het rechtenbeheer bemoeilijkt. Er wordt aanbevolen om een "metadata educatieprogramma" op te zetten om metagegevens vanaf het begin van het creatieve proces te verbeteren.
- ▶ [Link naar de studie](#)

- ▶ Onder het "Digitaal Europa"-programma wordt ook de **ontwikkeling van een gemeenschappelijke dataruimte voor cultureel erfgoed** gesubsidieerd¹⁰ (zie ook 1.3.10), een initiatief dat past binnen de data-strategie van Europa, waarin verschillende van dit soort "*data spaces*" worden opgezet om ervoor te zorgen dat meer gegevens beschikbaar komen voor gebruik in de economie en de samenleving, terwijl de actoren en personen die de gegevens genereren de controle behouden.
- ▶ Met "**NextGenerationEU**", stelt Europa in 2021 een globaal plan voor om sterker uit de coronapandemie te komen. Centraal element in het plan is een tijdelijk herstelinstrument ter waarde van € 723,8 miljard (in de vorm van leningen en subsidies). Het plan moet in de eerste plaats de "*twin transition*" bewerkstellingen: Europa ondersteunen in haar streven naar klimaatneutraliteit tegen 2050 en Europa op weg helpen naar de digitale transitie, waarbij ze tegelijkertijd banen schept en de groei stimuleert. Verschillende lidstaten maken gebruik van het herstelinstrument om **in te zetten op de digitale transitie van de CCS** (zie 1.4 voor een overzicht).
- ▶ In maart 2021 presenteert de Commissie het "Digitaal kompas 2030"¹¹, een mededeling met de visie, doelstellingen en trajecten voor een succesvolle digitale transformatie van de Europese Unie tegen 2030.
- ▶ Vanaf 2022 focust Europa zich meer en meer op een **beleid rond geavanceerde digitale technologieën**, met onder meer de aanneming van een wet op artificiële intelligentie¹². Daarnaast worden ook andere belangrijke wetgevende initiatieven aangenomen zoals de wet op gegevensbeheer¹³ ("*Data governance act*"), die zich ook uitspreekt over gegevens in het bezit van culturele instellingen, en de Digital Services Act (DSA) en de Digital Market Act (DMA)¹⁴. Deze hebben als doel om een veiligere **digitale ruimte te creëren waarin de grondrechten van alle gebruikers van digitale diensten worden beschermd** en een gelijk speelveld tot stand

⁹ European Commission, Study on copyright and new technologies: copyright data management and artificial intelligence (2022), p. 18.

¹⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/deployment-common-european-data-space-cultural-heritage>

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0574&from=EN>

¹² <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2022/12/06/artificial-intelligence-act-council-calls-for-promoting-safe-ai-that-respects-fundamental-rights/>

¹³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/data-governance-act>

¹⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/nl/policies/digital-services-act-package>

te brengen om innovatie, groei en concurrentievermogen te bevorderen, zowel op de Europese eengemaakte markt als wereldwijd.

- ▶ In september 2022 stelt de Commissie richtlijnen op waarin wordt verduidelijkt wanneer bepaalde zelfstandigen zonder personeel collectief kunnen onderhandelen over betere arbeidsvoorwaarden zonder de mededingingsregels van de EU te schenden.¹⁵ De Commissie speelt hiermee in op de digitale platformeconomie waar kleine actoren (ook in de CCS) vaak in een zwakke onderhandelingspositie t.a.v. grote en machtige platforms.

Industrieel beleid in het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie

- ▶ Tijdens het EU-voorzitterschap zal Vlaanderen **ook voor het luik industrie** België vertegenwoordigen als voorzitter van de Raad van de Europese Unie. Vermits het industriebeleid belangrijke kaders creëert rond digitalisering die ook voor de CCS van toepassing zijn, kan overleg rond het luik cultuur en het luik industrie zeker relevant zijn.
- ▶ Inzake het voorzitterschap zal er expliciet aandacht zijn voor een aantal thematische prioriteiten in functie van de groene transitie rond o.a. circulaire economie (met aandacht voor bio-economie en de circulaire maakindustrie). Met betrekking tot de digitale transitie is de verdere ontwikkeling van hoogtechnologische halfgeleiders en de EU Chips Act een belangrijk dossier voor Vlaanderen.
- ▶ Daarnaast is het verder versterken en verfijnen van een Europees industriebeleid dat is gebaseerd op een **ecosysteem- en waardeketen-benadering een belangrijk aandachtspunt voor Vlaanderen**. Het omzetten van deze strategie in concrete maatregelen ten behoeve van de industrie en de industriële ecosystemen zal een prioriteit zijn voor het Belgisch voorzitterschap.
- ▶ [Projectplan EU-voorzitterschap 2024](#)

1.2. Digitale transformatie in het EU-cultuurbeleid

Niet enkel in de algemene strategie van de Commissie vormt de digitale transformatie een belangrijke beleidsprioriteit (met implicaties voor de CCS). Ook in de Europese agenda voor cultuur 2018¹⁶ schuift de Commissie **digitalisering als een belangrijk transversaal thema** naar voor in het Europese cultuurbeleid. In de nieuwe agenda stelt de EC drie strategische doelstellingen voorop:

1. De mogelijkheden van cultuur en culturele verscheidenheid benutten ten behoeve van sociale cohesie en welzijn;
2. op cultuur gebaseerde creativiteit in onderwijs en innovatie stimuleren ter bevordering van groei en werkgelegenheid;
3. de internationale culturele betrekkingen aanhalen.

De EC wijst er in de agenda op dat dankzij de digitale revolutie nieuwe en innovatieve vormen van artistieke creatie mogelijk zijn, dat de toegang tot cultuur en erfgoed wordt verruimd en dat er nieuwe manieren ontstaan om culturele content te consumeren en in omloop te brengen. In het licht van deze ontwikkelingen stelt de Commissie in de agenda een nieuwe **Digital4Culture-strategie** voor met de volgende prioriteiten:

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_5796

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=EN>

- ▶ Een netwerk van kenniscentra in de EU opzetten om de kennis van bedreigde erfgoedmonumenten veilig te stellen met behulp van grootschalige digitalisering (2019);
- ▶ een onlinebestand van Europese films creëren en de eerste EU-filmweek organiseren om Europese films beschikbaar te maken voor scholen in heel Europa (2019);
- ▶ een pan-Europees netwerk van *Digital Creative and Innovation Hubs* opzetten om de digitale transformatie te ondersteunen (2020);
- ▶ nieuwe voorstellen voor Europeana doen, Europa's digitaal platform voor cultureel erfgoed (2018);
- ▶ bij wijze van proef mentorprogramma's voor professionals – en vooral vrouwelijke professionals – uit de audiovisuele sector organiseren om nieuwe talenten te helpen hun loopbaan uit te bouwen en hun vaardigheden te ontwikkelen (2019); en
- ▶ cross-overs en samenwerking tussen kunst en technologie stimuleren met het oog op duurzame innovatie op industrieel en maatschappelijk vlak (2018).

Met deze agenda als richtinggevend kader, legt de Europese Raad 5 prioriteiten vast in het nieuwe werkplan cultuur voor 2019 – 2022:

1. **Duurzaamheid in cultureel erfgoed ontwikkelen:** na het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed 2018 wil de Raad vervolgmaatregelen initiëren om erfgoed in Europa te helpen bewaren en te borgen;
2. **cohesie en welzijn bevorderen:** de Raad wil inzetten op cultuur als instrument voor meer sociale samenhang;
3. **een ecosysteem dat kunstenaars, culturele en creatieve professionals en Europese content ondersteunt:** met o.a. aandacht voor een eerlijke beloning en arbeidsvoorwaarden;
4. **gendergelijkheid stimuleren:** meer aandacht voor gelijke kansen voor vrouwelijke culturele professionals en kunstenaars;
5. **internationale culturele betrekkingen bevorderen:** om zo de rol van cultuur en haar sociaaleconomische impact meer in het daglicht te plaatsen.

De 5 prioriteiten worden gekozen omwille van hun bijdrage tot culturele verscheidenheid, hun Europese toegevoegde waarde en de noodzaak van een gezamenlijk optreden rond deze thema's. De Raad benadrukt in het werkplan dat **digitalisering hierbij een belangrijke horizontale kwestie** is waarmee dient rekening te worden gehouden. Digitalisering creëert, aldus de Raad, **nieuwe en innovatieve mogelijkheden m.b.t. toegang, expressie, behoud, verspreiding en consumptie van cultuur.**

In het bijhorend actieplan (met in totaal 21 acties) komt digitalisering expliciet aan bod in 2 van de 5 prioriteiten:

Rond het bevorderen van cohesie en welzijn (prioriteit 2):

- ▶ Volgens de raad kunnen **digitale technologieën een troef zijn voor publieksontwikkeling en innovatieve participatiemethoden.** Ter opvolging van de Conclusies van de Raad over het bevorderen van de toegang tot cultuur langs digitale weg (2017), wil de Raad een door de Commissie geleide deskundigengroep oprichten die innovatieve instrumenten onderzoekt en richtlijnen ontwikkelt voor het verzamelen en beheren van gegevens over digitale publieksgroepen. In 2021 wordt hiertoe door de EC een Voices of Culture groep opgericht rond het thema "(Re)-Engaging Digital Audiences In The Cultural Sectors – Improving Audience Data"¹⁷.

¹⁷ <https://voicesofculture.eu/2021/11/01/participants-re-engaging-digital-audiences-in-the-cultural-sectors-improving-audience-data/>

- ▶ Daarnaast wil de Raad beleidsaanbevelingen ontwikkelen die gericht zijn op **het stimuleren van de creativiteit van jongeren en van het innovatiepotentieel in het digitale tijdperk**, vanuit het gegeven dat digitalisering nieuwe modellen creëert voor toegang tot cultuur, persoonlijke herinterpretatie en zelfexpressie voor jongeren. Dit wordt in 2019 een belangrijk thema in het voorzitterschap van Roemenië en leidt tot de Conclusies van de Raad over jonge creatieve generaties.

Rond het ecosysteem (prioriteit 3):

- ▶ De Raad haalt aan dat muziekstreaming en de groeiende concurrentie van mondiale spelers heeft geleid tot fundamentele veranderingen in de waardeketen van de muzieksector. De Raad wil aan de hand van een conferentie, workshops en mogelijke conclusies de uitwisseling stimuleren van goede praktijken en passende beleidsmaatregelen om de verspreiding van lokaal repertoire binnen en buiten Europa en de mobiliteit van kunstenaars te bevorderen. Onder het voorzitterschap van Roemenië wordt in 2019 hiertoe de conferentie “Music Moves Europe: opportunities and challenges of the music sector in the digital era” georganiseerd. Later volgt binnen deze context in 2021 een tweede online conferentie. De resultaten ervan werden besproken in een sessie tijdens het Portugese voorzitterschap.
- ▶ Digitalisering heeft volgens de Raad een groot effect op taalverscheidenheid. De Raad wil aan de hand van een OMC-groep de uitwisseling stimuleren van goede praktijken rond de ondersteuning van vertalingen in de boekensector en het bevorderen van taalkundige diversiteit in de CCS. Dit resulteert in 2022 in een OMC-groep voorgezeten door Frankrijk en in de conclusies van de Raad over het intensiveren van interculturele uitwisselingen via de mobiliteit van kunstenaars en culturele en creatieve professionals en via meertaligheid in het digitale tijdperk. Daarin worden ook de aanbevelingen van de OMC-groep verwerkt.

Later wordt in 2020 nog een prioriteit aan het werkplan toegevoegd: cultuur als motor voor duurzame ontwikkeling.

1.3. Belangrijke acties en beleidsresultaten in het Europese cultuurbeleid (2019 – 2022)

Vertrekkende vanuit de EU-Agenda voor Cultuur 2018 en het Werkplan Cultuur 2019-2022 van de Raad, schetsen we in wat volgt welke belangrijke stappen er binnen het Europese cultuurbeleid werden gezet tussen 2019 en 2022 m.b.t. digitale transformatie in de CCS. Dit doen we aan de hand van een chronologisch overzicht van relevante Raadsconclusies, OMC-groepen, Voices of Culture-groepen, initiatieven van de Commissie en van het CULT-committee van het Europees Parlement.

1.3.1 Conclusies van de Raad over jonge creatieve generaties (mei 2019)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Roemenië. In de context van dit thema werd ook de conferentie “[Young Creative Generations](#)” georganiseerd.
- ▶ Actie binnen prioriteit 2 (samenhang en welzijn) van het werkplan cultuur 2019-2022
- ▶ De Conclusies¹⁸ benadrukken **5 prioriteiten** met verzoeken aan de Commissie en de lidstaten:
 1. **Bevorderen van een betere toegang tot en deelname aan cultuur voor kinderen en jongeren:** door o.a. kansen te creëren via digitale middelen en door culturele organisatie aan te moedigen de inhoud die

¹⁸ [Conclusies van de Raad over jonge creatieve generaties](#) (2019/C 189/06), p. 34.

zij aanbieden onder de aandacht te brengen en aan te passen, onder meer door middel van digitale technologieën;

2. **versterken van de sector overschrijdende samenwerking, met bijzondere aandacht voor de synergie tussen cultuur en onderwijs** door o.a. het potentieel van digitale technologieën te ontsluiten om de toegang tot cultuur en talen te vergemakkelijken;
3. **jongeren helpen ondernemer te worden in de culturele en creatieve sector** door o.a. ondernemingscultuur, creativiteit en innovatie te bevorderen;
4. **bevorderen van de opkomst van nieuw talent** door o.a. de toegang tot nieuwe technologieën te verruimen, ook voor kansarme jongeren;
5. **bevorderen van digitale vaardigheden en mediageletterdheid** door o.a. het creatief gebruik van technologie en kritisch denken te stimuleren en goede praktijken te delen rond mediageletterdheid.

1.3.2 Conclusies van de Raad over risicomanagement op vlak van cultureel erfgoed (mei 2020)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Kroatië. In de context van dit thema werd ook de conferentie "[Fostering European Cooperation for Cultural Heritage at Risk](#)" georganiseerd.
- ▶ Actie binnen prioriteit 1 (duurzaamheid in cultureel erfgoed) van het werkplan cultuur 2019-2022.
- ▶ De conclusies herinneren aan het belang van de bescherming van cultureel erfgoed tegen de verschillende soorten risico's die het bedreigen (natuurrampen, klimaatverandering en door de mens veroorzaakte rampen), en erkennen dat crisissen zoals de COVID-19-pandemie enorme negatieve gevolgen hebben voor de culturele en creatieve sectoren.
- ▶ De Raad verzoekt o.a. aan de EC en de lidstaten om **het bewustzijn te vergroten over en gebruik te maken van de opkomende digitale technologie, vooral 3D-technologieën**, die een basis vormen voor innovatief onderzoek, documentatie en interpretatie van cultureel erfgoed, alsook voor de toepassing van passende beschermingsmethoden.¹⁹

1.3.3 Studie over "The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals" (november 2020)

- ▶ Studie op initiatief van de Europese Commissie & DG EAC in de context van de EU-agenda voor cultuur 2018-2024.
- ▶ De studie schetst de **impact van de digitale "platformeconomie"** (een economie die voortvloeit uit het gebruik van digitale platforms voor sociale en economische interacties) op de CCS. Kunstenaars en culturele en creatieve professionals zijn bijzonder kwetsbaar (in het bijzonder m.b.t. de contractuele betrekkingen) in zo een online platformeconomie, waarbij mensen op tijdelijke basis in dienst worden genomen of afzonderlijke stukken werk leveren die elk afzonderlijk worden betaald. Het bedrijfsmodel van platforms bestaat er

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020XG0605%2801%29>

meestal in de middelen van het creatieve ecosysteem te exploiteren en tegelijkertijd alle risico's terug te schuiven naar het ecosysteem, wat leidt tot dalende inkomsten voor de makers.²⁰

- ▶ De studie wijst op het belang van **sterke auteursrechtelijke bepalingen** als middel om ervoor te zorgen dat kunstenaars in een digitale omgeving een **eerlijke vergoeding** krijgen voor hun werk.

1.3.4 Conclusies van de Raad over het herstel, de veerkracht en de duurzaamheid van de culturele en creatieve sectoren (mei 2021)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Portugal.
- ▶ Niet voorzien in het werkplan cultuur 2019-2022, maar als reactie op de COVID-19-crisis en het herstel van de CCS.
- ▶ De conclusies wijzen erop dat de CCS tot de hardst getroffen sectoren in de COVID-19 crisis behoren en schuiven 6 prioriteiten naar voor om hun herstel te bevorderen: (1) de toegang tot beschikbare financiering verbeteren; (2) de veerkracht van cultuurprofessionals vergroten; (3) mobiliteit en samenwerking versterken; (4) de digitale en groene transitie in de CCS versnellen; (5) kennis over en paraatheid voor toekomstige uitdagingen verbeteren; (6) rekening houden met lokale gemeenschappen.²¹
- ▶ Specifiek rond het versnellen van de digitale transitie verzoekt de Raad aan de Commissie en de lidstaten om de **bijbscholing van cultuurprofessionals** aan te moedigen zodat ze kunnen omgaan met kansen en uitdagingen; **gebruik te maken van** de mogelijkheden die de herziene **richtlijn audiovisuele mediadiensten** en de **richtlijn inzake auteursrechten** bieden om het herstel van de culturele en creatieve sectoren te vergemakkelijken; **interdisciplinaire samenwerking tussen de culturele en creatieve sectoren en de milieu- en technologie sectoren te stimuleren**; **innovatie** in zowel cultuur als industrie **te bevorderen** en taaltechnologieën en digitale technologieën (zoals AI), ten volle te benutten.

1.3.5 Conclusies van de Raad over Europese media in het digitale decennium: een actieplan ter ondersteuning van het herstel en de transformatie (mei 2021)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Portugal.
- ▶ Niet voorzien in het werkplan cultuur. De conclusies sluiten aan bij het actieplan dat de Commissie in december 2020 presenteerde om de audiovisuele en mediasector te helpen herstellen en te transformeren.
- ▶ De conclusies wijzen erop dat de COVID-19-pandemie de **veranderingen ten gevolge van de globalisering en digitalisering in de audiovisuele en mediasector** verder versterken. Het aanzienlijke verlies aan reclame-inkomsten, de sluiting van bioscopen en het volledig of gedeeltelijk stopzetten van filmopnames, de verzwakkende positie van filmdistributeurs en de toename van onlinepiraterij nopen tot acties om de audiovisuele en mediasector te beschermen en te ondersteunen. Zo is het volgens de Raad nodig om de digitale transformatie van de audiovisuele en nieuwsmedia te bevorderen en zo de kansen te benutten die innovatieve en opkomende technologieën bieden. Daarnaast wordt er ook gepleit om de digitale eengemaakte markt verder te ontwikkelen om het mondiale concurrentievermogen en het

²⁰ European Expert Network on Culture and Audiovisual/European Commission, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals (2020), p. 31.

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021XG0602%2801%29>

grensoverschrijdende bereik van de audiovisuele sector binnen Europa te vergroten en tegelijkertijd plaatselijke inhoud en culturele verscheidenheid te ondersteunen.

- ▶ Verzoek aan de lidstaten om gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit om te **investeren in de versnelling van de digitale transformatie en de groene transitie van de audiovisuele en mediasector**.
- ▶ Verzoek aan de EC en de lidstaten om **na te denken over de rol van deze sectoren in Europa's digitale decennium** om hun bijdrage aan de digitale transformatie, het herstel en het internationaal leiderschap vóór 2030 te bevorderen.

1.3.6 Voices of Culture-rapport rond 'Status & Working Conditions for Artists, Cultural and Creative Professionals' (juni 2021)

- ▶ Initiatief van de Commissie, gekoppeld aan de OMC-groep. Betrokken partners zijn o.a. Cultuurloket, PEARLE, Culture Action Europe en IETM²².
- ▶ Het rapport beschrijft hoe de COVID-19-pandemie de kwetsbaarheid van de CCS en diverse **stelselproblemen m.b.t. arbeidsomstandigheden** heeft blootgelegd. Ook de grote sociaaleconomische verschillen tussen verschillende CCS-actoren (afhankelijk van het land waar ze gevestigd zijn, hun posities en rollen in de waardeketen, hun bevoorrechte/nadelige achtergrond, de mate waarin zij afhankelijk zijn van overheidssteun, en vele andere factoren) komen aan bod.
- ▶ Het rapport wijst o.a. op het toegenomen gebruik en bewustzijn van de mogelijkheden van online en/of digitale mobiliteit en uitwisselingen. Het **gebruik van gemengde/online-mobiliteit** vereist volgens de groep echter ook **investeringen in infrastructuur, apparatuur, digitale technologie en vaardigheden** om ervoor te zorgen dat het toegankelijk is voor degenen die culturele inhoud produceren en voor het brede publiek. Ook **privacy-, veiligheids- en auteursrecht kwesties** moeten beter worden onderzocht en aangepakt.²³
- ▶ Het rapport beveelt aan om een **duurzaam kader** te creëren voor kunstenaars, culturele en creatieve professionals, met o.a. **aandacht voor vaardigheden** om in te spelen op digitalisering.

1.3.7 OMC-groep "Status and working conditions of artists and cultural and creative professionals" (sept 2021)

- ▶ Voorgezeten door Oostenrijk en Ierland.
- ▶ Actie binnen prioriteit 3 (een ecosysteem dat kunstenaars, culturele en creatieve professionals en Europese content ondersteunt) van het werkplan cultuur 2019-2022.
- ▶ Verslag wordt medio 2023 verwacht.

1.3.8 Studie over Cultural and creative sectors in post-COVID-19 Europe (oktober 2021)

- ▶ Analyse²⁴ op vraag van het CULT-committee van het Europees Parlement

²² Voor een overzicht van alle deelnemers verwijzen we naar [het rapport](#).

²³ Voices of Culture, Status & Working Conditions for Artists, Cultural and Creative Professionals (2021), p. 47.

²⁴ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/652242/IPOL_STU\(2021\)652242_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/652242/IPOL_STU(2021)652242_EN.pdf)

- ▶ De studie geeft aan dat de COVID-19-crisis de fragiele organisatiestructuren en werkmethoden van de CCS nog meer heeft benadrukt. Die waren voorheen al kwetsbaar door de gefragmenteerde organisatie van waardeketens, het projectmatig werken en de (niet goed beschermde) op intellectuele eigendom (IE) gebaseerde verdienmodellen. De CCS toonden echter heel wat innovatiepotentieel en hadden een belangrijke bijdrage aan het welzijn van burgers tijdens de crisis. Ze vormen volgens de studie een integraal onderdeel van de uitweg uit de crisis voor de EU, mits zij op duurzamere systemen worden gebouwd.
- ▶ Voor een duurzaam herstel wordt een reeks van beleidsaanbevelingen geformuleerd geclusterd rond 3 prioriteiten:
 1. **Verzekeren van een systeem voor fair werk;**
 2. **een Europees digitaal kader opzetten dat past bij het DNA van de CCS:** met aandacht voor een op waarden gebaseerde en kwalitatief hoogwaardige digitale cultuur, voor duurzame relaties tussen creatoren en platformen, en met maatregelen die het benutten van digitalisering vergemakkelijken (met toegang tot training & financiering rond digitalisering, toegang tot internet, financiële steun voor hoogtechnologische faciliteiten in digitale hubs). De studie geeft aan dat volgende belangrijke partners hierin kunnen betrokken worden: beheersvennootschappen en hun netwerken, Europeana, centra voor onderzoek en experiment (zoals Ars Electronica, Sonar Festival, de Waag Society, Time Machine Organisation), digitale ondernemers, sectorfederaties (zoals European Writers Council, European Federation of Journalists, European Composers Association, enz);
 3. **het ondersteunen van de CCS als integraal deel van een innovatieve en samenhangende samenleving.**

1.3.9 Conclusies van de Raad betreffende het vergroten van de beschikbaarheid en het concurrentievermogen van Europese audiovisuele en media-inhoud (november 2021)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Portugal.
- ▶ De conclusies geven aan dat de Europese audiovisuele en mediasector zwaar geleden heeft onder de COVID-19-pandemie. De inkomsten van bioscopen daalden in 2020 met 70% tot 80%. Tegelijkertijd nam de vraag naar online-abonnementen op video-on-demand-diensten sterk toe. Om de beschikbaarheid van Europese audiovisuele en media-content te blijven garanderen wordt benadrukt dat digitale oplossingen kunnen zorgen voor een grotere toegankelijkheid.
- ▶ Verzoek om een **grotere beschikbaarheid van originele inhoud in verschillende taalversies** te bevorderen, de ontwikkeling te steunen van digitale oplossingen die taalkundige diversiteit mogelijk maken, en ervoor te zorgen dat de inhoud in de oorspronkelijke taal kan worden bekeken.

1.3.10 Aanbeveling Commissie rond een gemeenschappelijke EU-dataruimte voor cultureel erfgoed (november 2021)

- ▶ Initiatief van de Commissie dat voortbouwt op Europeana, het Europese platform voor cultureel erfgoed, waarmee Europa het voortouw neemt in de digitalisering van het cultureel erfgoed door samenwerking en standaardisatie over de grenzen heen te bevorderen.

- ▶ In de tekst²⁵ beveelt Europa er bij de lidstaten op aan om:
 - Een alomvattende en **toekomstgerichte digitale strategie (met een duidelijke visie en geschikte middelen)** te voorzien voor hun cultureel erfgoed om zo de digitale transformatie van de sector te versnellen. Voorts moeten de lidstaten meer inspanningen leveren op minder gedigitaliseerde domeinen, zoals gebouwen, monumenten en locaties, en immaterieel cultureel erfgoed;
 - de **betrokkenheid van kleine en middelgrote ondernemingen te faciliteren** om de digitale transformatie van de cultureel-erfgoedsector te ondersteunen in digitalisering en datagedreven innovatie. Bij samenwerkingen dienen duidelijke en eerlijke voorwaarden vastgelegd worden voor het hergebruik van de gedigitaliseerde elementen;
 - hun bijdrage leveren aan **meer kwalitatieve digitale content (bv. in 3D) op Europees niveau**;
 - **de rol van nationale en domein- of thematische aggregators in de erfgoedsector te versterken** en hun bijdrage aan de gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed te ondersteunen;
 - **de Europese interoperabiliteitsnormen** te ondersteunen. Het Europeana Data Model heeft hier al een sleutelrol in gespeeld, maar het streven naar interoperabiliteit van formaten en normen voor digitale inhoud en metadata blijft een voortdurende inspanning (zoals bv. in het geval van 3D);
 - gebruik te maken van de mogelijkheden die geavanceerde digitale technologieën bieden om **klimaatactie te stimuleren** en de **overgang naar een groenere en meer duurzame Europese economie** te ondersteunen;
 - werk te maken van **een doeltreffende uitvoering en toepassing van de EU-wetgeving inzake auteursrechten**. Een van de belangrijkste veranderingen die door de richtlijn worden ingevoerd, is een duidelijk kader voor de digitalisering en verspreiding van werken die uit de handel zijn en die instellingen voor cultureel erfgoed in hun collecties hebben.
- ▶ De werkzaamheden om de gemeenschappelijke Europeana-dataruimte voor cultureel erfgoed in te voeren, worden geleid door de Europeana Foundation in samenwerking met een consortium van 18 partners uit negen EU-landen²⁶, waaronder twee uit België: EUN Partnership en Michael Culture Association.

1.3.11 Conclusies van de Raad over het intensiveren van interculturele uitwisselingen via de mobiliteit van kunstenaars en culturele en creatieve professionals, en via meertaligheid in het digitale tijdperk (april 2022)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Frankrijk. In de context van dit thema werd ook de conferentie "[Innovation, technologies et plurilinguisme](#)" georganiseerd.
- ▶ Actie binnen prioriteit 3 (Een ecosysteem dat kunstenaars, culturele en creatieve professionals en Europese content ondersteunt) van het werkplan cultuur 2019-2022.
- ▶ De EU wil een EU-brede strategie voor meertaligheid in de digitale omgeving bevorderen. In de conclusies wordt opgeroepen tot de ontwikkeling van een **ambitieuw digitaal beleid voor de ontwikkeling van taaltechnologieën**, vertaling en het levenslang leren en onderwijzen van talen. De EU wil gebruik maken van **nieuwe technologieën om meertaligheid te bevorderen**, die culturele uitwisselingen voedt en de toegang tot cultuur vergemakkelijkt.

²⁵ Aanbeveling (EU) 2021/1970 van de Commissie van 10 november 2021 betreffende een gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed

²⁶ Een overzicht van alle partners: <https://pro.europeana.eu/page/data-space-deployment>

1.3.12 Voices of Culture-rapport “(Re)-Engaging digital audiences in the cultural sectors: improving audience data” (juni 2022)

- ▶ Initiatief van de Commissie op vraag van de Raad. Betrokken organisaties zijn o.a. AP Hogeschool, DEN, Europa Nostra, Culture Action Europe en het Network of European Museum Organisations²⁷.
- ▶ Actie binnen prioriteit 2 (Samenhang en welzijn) van het werkplan cultuur 2019-2022.
- ▶ In de context van voortdurend veranderende digitale technologische mogelijkheden, benadrukt het rapport de nood aan:
 - **Sectoroverschrijdende en interdisciplinaire samenwerking** inzake digitaal beheer van publieksgegevens;
 - meer **toegankelijke/betaalbare onderwijsprogramma's** over digitale publieksbetrokkenheid en beheer van digitale inhoud;
 - **een Europese set aan waarden over het betrekken van digitaal publiek** bij de CCS (het rapport geeft een aantal indicatieve waarden aan zoals bv. culturele stakeholders gelijkheid, inclusie en eerlijke toegang bieden tot digitale middelen);
 - een Europees online platform met een **helpdesk over digitaal publieksbeheer**;
 - **ondersteuning** bij het begrijpen en toepassen van de algemene **verordening gegevensbescherming**;
 - **technische en structurele steun** aan culturele organisaties bij de **digitale transitie** (met o.a. specifieke vaardigheden op het gebied van gegevens verzamelen en analyseren) en een kritische reflectie over nieuwe vormen van datagestuurde cultureel aanbod;
 - het creëren van **stimulansen voor andere sectoren** (IT, ICT, digitaal management) om samen te werken met de CCS;
 - **meer gegevens en empirisch bewijsmateriaal over onlinepublieksprofielen** en de positieve effecten van digitaal publieksgegevensbeheer.²⁸

1.3.13 Conclusies van de Raad over bouwen aan een Europese strategie voor het ecosysteem van de culturele en creatieve industrieën (april 2022)

- ▶ Aangenomen onder het voorzitterschap van Frankrijk.
- ▶ Niet voorzien in het werkplan cultuur 2019-2022, maar in de context van het herstel van de CCS na de COVID-19-crisis.
- ▶ De conclusies benadrukken dat naast de kortetermijngevolgen, de COVID-19-crisis ook structurele uitdagingen en kansen voor de CCS heeft blootgelegd, zoals de digitale transformatie, de sterke concurrentie van grote mondiale spelers; de noodzaak om regelingen te versterken en de financieringsbronnen voor de creatie, de productie en de verspreiding van werken te diversifiëren teneinde de duurzaamheid van bedrijfsmodellen te waarborgen; de noodzaak om in te spelen op de snel veranderende vraag van het publiek en de invoering van innovatie te ondersteunen.

²⁷ Een overzicht van alle deelnemers is terug te vinden [in het rapport](#).

²⁸ Voices of Culture, (Re)-Engaging digital audiences in the cultural sectors: improving audience data (2022), p. 5.

- ▶ Verzoek aan de EC en de lidstaten om een Europese strategie voor de CCS (met bijhorende acties) te implementeren. Deze strategie is opgebouwd uit vijf pijlers: (1) verbeteren van de toegang van Europese ondernemingen van het ecosysteem van de culturele en creatieve industrieën tot financiering; (2) Stimuleren van de ontwikkeling en verbetering van vaardigheden, onderwijs en opleiding; (3) Handhaven en bestendigen van de Europese culturele rijkdom in het digitale tijdperk; (4) Versterken van de export door ondernemingen van het ecosysteem van de culturele en creatieve industrieën; (5) Bevorderen van verantwoordelijk beleid in ondernemingen van het ecosysteem van de culturele en creatieve industrieën

1.4. Digitale transformatie in de relanceplannen van de lidstaten

Verschillende lidstaten maken gebruik van het herstelinstrument dat Europa voorziet na de COVID-19-crisis om **in te zetten op de digitale transitie van de CCS**. Ze doen dit door:

- ▶ Wetgevingshervormingen door te voeren onder meer ter verbetering van de status en de arbeidsomstandigheden van kunstenaars en werknemers in de culturele sector;
- ▶ investeringen te plannen om de digitalisering, productie en verspreiding van culturele inhoud te ondersteunen en digitale vaardigheden in de culturele en creatieve sectoren te ontwikkelen;
- ▶ plannen te ontwikkelen om het creëren en produceren van culturele inhoud en het bevorderen van het culturele aanbod te financieren;
- ▶ acties te voorzien om de toegang tot cultuur te verbeteren en de kracht ervan te benutten voor sociale cohesie en welzijn.

In lang niet alle EU-landen vormde digitalisering binnen de cultuur- en creatieve sector evenwel een onderdeel van het relanceplan. Deels heeft dit te maken met het gegeven dat er in heel wat landen eerst nog een aantal andere uitdagingen dienen overwonnen te worden op het vlak van digitalisering. Heel wat landen staan bijvoorbeeld nog voor de opdracht om kwalitatief hoogwaardige digitale connectiviteit en dekking te realiseren (over het gehele land of in bepaalde landsdelen) en geven daar prioriteit aan (bv. Bulgarije, Griekenland maar ook Frankrijk zet nog in op digitaal bereik, met name in plattelandsgebieden en de ultraperifere regio's). Ook het opkrikken van digitale vaardigheden in de populatie en de ongelijkheden die zich op dat vlak stellen vormt een aandachtspunt in vele landen. In de landen die reeds hierboven werden genoemd, zien we binnen de relanceplannen dan ook ambities om een digitale basisinfrastructuur voor publiekswerking binnen de cultuursector uit te werken.

Hieronder brengen we een overzicht²⁹ per lidstaat (m.u.v. België) van welke accenten er worden gelegd m.b.t. digitalisering:

<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bulgarije: investeringen in digitalisering van musea, bibliotheken, audiovisuele en archiefcollecties. ▶ Denemarken: geen specifieke interventies in de CCS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Polen: maatregelen om het potentieel van culturele instellingen om samen te werken met de wetenschappelijke sector en het bedrijfsleven door te investeren in innovatieve culturele oplossingen.
---	---

²⁹ Dit overzicht is gebaseerd op een [analyse van de Europese Commissie](#) en een [een studie van Culture Action Europe](#). Informatie over Nederland (dat als laatste lidstaat zijn voorstel van plan indiende) is rechtstreeks [uit het plan](#) gehaald.

- ▶ **Duitsland:** geen specifieke interventies in de CCS.
- ▶ **Estland:** investeringen om de groei en competitiviteit van ondernemingen in de CCS te bevorderen.
- ▶ **Finland:** financiële steun voor de ontwikkeling van innovatieve diensten in de CCS.
- ▶ **Frankrijk:** omvat een programma ter ondersteuning van de CCS. Zo omvat het financiële maatregelen om digitale content te ontwikkelen en om technologische innovatie, digitale creatie en disseminatie te ondersteunen.
- ▶ **Griekenland:** steun aan de ontwikkeling van digitale modellen van cultuurproductie en distributie en investeringen om culturele erfgoed sites toegankelijker te maken voor een breed publiek.
- ▶ **Hongarije:** geen specifieke interventies in de CCS.
- ▶ **Ierland:** geen specifieke interventies in de CCS.
- ▶ **Italië:** sterke focus op capacity building rond de digitale en groene transitie in de CCS, de digitalisering van cultureel erfgoed, nieuwe vormen van toegang en gebruik te stimuleren door de ontwikkeling van cloud-infrastructuur.
- ▶ **Kroatië:** hervorming van copyright framework voor de creatie van online platformen en toepassingen en de ontwikkeling van een "*digital conservation base*".
- ▶ **Letland:** focust in het bijzonder op de digitale transformatie van de mediasector en steun voor de opname van innovatieve technologieën. Verschillende maatregelen zijn ook gericht op het omgaan met de effecten van klimaatverandering op culturele goederen en sites met aandacht voor competentievorming van cultuuroperatoren in het kader van de digitale en groene transitie. Andere maatregelen betreffen de digitalisering van cultureel erfgoed van archieven, bibliotheken, musea en culturele locaties, met nieuwe vormen van toegang en gebruik door burgers en cultuuractoren (incl. de ontwikkeling van een cloud en software infrastructuur voor digitale bronnen).
- ▶ **Portugal:** plannen om de technologische infrastructuur van publieke culturele instellingen op te schalen om hun digitale transitie te bevorderen (door bv. De aankoop van digitale cinema en video projectie apparatuur). Deze actie omvat ook de digitale preservatie van kunstwerken en cultureel erfgoed, het verbeteren van de cultuurbeleving, het vergroten van het cultureel aanbod en het bereiken van nieuwe publieken, vooral de nieuwe generaties.
- ▶ **Roemenië:** verschillende maatregelen in het Roemeense plan zijn bv. gericht op het behoud, de promotie en de herwaardering van cultureel erfgoed (bv. de modernisering en oprichting van musea en gedenktekens en een hervorming van de operationalisering van organisaties voor bestemmingsbeheer). Daarnaast voorziet het plan ook in interventies om de toegang tot cultuur te verhogen in kansarme gemeentes. Roemenië plant ook de ontwikkeling van een digitaal systeem voor de toekenning van overheidsfinanciering in culturele sectoren en wil de digitale transitie van filmproducenten en -distributeurs versnellen. Ook aan de digitale transformatie van de geschreven cultuursector en de toename van het aanbod van e-books wordt aandacht besteed.
- ▶ **Slovakije:** focus eerder op groene transitie en op onroerend erfgoed.
- ▶ **Slovenië:** focus op het ontwikkelen van een informatieplatform e-cultuur voor onder meer het toegankelijker maken van culturele inhoud en digitale geletterdheid van burgers en de integratie van digitale culturele inhoud in educatieve processen op afstand. Daarnaast ook het opschalen van het e-HERITAGE-systeem, het moderniseren en opzetten van e-services die alle stadia van erfgoedwerk ondersteunen - van opname en inventarisatie (vooral in musea en galerijen), via proclamatie, beheer van administratieve en erfgoedintegratieprocedures, tot het presenteren van erfgoed aan het grote publiek en het hergebruik van erfgoed-e-content.
- ▶ **Spanje:** investeringen om toegang tot cultuur te bevorderen, digitalisering van culturele diensten en van audiovisuele sector te bevorderen. Het plan voorziet de constructie van een

<ul style="list-style-type: none"> ▶ Litouwen: investeringen om de ontwikkeling en ontplooiing van geavanceerde innovatieve tools en AI-oplossingen rond de Litouwse taal. Daarnaast ook maatregelen om de toegang tot cultuur via digitale weg te bevorderen en hergebruik van erfgoed content te bevorderen via digitaliseringsprojecten ▶ Luxemburg: geen specifieke interventies in cultuur. ▶ Malta: geen specifiek interventies in cultuur. ▶ Nederland: geen specifieke interventies in de CCS. ▶ Oostenrijk: ontwikkeling van een nationale digitaliseringsstrategie voor de CCS en investeringen rond digitalisering in culturele instellingen. 	<p>toegankelijk, attractief en future-proof ecosysteem door de digitalisering van culturele diensten (digitalisering van een aantal collecties van musea en bibliotheken, digitale toegang tot publieke archieven), alsook de integratie van digitale technologieën in audiovisuele producties. Daarnaast ook maatregelen om werkcondities in de CCS te verbeteren.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Tsjechië: maatregelen ter ondersteuning van de digitalisering van culturele inhoud en om er de toegankelijkheid en bewaring van te bevorderen. Tsjechië promoot daarnaast ook innovatie via een “<i>creative vouchers</i>”-maatregel. en voorziet maatregelen om de positie van artiesten en culturele instellingen te versterken. ▶ Zweden: geen specifieke interventies in de CCS.
--	---

1.5. Europese ontwikkelingen sinds 2022

1.5.1 Verslag Werkplan 2019-2022

De Commissie leverde in juni 2022 een verslag van het Werkplan 2019-2022 op. Ze concludeert daarbij dat alle acties van het werkplan zijn uitgevoerd, maar wijst op de noodzaak van het opmaken van een balans en te beoordelen welke vooruitgang is geboekt met de opvolging van de bevindingen en aanbevelingen en de verzoeken aan de lidstaten.

In het verslag van het vorige werkplan (opgeleverd in juni 2022) geeft de Commissie aan dat de COVID-19-pandemie de digitale transformatie heeft versneld en dat ze de bestaande uitdagingen voor een eerlijke digitale omschakeling nog duidelijker aan het licht heeft gebracht. **Kwesties die volgens de Commissie blijvend moeten worden aangepakt om ervoor te zorgen dat de digitale transitie de Europese culturele spelers en burgers ten goede komt**³⁰, zijn:

- ▶ De kosten van toegang tot technologie;
- ▶ het tekort aan (digitale en databeheer)vaardigheden;
- ▶ de oneerlijke verdeling van inkomsten voor digitaal gebruik;
- ▶ de afhankelijkheid van externe platforms;
- ▶ de dominantie van de reguliere aanbieders;
- ▶ de bevordering en instandhouding van de culturele diversiteit;
- ▶ het gebrek aan infrastructuur/diensten voor bepaalde sectoren;
- ▶ de digitale kloof.

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0317&from=EN> (p. 13)

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0317&from=EN>

Andere belangrijke toekomstige thema's die de Commissie in haar conclusies bij het verslag aanstipt, zijn:

- ▶ het blijvend **belang van de relatie tussen cultuur en duurzame ontwikkeling**, met enerzijds aandacht voor de risico's van klimaatverandering voor het cultureel erfgoed en anderzijds de rol van cultuur en kunst in gedragsaanpassingen in de maatschappij;
- ▶ het **herstel en de veerkracht van de CCS** in de context van de COVID-19- en de energiecrisis;
- ▶ de status, **arbeidsomstandigheden**, sociale voorwaarden en weerbaarheid van professionals in de CCS;
- ▶ een nieuwe focus rond het **versterken van sociale samenhang** en het **verruimen van de toegang tot cultuur**. De Commissie stelt daarbij dat de impact van cultuur & kunst op welzijn, de toegang tot cultuur voor personen met een beperking en de asymmetrie tussen stad en platteland m.b.t. toegang tot cultuur thema's zijn die nog voldoende aan bod zijn gekomen. Ook het bevorderen van inclusie en het bestrijden van racisme zijn onderwerpen van belang in deze context;
- ▶ het bestrijden van de **illegale handel in cultuurgoederen**;
- ▶ het verder ontwikkelen van de **internationale culturele betrekkingen** van de EU.

In het verslag wordt via een enquête ook gepolst naar feedback van de lidstaten op het werkplan. Van de zes vooropgestelde prioriteiten in het Werkplan beschouwen de lidstaten die deelnamen aan de enquête "duurzaamheid in cultureel erfgoed", "cultuur als motor voor duurzame ontwikkeling" en "een ecosysteem ter ondersteuning van kunstenaars, culturele en creatieve professionals en Europese inhoud" als de meest relevante prioriteiten voor beleidsvorming op EU-niveau³¹.

Qua nieuwe onderwerpen die in het werkplan 2023-2026 volgens de bevroegde lidstaten zouden moeten ontwikkeld worden, komen 3 clusters naar voor: 1) klimaatverandering, 2) democratie en onderwijs en 3) **vraagstukken op het gebied van digitale technologie**. Onder dat laatste worden onderwerpen gesuggereerd als culturele en artistieke diversiteit in de digitale omgeving; digitalisering van het cultureel erfgoed; culturele creatie in de digitale markten/omgeving (focus op blockchain en kunstmatige intelligentie), alsook digitale transformatie in de CCS (gevolgen voor de waardeketen, bedrijfsmodellen, digitaal publiek)³².

1.5.2 Prioriteiten werkplan cultuur 2023 – 2026

In november 2022 wordt onder het voorzitterschap van Tsjechië het nieuwe EU-Werkplan Cultuur 2023-2026 door de Raad aangenomen. Volgens het nieuwe Europese Werkplan voor Cultuur 2023-2026 draagt cultuur bij aan de **duurzaamheidstransformatie** die nodig is om de doelstellingen van de Europese Green Deal en de 2030-agenda te verwezenlijken. **Innovatie in de culturele en creatieve sectoren**, digitale transformatie en de toegankelijkheid van cultuur en cultureel erfgoed in de digitale ruimte dienen hiertoe **nog verder te worden versterkt**. De Knowledge & Innovation Community (KIC) rond cultuur en creativiteit dient hierbij een sleutelrol te vervullen.³³

In de context van de Russische oorlog in Oekraïne, de gevolgen van de COVID-19-pandemie, het verhoogde tempo van klimaatverandering, de digitalisering en aanhoudende uitdagingen zoals de arbeidsomstandigheden van kunstenaars en culturele professionals, worden vier overkoepelende prioriteiten vastgelegd:

1. **De culturele en creatieve sectoren versterken:** om het herstel en de diversiteit van de CCS te ondersteunen, hen aan te moedigen in te spelen op de duurzaamheidsdoelstellingen, hen te laten

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0317&from=EN> (p. 4)

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0317&from=EN> (p. 8)

³³ Council resolution on the EU work plan for culture 2023–2026, p. 9.

voortbouwen op nieuwe trends die door de pandemie zijn versneld (ook in de digitale omgeving) en om voor eerlijke arbeidsomstandigheden te zorgen;

2. **cultuurparticipatie en de rol van cultuur in de samenleving vergroten:** om culturele en talige verscheidenheid in Europa te eerbiedigen en te bevorderen, met speciale aandacht voor kinderen, jongeren en kwetsbare/achtergestelde groepen. Culturele instellingen kunnen een rol spelen door de gemeenschap te betrekken, de mediageletterdheid te verbeteren, dialoog & debat te stimuleren en door bij te dragen aan de bestrijding van desinformatie. In het plan wordt speciale aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van bibliotheken als een vreedzame en veilige omgeving voor kwetsbare personen;
3. **cultuur voor de planeet: de kracht van cultuur benutten bij het streven naar duurzame oplossingen;**
4. **de culturele dimensie van de externe betrekkingen van de EU versterken.**

In het bijhorend actieplan komt digitalisering expliciet aan bod in volgende prioriteiten:

- ▶ Het versterken van de CCS (prioriteit 1);
- ▶ de Raad wil aan de hand van een conferentie en eventuele Conclusies goede praktijken uitwisselen rond een sterke en coherente aanpak om de digitale transformatie in de CCS bevorderen;
- ▶ cultuurparticipatie en de rol van cultuur in de samenleving vergroten (prioriteit 2);
- ▶ de Raad plant workshops of rondetafelgesprekken om goede praktijken uit te wisselen voor de bescherming van kinderen en jongeren online tegen schadelijke inhoud op digitale platforms en voor de versterking van hun positie online;
- ▶ de Raad plant een studie of workshop rond de vindbaarheid van Europese inhoud in de digitale omgeving. De Raad wil hiermee stimuleren dat er een beter inzicht ontstaat in de gevolgen van prioritering van inhoud door algoritmes en de impact van curatiestrategieën op culturele en talige diversiteit. Bedoeling is om tot aanbevelingen te komen en gemeenschappelijke oplossingen om Europese inhoud zichtbaarder te maken, met ook oog voor geschikte gegevens-gestuurde inkomstenmodellen.

1.5.3 Prioriteiten lopende en komende voorzitterschappen

Zweden (jan-jun 2023) legt in zijn voorzitterschap³⁴ 4 algemene prioriteiten:

- ▶ Het versterken van veiligheid en eenheid in de Europese Unie (in het licht van de Russische oorlog tegen Oekraïne);
- ▶ de Europese competitiviteit en economische groei stimuleren;
- ▶ de energie en groene transitie stimuleren;
- ▶ het principe van de rechtsstaat en de democratische waarden van Europa handhaven.

In lijn met een actie rond “artistieke vrijheid” (binnen prioriteit 2 van het werkplan cultuur) heeft Zweden het voornemen om conclusies van de Raad over ontheemde kunstenaars te presenteren, met aandacht voor bescherming en steun om hun artistieke activiteiten binnen de bestaande programma's en structuren voort te kunnen zetten. Het voorzitterschap wil ook andere aspecten van de voorwaarden voor artistieke creativiteit benadrukken.

³⁴ <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme/programme-of-the-presidency/>

Daarnaast worden onafhankelijke en sterke media en culturele sectoren gezien als cruciale elementen van een levendige en veerkrachtige democratie. Het voorzitterschap wil daarom vaart zetten achter de werkzaamheden betreffende het voorstel voor een Europese wet inzake mediavrijheid.

Spanje (jul – dec 2024) wil in zijn voorzitterschap verder werken op het versterken van de Europese eenheid.³⁵

1.6. Conclusies: 6 prioritaire thema's in het Europese beleid

Digitale transformatie is de laatste jaren een prioritaire pijler geworden in de strategie van de Commissie. Het vindt dan ook zijn **weerslag in verschillende beleidsdomeinen** en dient volgens de Commissie hand in hand te gaan met de groene transitie. De digitale transformatie in de CCS wordt daarbij niet alleen ondersteund en verder aangejaagd vanuit het Europese cultuurbeleid, maar evenzeer vanuit transversale initiatieven, zoals het industrie- en innovatiebeleid, het beleid rond vaardigheden en regelgevende initiatieven rond technologie en intellectuele eigendomsrechten.

De COVID-19-crisis heeft het belang van de digitale transformatie nog meer benadrukt. De impact ervan op de CCS heeft de vraag en de nood om beter om te kunnen gaan met de digitalisering in de sector aangewakkerd, maar heeft vooral ook de systeemp Problemen in de sector nog meer aan het daglicht gebracht. **Het ontwikkelen van een veerkrachtige sector**, van **een gelijk speelveld** voor de vele kleine actoren in de CCS en het **eerbiedigen van culturele en talige diversiteit** zijn belangrijke overkoepelende prioriteiten voor Europa. Tegelijkertijd ziet Europa een belangrijke rol weggelegd voor de CCS om **bij te dragen aan sociale cohesie en welzijn** in de maatschappij en om mee de **groene transitie** mogelijk te maken.

Op basis van de voorgaande analyse van acties, beleidsdocumenten en studies die in het Europese cultuurbeleid sinds 2019 werden geïnitieerd m.b.t. digitale transformatie in de CCS, kunnen we zes terugkerende prioritaire beleidsthema's onderscheiden die dit mee mogelijk moeten maken:

- ▶ Het stimuleren van initiatieven rond publieksparticipatie & ontwikkeling in een digitale omgeving;
- ▶ het stimuleren van de ontwikkeling van digitale vaardigheden in de CCS;
- ▶ het ondersteunen van de ontwikkeling van meer vindbare en kwalitatieve digitale content;
- ▶ het versterken van werkcondities en waarborgen van een faire renummeratie in de CCS in een digitale context;
- ▶ ruimte bieden voor innovatie door in te zetten op sectoroverschrijdende samenwerking en geavanceerde digitale technologie; en
- ▶ inspelen op de digitaliseringsnoden van het Europese cultureel erfgoed.

³⁵ https://www.exteriores.gob.es/en/Comunicacion/NotasPrensa/Paginas/2022_NOTAS_P/20220912_NOTA070.aspx

In de tabel hieronder vatten we samen hoe de verschillende beleidsacties en studies gekoppeld kunnen worden aan deze 6 thema's:

Beleidsacties/rapporten	Prioriteiten	Thema					
		1	2	3	4	5	6
EU-agenda cultuur 2018- (mei 2018)	Kennis van bedreigde erfgoedmonumenten veiligstellen met behulp van digitalisering						X
	EU films online beschikbaar maken voor scholen in heel Europa			X			
	Ondersteunen van <i>digital innovation hubs</i> om digitale transformatie te ondersteunen					X	
	Europeana verder ontwikkelen			X			X
	Professionals in AV-sector nieuwe vaardigheden laten ontwikkelen		X				
	Crossovers en samenwerking tussen kunst en technologie stimuleren			X			X
Werkplan Cultuur 2019-2022	Duurzaamheid in cultureel erfgoed ondersteunen						
	Eerlijke vergoeding & arbeidsvoorwaarden nastreven (binnen "Ecosysteem ontwikkelen dat kunstenaars & creatieve professionals ondersteunt")				X		
	Verspreiding van repertoire en mobiliteit muzieksector versterken (binnen "Ecosysteem ontwikkelen dat kunstenaars & creatieve professionals ondersteunt")			X			
	Taalverscheidenheid in digitale tijdperk ondersteunen (binnen "Ecosysteem ontwikkelen dat kunstenaars & creatieve professionals ondersteunt")			X			
Conclusies van de Raad over jonge creatieve generaties	Bevorderen van betere toegang & deelname aan cultuur voor kinderen & jongeren	X					
	Bevorderen van digitale vaardigheden en mediageletterdheid bij jonge generaties.		X				
	Versterken van sectoroverschrijdende samenwerking					X	
	Jongeren helpen ondernemender te worden door o.a. innovatie te stimuleren					X	
	Opkomst nieuw talent bevorderen door toegang tot nieuwe technologieën te bevorderen		X				
Conclusies van de Raad over risicomanagement op vlak van cultureel erfgoed	Bewustzijn rond en gebruik van opkomende digitale technologie (zoals 3D-technologie) stimuleren om erfgoed te beschermen					X	X

Studie Status and working conditions of artists and cultural & creative professionals	Stimuleren van faire werkcondities in de platformeconomie	X			X		
Conclusies van de Raad over het herstel, de veerkracht en de duurzaamheid van de culturele en creatieve sectoren	Bijscholing van cultuurprofessionals om te kunnen inspelen op kansen en uitdagingen in de digitale transitie		X				
	Interdisciplinaire samenwerking tussen de CCS en de milieu- en technologie sectoren stimuleren					X	
	Innovatie in zowel cultuur als industrie bevorderen en taaltechnologieën en digitale technologieën (zoals AI), ten volle benutten					X	
Conclusies van de Raad over Europese media in het digitale decennium	Concurrentievermogen en bereik van media en audiovisuele sector in EU vergroten door digitale transformatie te stimuleren.			X			
VoC-rapport "Status and working conditions for artists, cultural and creative professionals"	Systeemp Problemen m.b.t. arbeidsomstandigheden aanpakken				X		
	Digitale mobiliteit stimuleren en drempels wegwerken			X			
	Aandacht voor vaardigheden		X				
	Privacy, veiligheids- en auteursrecht kwesties onderzoeken en aanpakken				X		
Studie Cultural and creative sectors in post-COVID-19 Europe	Verzekeren van een systeem voor fair werk				X		
	EU digitaal kader opzetten dat past bij DNA van de CCS		X		X	X	
	CCS ondersteunen als integraal deel van een innovatieve en samenhangende samenleving					X	
Conclusies van de Raad betreffende het vergroten van de beschikbaarheid en het concurrentievermogen van EU audiovisuele en media-inhoud	Grotere beschikbaarheid van originele inhoud in verschillende taalversies bevorderen			X			
Aanbeveling Commissie rond een gemeenschappelijke EU-dataruimte voor cultureel erfgoed	Sectoroverschrijdende samenwerking stimuleren					X	X
	Meer kwalitatieve, interoperabele digitale content			X			X
	Gebruikmaken van geavanceerde digitale technologieën					X	X
	Uitvoering EU-richtlijn inzake auteursrechten				X		X
Conclusies van de Raad over het intensiveren van interculturele uitwisselingen	Gebruik maken van nieuwe technologieën om meertaligheid te bevorderen					X	
	Stimuleren van sectoroverschrijdende samenwerking					X	

VoC-rapport "Re-engaging digital audiences in the cultural sectors: improving audience data"	Vaardigheden rond digitale publieksbetrokkenheid en beheer van digitale inhoud stimuleren	x	x					
	Meer gegevens en bewijsmateriaal over online publieksprofielen en effecten van digitaal publieksgegevensbeheer	x						
Conclusies over de Raad over bouwen aan een strategie voor het ecosysteem van de CCS	Verbeteren van toegang tot financiering				x			
	Stimuleren van vaardigheden		x					
	Handhaven van culturele diversiteit in het digitale tijdperk			x				
Werkplan cultuur 2023-2026	Versterken van de CCS		x		x			
	Cultuurparticipatie vergroten en EU-inhoud zichtbaarder maken	x		x				
	Cultuur inzetten voor duurzame oplossingen						x	

2 / Digitale transformatie van de CCS in de Belgische beleidscontext

2.1. De beleidsprioriteiten binnen de Vlaamse Gemeenschap

Met de visienota “Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk” werd in 2017 een eerst aanzet gegeven voor de ontwikkeling van een beleidsvisie voor de ondersteuning van de digitale transformatie. Sindsdien zijn er binnen de Vlaamse Gemeenschap verschillende initiatieven genomen (zowel vanuit het beleid als vanuit de sector) om de visie over en de aanpak van de digitale transformatie verder vorm te geven.

In opdracht van de minister van Cultuur werkte DCJM in 2022 de visienota “Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden” uit. Kernspelers Cultuurconnect, meemoo en publiq gaven daarbij input en Digitaal Vlaanderen ondersteunde het proces. De nota zet de strategische lijnen uit waarbinnen deze kernspelers zich positioneren met het oog op de verdere digitale transformatie van de cultuursector. In de nota worden zeven oplossingsgebieden³⁶ geformuleerd die tegemoet moeten komen aan de digitaliseringsnoden van de cultuursector.³⁶ Het gaat om:

- ▶ Het verbreden en verrijken van culturele digitale content;
- ▶ het verbinden van vraag en aanbod;
- ▶ het op schaal organiseren van ondersteunende processen;
- ▶ het zoeken naar duurzame financieringsmodellen;
- ▶ het optimaliseren van internationale vernetwerking;
- ▶ het verhogen van de digitale maturiteit door een gecoördineerde kennis- en leeraanpak;
- ▶ het permanent stimuleren van digitale innovatie.

Deze oplossingsgebieden moeten een bijdrage leveren tot vier strategische doelstellingen:

- ▶ Het verbreden en verdiepen van cultuurparticipatie d.m.v. digitale instrumenten;
- ▶ het creëren van een collectief digitaal geheugen;
- ▶ digitale linken leggen tussen cultuurorganisaties en met andere sectoren;

³⁶ DCJM, Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden (2022), p. 3.

- ▶ continu vernieuwen door experimenteren en leren.

Vlaanderen streeft hierbij ook naar internationale vernetwerking om samenwerking en kennisdeling te stimuleren, om de vinger aan de pols te houden op Europees niveau en te kunnen wegen op beleidsvorming, om in te spelen op Europese financiële opportuniteiten en om het Vlaamse aanbod ook internationaal te profileren. In wat volgt lichten we beknopt toe welke noden de Vlaamse overheid met elk oplossingsgebied wil aanpakken.

2.1.1 Meer kwaliteitsvolle en vindbare culturele digitale content

De visienota van 2022 van DCJM geeft aan dat het beschikbaar zijn van kwaliteitsvolle en vindbare culturele digitale content een basisvoorwaarde is voor de digitale transformatie van de cultuursector omdat ze de ontwikkeling van nieuwe dienstverleningsmodellen of de digitalisering van bestaande modellen faciliteert, maar ook omdat ze het mogelijk maakt om nieuwe publieken te bereiken.

Om tot meer kwaliteitsvolle en vindbare culturele content te komen is er nood aan:

- ▶ het ondersteunen van de creatie van meer kwaliteitsvolle digitale content;
- ▶ het wegnemen van drempels rond auteursrechten en privacy voor het delen van content en het voorzien van licentiemodellen voor vergoedingswijzen voor makers;
- ▶ het op schaal digitaliseren van analoge culturele content;
- ▶ het ontzorgen van organisaties bij de bewaring en behoud van digitale culturele content;
- ▶ het verrijken van content met meer en betere gestandaardiseerde metadata zodat de doorzoekbaarheid ervan vergroot.

2.1.2 Het verbinden van vraag en aanbod

Digitalisering biedt kansen om het cultuuraanbod zichtbaarder te maken en om een nieuw publiek te bereiken³⁷. Om hierop in te spelen is er nood aan:

- ▶ Maximale visibiliteit van het digitale culturele aanbod om de vindbaarheid te verhogen;
- ▶ toegankelijke publieksdata om in de sector het aanbod beter te kunnen afstellen op het publiek en op nieuwe noden en om in het beleid beleidskeuzes te onderbouwen;
- ▶ het wegwerken van digitale en financiële drempels rond cultuurparticipatie;
- ▶ een logistiek proces rond vraag en aanbod.

2.1.3 Het op schaal organiseren van ondersteunende processen

De laatste jaren zijn er in Vlaanderen vanuit de sector en de overheid al verschillende initiatieven genomen om ondersteuning te bieden in het proces van digitale transformatie. Dat gebeurde echter tot heden op een weinig gecoördineerde manier, wat leidde tot versnippering en het niet ten volle benutten van het potentieel van deze

³⁷ In de visienota van DCJM wordt het verbinden van vraag en aanbod niet louter beperkt tot het culturele aanbod voor de eindgebruiker, maar gaat het ook over matchmaking op vlak van infrastructuur voor culturele actoren.

initiatieven. Om de digitale omslag mogelijk te maken is er **nood aan georganiseerde digitale oplossingen voor ondersteunende processen**.

In Vlaanderen is “Doelgericht digitaal transformeren” een eerste project³⁸ dat een concrete invulling wil geven aan een datagedreven dienstverlening, het ondersteunen van een volledig dienstverleningsproces en het uitbouwen van een organisatorisch netwerkmodel.³⁹ Dit project wil de brede waaier van het culturele aanbod verbinden met geïnteresseerde cultuurparticipanten, om zo de cultuurparticipatie te verhogen en verbreden en een impuls te geven aan een datagedreven beleid.

2.1.4 Nood aan duurzame financieringsmodellen

Het beheer van een collectieve digitale infrastructuur brengt kosten met zich mee en om de infrastructuur performant te houden zijn ook periodieke investeringen nodig. Momenteel wordt het project “Doelgericht digitaal transformeren” gefinancierd met middelen uit het relanceplan van de Vlaamse overheid na corona.

Er is echter nood aan:

- ▶ Een duurzaam model dat blijvend financiering kan voorzien;
- ▶ het exploreren van andere financieringsvormen (zoals cofinanciering van belanghebbenden of een abonnementmodel) naast de inzet van Vlaamse middelen;
- ▶ onderzoek rond de mogelijkheden van ‘groeikapitaal’ voor innovatieprojecten die experimenteren op het vlak van alternatieve financieringsvormen stimuleren.

2.1.5 Het verhogen van de digitale maturiteit door een gecoördineerde kennis- en leeraanpak

Culturele organisaties hebben nog vaak niet de capaciteiten, kennis en expertise om in te spelen op digitale opportuniteiten.⁴⁰ Er is nood aan:

- ▶ meer expertise en initiatieven die kennisopbouw, -deling en ervaringsuitwisselingen ondersteunen rond digitale transformatie, aangepast aan de leercapaciteit en startpositie van actoren in de sector;
- ▶ meer expertise in culturele organisaties rond digitaal leiderschap om met een kritische blik strategische sturing te geven rond digitalisering;
- ▶ integratie van opleidingen en digitale vaardigheden in het onderwijs.

2.1.6 Het permanent stimuleren van digitale innovatie

De digitale transformatie biedt kansen om te innoveren in de CCS: digitale instrumenten kunnen maatschappelijke of artistieke innovatie in de hand werken of inhoudelijke en operationele vernieuwing in de

³⁸ Ondertussen werkt Cultuurconnect in het project “Digitaal Podium” ook aan een digitale basisinfrastructuur op maat van een groep kunst- en cultuurhuizen.

³⁹ Informatie Vlaanderen, Businesscase doelgericht digitaal transformeren, p. 5.

⁴⁰ Kunstenpunt, Landschapstekening kunsten 2019, p. 134.

cultuursector brengen. Er is **nood aan het wegnemen van drempels om digitale innovatie in een interdisciplinaire context te stimuleren** en te ontwikkelen.

2.1.7 Advies Strategische Adviesraad Cultuur over de nota “Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden”

In een advies (oktober 2022) over de eerste versie van de visienota “Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden” merkt de Strategische Adviesraad voor het Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC) op dat de **digitale transformatie geen doel op zichzelf** mag worden, maar het moet een middel zijn om duidelijk geformuleerde (nieuwe) doelstellingen te bereiken. De raad wijst erop dat doelstellingen verschillen per deelsector en ook doorheen de tijd veranderen. Volgens de SARC is er **nood aan een verdeling van de beschikbare middelen, mede gebaseerd op de digitale behoeftes van de diverse actoren in het ecosysteem**, zodat alle lagen in de sector evenwichtige kansen krijgen in de digitale transformatie. De SARC pleit ervoor om de ambities af te stemmen op de draagkracht van de diverse sectoren zodanig dat ze ook voor kleine organisaties en individuele kunstenaars behapbaar is en een meerwaarde betekent.⁴¹ Ook dient er rekening gehouden worden met de eindgebruiker, die volgens de SARC onderbelicht blijft in de nota en het **wegwerken van de digitale kloof**.

De SARC geeft aan dat, naast de inspraak van steunpunten en andere organisaties uit de bovenbouw, ook de **rechtstreekse betrokkenheid van de sectoren wenselijk** is om de digitale initiatieven die genomen worden maximaal af te stemmen op de noden en de prioriteiten die in de cultuursector leven. De Adviesraad stelt ook dat er **afstemming nodig is binnen een ruimer ecosysteem** met andere beleidsdomeinen zoals Jeugd, Media, Sport en Onderwijs.

De SARC wijst erop dat de bestaande infrastructuur in de cultuursector al vaak niet voldoet en ziet een gevaar voor discrepanties tussen enerzijds de stappen die hieromtrent op het beleidsniveau genomen worden, en anderzijds de organisaties en individuen die in de praktijk geconfronteerd worden met een tekort aan middelen en expertise. De SARC pleit om **te investeren in de digitale geletterdheid** van de instellingen, de medewerkers zelf en de gebruikers.

De SARC stelt in zijn advies dat er eveneens **nood is aan het ontwikkelen van fair practices** en dat er meer aandacht aan auteursrecht wordt besteed om tegemoet te komen aan de zwakke positie van kunstenaars en cultuurmakers in de digitale transformatie. De raad adviseert licentiemodellen voor vergoedingswijzen en gebruiksrechten van content met respect voor de makers hiervoor te ontwikkelen.

In een hoorzitting⁴² (maart 2023) rond de finale versie van de visienota (in december 2023 goedgekeurd door de Vlaamse Regering) wordt onder andere het belang van het wegwerken van de digitale kloof, bij zowel de eindgebruiker als de producent, aangehaald. Eveneens wordt gewezen op de nood aan voldoende aandacht voor de precare positie van cultuur- en creatieve professionals in de digitale transformatie en het zorgen voor een gelijk speelveld rond digitale verdienmodellen.

⁴¹ SARC, Advies over de visienota “naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden”, p. 5.

⁴² <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1711552>

2.2. De beleidsprioriteiten binnen de Franse gemeenschap

2.2.1 Een overkoepelend strategisch kader voor een versnelde algemene digitale transformatie

Binnen de Franse gemeenschap verscheen in september 2022 een derde versie van de digitaliseringsstrategie "Digital Wallonia" van de Waalse Regering. Één van de belangrijkste doelstellingen is het creëren van een structurerend regionaal kader voor digitaal beleid. De coördinatie van de strategie is toevertrouwd aan l'Agence du Numérique (ADN).

De eerste versie van de strategie Digital Wallonia (2015) had als doelstellingen om enerzijds de digitale transformatie van de Waalse economie te versnellen en anderzijds een digitale cultuur bij de burgers te ontwikkelen.⁴³ De tweede (2018) en derde versie (2022) bouwen hierop verder. De COVID-19-pandemie toonde aan hoezeer digitale technologie nodig bleek om economie, sociaal contact, overheidsdiensten, onderwijs, cultuur,... nog te laten functioneren. In het Waalse herstelplan werd daarom digitale technologie als een van de belangrijkste horizontale vraagstukken opgenomen. De derde versie van het Digital Wallonia heeft daarbij als belangrijkste doelstelling de samenhang tussen alle digitale beleidsmaatregelen en initiatieven in Wallonië te waarborgen en te bevorderen.⁴⁴ Daarnaast legt de strategie nog vier belangrijke accenten:

1. Ze volgt de visie van de Europese Commissie rond de digitale transformatie van Europa voor de komende 10 jaar (tot 2030);
2. ze wil in lijn zijn met de, eveneens vanuit Europa benadrukte, ecologische transitie naar een gezonde planeet;
3. ze moet voor en door de mens zijn, met aandacht voor de digitale kloof tussen wie wel/niet mee is en oog voor maatschappelijke kwesties rond bv. privacy, milieu-impact, enz.;
4. ze wil duidelijke geïdentificeerde digitale ecosystemen kiezen op basis van sterke economische sectoren.

De strategie formuleert vijf ambities⁴⁵:

1. iedereen de mogelijkheid geven om gedurende het hele leven digitale technologie te gebruiken om te leven, te werken en zich te ontwikkelen;
2. de kwaliteit van de leefomgeving garanderen: van het Waals grondgebied een laboratorium maken; voor innovatieve digitale oplossingen voor klimaat, gezondheid, milieu en mobiliteit;
3. de digitale transformatie van bedrijven versnellen en begeleiden;
4. innovatie in de digitale sector ondersteunen;
5. een nieuw model van openbare diensten ontwikkelen in de richting van "Wallonië als een dienst".

Om deze strategie en ambities te verwezenlijken is Digital Wallonia onderverdeeld in 20 structurerende en meerjarige programma's (rond o.a. industrie van de toekomst, digitale handel, digitaal leiderschap, circulair Wallonië...). Het doel is de meest relevante initiatieven en actoren rond deze programma's te bundelen rond en hen te activeren om samen te werken in digitale ecosystemen.

⁴³ Waalse regering, Digital Wallonia: stratégie numérique de la Wallonie (2022), p. 5.

⁴⁴ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_nl

⁴⁵ Waalse regering, Digital Wallonia: stratégie numérique de la Wallonie (2022), p. 17-19.

2.2.2 Beleidsprioriteiten binnen cultuur

In de **beleidsverklaring 2019-2024**⁴⁶ van de Federatie Wallonië-Brussel worden er rond cultuur volgende prioriteiten benadrukt:

- ▶ **De toegang tot cultuur versterken:** elke burger de middelen en instrumenten geven om na te denken en te handelen over de wereld rondom hem, om zichzelf te kunnen uitvinden en uitdrukken door middel van kunst en/of burgerparticipatie. De regering wil hierbij levenslang leren stimuleren en financiële drempels voor deelname aan cultuur wegwerken.
- ▶ **Ondersteuning voor creatie en kunstenaars** door de opkomst en de ontwikkeling van talent aanmoedigen en hun werkcondities te verbeteren. De regering wil hierbij o.a. inzetten op de ondersteuning van de ontwikkeling van opkomende disciplines en innovatieve praktijken en technologieën zowel in projecten als in de spreiding ervan.
- ▶ **De culturele uitzondering verdedigen en versterken** door te zorgen voor de bescherming en bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen. De regering pleit hierbij o.a. voor de toewijzing van een deel van de belasting van grote digitale platformen aan het cultuurbeleid.
- ▶ **Het bestuur in cultuur (cultural governance) verbeteren** door onder andere principes van goed bestuur te versterken.

Binnen de Franse Gemeenschap werd op initiatief van de minister van Cultuur Linard in 2020 een denktank⁴⁷ met een 50-tal stakeholders opgericht rond de toekomst van de cultuursector na de corona-pandemie.⁴⁸ In het rapport "Un futur pour la culture" stellen ze hun relanceplan voor rond drie grote prioriteiten, waarvan één de ontwikkeling van een digitaal cultuurbeleid is (naast steun voor creatie en steun voor bemiddeling en cultuurparticipatie).

De nota schetst 10 belangrijke noden m.b.t digitalisering:

- ▶ **Nood aan visie-ontwikkeling rond een doordacht digitaal cultuurbeleid:** er is volgens de denktank **nood aan een ambitieus, coherent en goed doordacht digitaal cultuurbeleid** en een **visie** rond wat de doelstellingen zijn, waarom en voor wie er wordt gedigitaliseerd.
- ▶ **Nood aan het aanpakken van de digitale kloof:** in alle maatregelen rond een digitaal cultuurbeleid wordt de nood gesignaleerd om rekening te houden met sociaal-economische ongelijkheid in de maatschappij en te investeren in het **stimuleren van digitale geletterdheid**, zowel bij de eindgebruiker als bij kunstenaars en producenten van cultuur.
- ▶ **Nood aan aandacht voor duurzaamheid:** er is nood aan het ontwikkelen en ondersteunen van **goede praktijken** die de negatieve milieueffecten van digitale technologie tegengaan.
- ▶ **Nood aan respect voor privacy:** er dient bijzondere aandacht geschonken te worden aan **privacy en (toezicht op) gegevensbescherming**. De ontwikkeling van alternatieve **opensource**modellen verdient hierbij ondersteuning.
- ▶ **Nood aan het waarborgen van de eerbiediging van de auteursrechten:** bij online verspreiding of toegang tot online inhoud dienen auteursrechten gerespecteerd te worden. Er is **nood aan het ontwikkelen van een kader voor de verspreiding van de werken** dat dit garandeert en dat de organisatie van een eerlijke

⁴⁶ <https://linard.cfwb.be/files/DPC%202019-2024.pdf>

⁴⁷ Een overzicht van de deelnemers is terug te vinden op:

https://www.culture.be/index.php?id=13048&tx_ttnews%5Bpointer%5D=24&tx_ttnews%5BbackPid%5D=13044&tx_ttnews%5Btt_news%5D=9546&cHash=e01ac7e28ffc60640c31c296537db13e

⁴⁸ <https://linard.cfwb.be/home/presse--actualites/publications/un-futur-pour-la-culture---rapport-du-groupe-de-reflexion-juillet-2020.publicationfull.html>

vergoeding van de rechten van auteurs en uitvoerende kunstenaars op platforms voorziet. Volgens de denktank moet er dringend worden gewerkt aan een machtsevenwicht met grote commerciële platforms door globale contracten te onderhandelen die de rechten van de makers garanderen.

- ▶ **Nood aan het garanderen van een vergoeding voor scheppende kunstenaars:** er is nood aan het ontwikkelen of consolideren van een **economisch model dat de vergoeding van scheppende kunstenaars garandeert** wanneer inhoud online publiek beschikbaar wordt gemaakt
- ▶ **Nood aan digitale instrumenten voor publieksparticipatie en -ontwikkeling:** er is **nood aan het investeren in digitale instrumenten voor communicatie, informatie en contacten met het publiek.** Digitale instrumenten kunnen worden gebruikt om een trouw publiek te mobiliseren of voor het verzamelen van publieksgegevens (conform de GDPR-wetgeving) met het oog op de ontwikkeling van nieuw cultuurbeleid.
- ▶ **Nood aan het investeren in digitale technologie als verspreidingsinstrument:** momenteel gebeuren investeringen in digitale technologie om content te verspreiden vooral vanuit grote commerciële spelers. Volgens de denktank bieden die toegang tot inhoud die soms problematisch is qua culturele diversiteit. Er wordt gepleit om **een diverser aanbod** te ontwikkelen of om deze spelers strikter te reguleren en culturele verplichtingen op te leggen. Daarnaast geeft de denktank aan dat de digitalisering van collecties, de ontwikkeling van digitale culturele content en van (open) platforms instrumenten zijn die toegang tot en deelname aan cultuur voor iedereen aanzienlijk kunnen versterken. De ontwikkeling van digitale culturele content kost echter geld: volgens de denktank is het **noodzakelijk om een strategie te ontwikkelen en duidelijke keuzes te maken om de middelen optimaal te benutten.** Wat het ontwikkelen van open platformen betreft, wijst de denktank op voordelen zoals de vrijheid en autonomie van redactie en programmering, vrijheid om auteursrechten te beheren, vrijheid om een adequaat economisch model te ontwikkelen, enz.) maar ook op zwakke punten (geringe aantrekkingskracht, beperkt bereik, productiekosten, enz.).
- ▶ **Het investeren in digitale technologie als “bemiddelingsinstrument”:** naast de verspreiding van culturele content biedt digitale technologie ook kansen voor publieksbemiddeling. Digitalisering maakt het mogelijk om publiek en makers samen te brengen en door discussie en uitwisseling nieuwe creaties te ontwikkelen. Er dient volgens de denktank voorrang te worden gegeven aan **investeringen in digitale technologie om inhoud te ontwikkelen die een ervaring creëert**, met een rijke interactiviteit die openheid en nieuwsgierigheid aanmoedigt. Er is ook **nood aan meer bemiddeling aan de hand van georganiseerde overlegfora** binnen de cultuursector zelf. Dit kan via een online cultureel platform zoals dat van het *Partenariat Interprofessionnel du Livre et de l'Édition numérique* (www.pilen.be) dat een kennisdelingsplatform is rond het digitaal uitgeven van boeken. Een platform kan helpen om ervaringen te delen, ontwikkelingen, contacten van experts, ...
- ▶ **Het ondersteunen en opleiden van culturele actoren in het gebruik van digitale instrumenten:** er is **nood aan het stimuleren van opleidingen in digitale vaardigheden** zowel in het onderwijs als in de sector. Naast opleidingen stimuleren, is het volgens de denktank belangrijk om culturele actoren te steunen bij het investeren in aangepaste (en gedeelde) instrumenten en zoveel mogelijk mensen toegang te bieden tot productie- en distributiemiddelen. Ook ondersteuning bij het zoeken naar financiering voor digitalisering bij bv. Europese programma's is nodig.

Verschillende instanties hebben een advies geformuleerd over het rapport. In een advies van de Overlegkamer voor Territoriale Actie benadrukken federaties uit de sector dat de mens centraal staat en moet blijven staan en dat digitale technologie een hulpmiddel moet blijven. Ook hier wordt aangedrongen op het rekening houden met de digitale kloof.⁴⁹

⁴⁹ Avis numéro 1 de la Chambre de concertation de l'Action culturelle territoriale sur le rapport du groupe « Un futur pour la culture » et réponses aux questions de la ministre envoyées aux Chambres de concertation, p. 2.

De zeven sectoriële overlegkamers⁵⁰ binnen het cultuurbeleid van de Franse gemeenschap hebben elk ook een eigen advies (op vraag van de minister van cultuur) uitgebracht over het rapport. Ze geven sectorspecifieke opmerkingen, aanvullingen en accenten. In verschillende adviezen wordt hier benadrukt dat digitalisering geen prioriteit is maar een middel dat ten dienste staat van de eerste twee prioriteiten (steun voor creatie en steun voor bemiddeling & cultuurparticipatie).

Specifiek rond erfgoed wordt er ook op gewezen dat het rapport weinig/niet ingaat op **digitale uitdagingen m.b.t. de bescherming, toegankelijkheid, bewaring en bestendiging van cultureel erfgoed**.⁵¹ De Overlegkamer Cultureel Erfgoed pleit voor een op de langetermijn gerichte visie met voldoende middelen om digitalisering in te kunnen zetten, getuigenissen, tradities en documenten te bewaren, te bestuderen en te verspreiden. Één van de uitdagingen volgens de Overlegkamer is de juiste manier vinden om digitale technologie te gebruiken, zodat het een stimulans en geen vervanging is om cultureel erfgoed te bezoeken. Het gebrek aan gekwalificeerd personeel, materiële- en financiële middelen remt echter de vooruitgang van de erfgoedsector op digitaal gebied af. De oprichting van een advies- en ondersteuningsplatform dat de exploitanten begeleidt, lijkt volgens de de Overlegkamer noodzakelijk. Volgens de Overlegkamer is er ook nood aan meer duiding naar de sector toe omtrent de begrippen auteursrecht en naburige rechten.

De Overlegkamer is voorstander van het gebruik van digitale platformen gericht op publieksbemiddeling, maar stelt dat er specifiek voor cultureel erfgoed wel eerst zoveel mogelijk digitale inventarissen (van collecties, archieven, immateriële erfgoedpraktijken, ...) dienen ontwikkeld te worden om dit mogelijk te maken. Dit vergt ook opleiding van personeel in het gebruik van zo'n platform, het onderhoud ervan en in de uitwisseling van gegevens.⁵²

Als gevolg van het rapport werd in 2020 een projectoproep⁵³ "Een toekomst voor cultuur" gelanceerd op initiatief van minister van cultuur Linard. Binnen de oproep werden 238 projecten (via beurzen of kunstenaarsresidenties) goedgekeurd, voor een totaalbedrag van 2,9 miljoen euro. De projectoproep werd na de tweede lockdown een tweede keer gelanceerd.

Acties rond digitale transformatie in de CCS zijn vervolgens opgestart in de context van het Waalse relanceplan (zie 2.2.3), waarin digitalisering wordt gezien als een belangrijk middel om economische ontwikkeling te stimuleren. Een belangrijke prioriteit voor de Franse Gemeenschap is het waarborgen van culturele diversiteit in een wereld waarin globale techplatformen overheersen. Vanuit de Franse Gemeenschap wordt daarbij vooral gekeken op Europees niveau naar uitwisseling van goede praktijken en Europese regelgeving om een gelijk speelveld te creëren m.b.t. deze grote platformen.⁵⁴

2.2.3 Ontwikkelingen binnen het Waalse relanceplan

Het Waalse relanceplan⁵⁵ bevat meer dan 300 projecten rond 5 prioritaire doelstellingen: 1) de jeugd en talenten van Wallonië benutten; 2) zorgen voor milieuduurzaamheid; 3) economische ontwikkeling stimuleren; 4) welzijn, solidariteit en sociale integratie ondersteunen en 5) innovatief en participatief bestuur garanderen.

⁵⁰ Zie <https://www.culture.be/index.php?id=18361&L=%27%2C%28%3B%29%29%23-%20->

⁵¹ Chambre de concertation des Patrimoines culturels Avis sur le rapport du « Groupe des 52 », Un futur pour la culture Avis n°2 – novembre 2020, p. 3

⁵² Chambre de concertation des Patrimoines culturels Avis sur le rapport du « Groupe des 52 », Un futur pour la culture Avis n°2 – novembre 2020, p. 8.

⁵³ https://linard.cfwb.be/home/presse--actualites/publications/publication-presse--actualites-80.publicationfull.htmlhttps://www.culture.be/index.php?id=13048&tx_ttnews%5Bpointer%5D=22&tx_ttnews%5BbackPid%5D=13044&tx_ttnews%5Btt_news%5D=9634&cHash=101f9e9242109e5cb70a4d9d7fca415c

⁵⁴ Interview Baptiste Charles, raadgever kabinet minister Linard.

⁵⁵ <https://www.wallonie.be/fr/plans-wallons/plan-de-relance-de-la-wallonie>

Digitalisering komt in het plan vooral aan bod in de doelstelling **om economische ontwikkeling te stimuleren**, met acties voor de ontwikkeling van een evenwichtige digitale connectiviteit in de regio en acties waarin digitalisering kan bijdragen aan deze economische ontwikkeling.

Overeenkomstig de ambities in het relanceplan moet digitalisering een troef zijn voor bedrijven in de media- en cultuursector. De Franse Gemeenschap streeft daarbij volgende doelstellingen⁵⁶ na:

- ▶ De aanwezigheid en de capaciteit van de media en culturele actoren van de Federatie Wallonië-Brussel in de digitale wereld versterken. Het doel is de toegang tot **digitale instrumenten** te verbeteren zodat de cultuur- en media-actoren hun **inhoud beter kunnen positioneren in de digitale omgeving** door te werken aan de vindbaarheid van hun inhoud en de toegang voor gebruikers te vergemakkelijken;
- ▶ de **culturele diversiteit versterken**, enerzijds door de productie, digitalisering en beschikbaarheid van culturele werken, en anderzijds door de burgers een betere en gemakkelijker toegang tot kwalitatieve en gediversifieerde inhoud te garanderen, onafhankelijk van de marketingstrategieën van de uitgevers van inhoud;
- ▶ betere steun voor **pluralisme van bronnen en informatie in media**;
- ▶ het versterken van het vertrouwen van de gebruiker en de **transparantie bij het gebruik van gegevens, mediageletterdheid en de bestrijding van desinformatie**;
- ▶ het **voldoen aan de Europese wetgeving**.

Twee belangrijke projecten zijn momenteel lopende:

- ▶ In juli 2022 werden, in het kader van het herstelplan 4 projecten (voor een totaalbedrag van € 2,7 miljoen) goedgekeurd rond de **digitalisering**, conservering, opwaardering en eventuele restauratie van **audiovisuele en geluidswerken** geproduceerd in de Federatie Wallonië-Brussel. Deze projecten werden ingediend door Sonuma, Peliskan, Cinematek en Igloo.⁵⁷
- ▶ Op initiatief van de minister van Media Linard en in het kader van de uitvoering van het Europees herstel- en veerkrachtplan heeft de Waalse Regering in december 2022 een overheidsopdracht gegund voor het opstarten van een **innovatiepartnerschap rond het vergroten van de vindbaarheid van inhoud in de media- en cultuursector**, voor een bedrag van € 5 miljoen⁵⁸. Het doel van dit project is de ontwikkeling van een technologisch platform/tool waarmee culturele en media-operatoren hun inhoud op het internet beter kunnen promoten door de "vindbaarheid" ervan te verbeteren. Voor dit contract werd een consortium gekozen bestaande uit Rossel & Cie, Radio-Télévision de la Communauté Française (RTBF), IPM Group en Digital Station. Op het platform moeten gebruikers een unieke identificatiecode kunnen creëren en zo gemakkelijker toegang krijgen tot de verschillende media en culturele content die in de Federatie Wallonië-Brussel worden gecreëerd. Op basis van deze unieke identificatiecode moet het project zoekmachines in staat stellen om de in de Federatie Wallonië-Brussel geproduceerde content beter aan te bevelen. Het is ook de bedoeling het browsen vloeiender te maken en gebruikers meer controle te geven over het beheer van de gegevens die ze op internet delen. De technologische hulpmiddelen die zijn ontwikkeld, zullen vervolgens gratis ter beschikking worden gesteld van alle culturele en media-operatoren in de Federatie Wallonië-Brussel. Het project zou in juni 2026 voltooid moeten zijn.

⁵⁶ Interview Baptiste Charles, raadgever kabinet minister Linard.

⁵⁷ https://www.culture.be/index.php?id=13048&L=0&tx_ttnews%5Bpointer%5D=4&tx_ttnews%5BbackPid%5D=13044&tx_ttnews%5Btt_news%5D=10488&chash=ae8507fb2ba124bc202c38925c088742

⁵⁸ https://www.culture.be/index.php?id=13048&tx_ttnews%5BbackPid%5D=13044&tx_ttnews%5Btt_news%5D=10657&chash=1bc3853a3e88a10b07f8e25fe52d7861

2.3. Beleidsprioriteiten binnen de Duitstalige gemeenschap

Er zijn geen beleidsdocumenten specifiek over digitale transformatie in de CCS binnen de Duitstalige Gemeenschap voorhanden. In de laatste regeringsverklaring (2022)⁵⁹ wordt benadrukt dat het betrekken van alle burgers in digitalisering centraal staat. De Duitstalige gemeenschap wil daarbij vooral senioren stimuleren om via digitale oplossingen maatschappelijke participatie te ervaren. Een tweede cruciaal element is het verhogen van de digitale connectiviteit in Oost-België. Voorts wil de regering een aantal maatregelen nemen om IT in het onderwijs te stimuleren.

Uit de interviews met beleidsmakers in de Duitstalige Gemeenschap en de algemene strategie rond digitalisering zoals ze geformuleerd is in het regionale ontwikkelingsplan van de Duitstalige gemeenschap⁶⁰, kunnen we onderstaande prioriteiten detecteren.

2.3.1 Naar een gestructureerde aanpak en een actieplan

In Oost-België zijn er verschillende initiatieven op het gebied van digitalisering: tal van bedrijven en sectoren zijn er mee bezig, arbeidsopleidingen zetten er op in en sommige overheidsdepartementen zijn belast met deelprojecten waarin digitalisering aan bod komt. Elke actor benadert het digitaliseringsproject echter met andere behoeften en normen. Bovendien lijkt er onvoldoende brede communicatie te zijn over bestaande projecten of de vooruitgang in Oost-België. Met de oprichting van een informatie- en coördinatiepunt voor digitalisering wil men er **het netwerken en uitwisselen van beste praktijken stimuleren** en een overzicht bieden van de huidige situatie op het gebied van digitalisering in Oost-België.

Op basis van een inventaris van de voorwaarden en initiatieven zullen actiegebieden en maatregelen worden vastgesteld, geprioriteerd en in een **actieplan** gedefinieerd. Een van de taken van het coördinatiepunt is ook het verstrekken van **informatie over nationale en EU-financiering** die kan worden verkregen voor de uitvoering van digitale projecten.

2.3.2 Een optimalisering van de digitale basisinfrastructuur

Sommige delen (vooral plattelandsgebieden) van Oost-België hebben nog **onvoldoende toegang tot snel internet** met een hoge data-capaciteit. Er is in deze zones nood aan een uitbreiding van het glasvezelnetwerk. Binnen de relanceplannen van de Duitstalige gemeenschap is hiervoor budget voorzien (zie 2.3.6).

2.3.3 Digitale competenties stimuleren

Een ander aandachtspunt binnen de Duitstalige Gemeenschap is de **bewustmaking van de bevolking** en het bedrijfsleven rond digitale veranderingen en de competentie-eisen die zij stellen. Dit gebeurt al op grote schaal via onderwijs in mediageletterdheid. Er is echter vooral ook nood aan **bijscholing van werknemers** om hen voor te bereiden op toekomstige digitale veranderingen en de competentie-eisen die hiermee gepaard gaan.⁶¹

⁵⁹ https://ostbelgienlive.be/desktopdefault.aspx/tabid-6024/10271_read-67659/ (p. 24).

⁶⁰ Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, Ostbelgien leben 2025: regionales entwicklungs-konzept der Deutschsprachigen gemeinschaft (2019), p. 228.

⁶¹ Ostbelgien leben 2025: regionales entwicklungs-konzept der Deutschsprachigen gemeinschaft, p. 220.

2.3.4 Digitaal veiligstellen van het Oost-Belgisch cultureel erfgoed

Één van de proefprojecten binnen de algemene digitaliseringsstrategie is de digitalisering van het cultureel erfgoed in Oost-België. Door middel van de databank "Cultureel Erfgoed" is het de ambitie om de collecties van archiefmusea, historische genootschappen, archieven en de publieke sector **systematisch digitaal te registreren**. Het doel is de bewaring op lange termijn van de belangrijke getuigenissen van het verleden en ze digitaal toegankelijk maken.

2.3.5 Samenwerking stimuleren

Voor een kleine, landelijke regio als Oost-België is **samenwerking op het gebied van digitalisering onmisbaar**. Het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap streeft naar nauwe samenwerking met gemeenten, instellingen en andere actoren in Oost-België. Voor het uitwisselen van goede praktijken is samenwerking met andere autoriteiten in België in dit verband belangrijk, net zoals contacten leggen met andere kleine lokale autoriteiten in het buitenland. Digitale strategische plannen van anderen kleine staten, steden, dorpen, gemeenten of hele bestuurlijke apparaten kunnen daarbij als inspiratie dienen.

2.3.6 Digitalisering in de relanceplannen van de Duitstalige gemeenschap

De Duitstalige Gemeenschap neemt met vier hervormings- en investeringsprojecten deel aan het Belgische relanceplan. Naast een uitgebreid energiesubsidieprogramma (5 miljoen euro) en de renovatie van sociale woningen (20 miljoen euro) wordt specifiek rond digitalisering de grootschalige aanleg van een glasvezelnetwerk in de Duitstalige gemeenschap voorzien (19,5 miljoen euro) en middelen (5,5 miljoen euro) voor de digitalisering van het onderwijs.⁶²

2.4. Conclusies rond de Belgische beleidsprioriteiten

De beleidsprioriteiten die we binnen de Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap detecteerden, zijn op vele vlakken gelijkloidend. Een gecoördineerde aanpak rond digitalisering, het ontwikkelen van digitale infrastructuur, het inzetten op digitale vaardigheden, werken rond publieksparticipatie -en ontwikkeling in een digitale context, het stimuleren van de ontwikkeling van digitale content; zijn thema's die in de drie gemeenschappen aan bod komen.

Opmerkelijk is dat zowel in de Vlaamse als in de Franstalige Gemeenschap momenteel gelijktijdig gewerkt wordt aan een digitale infrastructuur om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen.

Waar de Vlaamse Gemeenschap aan de hand van verschillende beleidsdocumenten en projecten al actief inzet op een gecoördineerd programma rond digitale transformatie specifiek op maat van de cultuursector, is er in de Franstalige en Duitstalige Gemeenschap eerder een transversale strategie rond digitalisering voor alle sectoren.

⁶² https://ostbelgieneuropa.be/desktopdefault.aspx/tabid-7400/12209_read-66974/

Binnen de Duitstalige Gemeenschap is een belangrijke basisprioriteit ervoor zorgen dat alle delen van Oost-België voldoende toegang hebben tot snel internet met een hoge datacapaciteit. Dat toont meteen aan dat ook regio's binnen België/Europa op verschillende snelheden aan de slag (kunnen) gaan met de digitale transformatie van de CCS. Binnen de Franstalige Gemeenschap wordt ook aandacht besteed aan het ontwikkelen en ondersteunen van goede praktijken die de negatieve milieueffecten van digitale technologie tegengaan.

Tot slot benadrukken de drie gemeenschappen ook de nood aan samenwerking rond digitalisering op internationaal niveau.

DEEL 2

Dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling

1 / Mapping van initiatieven van dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling

1.1. Methode

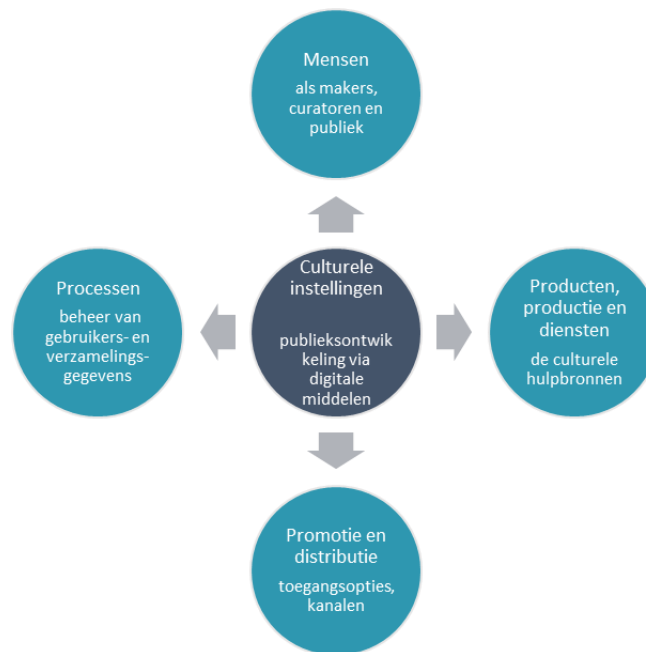
In dit hoofdstuk verkennen we de initiatieven rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling in de EU-lidstaten, de EU-instellingen en de andere gemeenschappen/gewesten binnen België en de federale overheid. Dit gebeurde voornamelijk op basis van deskresearch. In eerste instantie werd gezocht naar reeds bestaande inventarissen van surveys en dataregistraties (dit bleek evenwel weinig voorhanden), in tweede instantie werd verder gezocht binnen landen/regio's.

Daarnaast werd een online bevraging verstuurd naar 159 nationale experts uit de 27 EU-lidstaten. Voor dit laatste deden we beroep op de internationale netwerken en contacten van de drie partners in dit onderzoek (IDEA Consult, CuDOS en publiq). Deze nationale experts werden gevraagd naar beschikbare (Engels-, Nederlands- of Franstalige) informatie en websites over dataverzameling (surveys en dataregistraties van cultuurinstellingen) en initiatieven rond publieksparticipatie en -ontwikkeling. De respons op deze vragenlijst was beperkt. Daarom steunt deze mappingoefening meer op het eigen deskonderzoek dan de inbreng van de experts. De informatie van de 21 respondenten werd wel meegenomen ter aanvulling van het eigen onderzoekwerk. Veelal bleek de aangeleverde informatie ook reeds opgenomen in het reeds gedane onderzoekwerk.

In de mapping van de initiatieven van dataverzameling staan drie vragen centraal:

1. Wat is er in de verschillende Belgische regio's en EU-landen al voorhanden op het vlak van digitale data van (digitale) publieksparticipatie en -ontwikkeling?
2. Welke (digitale) initiatieven rond (digitale) publieksparticipatie en ontwikkeling bestaan er al?
3. Welke initiatieven worden gepland op korte en lange termijn?

Om deze mapping uit te voeren, vertrekken we van het kader in het rapport “*Promoting access to culture via digital means: policies and strategies for audience development*”:

Verder werden volgende richtinggevende vragen bij de mapping gehanteerd:

1. Culturele instellingen

- Welke culturele instellingen vormen de focus van de gevonden (initiatieven rond) data van publieksparticipatie en -ontwikkeling?
- Welke doelstellingen streeft men na met het initiatief/dataverzameling? (beleidsondersteuning, publiekswerking, wetenschappelijk)
- ...

2. Mensen – als makers, curatoren en publiek

- Naar wie zijn initiatieven gericht?
- In welke mate richten deze initiatieven zich op actieve (makers, curatoren) dan wel eerder passieve betrokkenheid van mensen (publiek)?
- ...

3. Culturele content - Producten, productie en diensten

- Welke producten (bv. boeken, muziek, audiovisuele content, ...), producties (bv. concert- of theatervoorstellingen) of diensten (bv. communicatie van aanbod, actief betrekken van publiek ...) levert men aan of worden centraal gesteld in het initiatief?

4. Promotie en distributie - toegangsopties, kanalen...

- Hoe wordt culturele content/ data aangeboden? Bv. niet (enkel intern gebruik), (beperkt) open source, tegen betaling, ...

5. Processen

- Beheer van gebruikersgegevens en verzamelingsgegevens, met aandacht voor:
 - processen van dataverzameling: welke methoden van dataverzameling worden gehanteerd (grootschalige surveys, ticketing data, panel data, big data ...);
 - gegevens beheren en delen (bv. gebruik van standaarden, samenwerking, ...);
 - acties op basis van data-analyse (bv. wordt data gebruikt voor ondersteuning van beleid en/of sector, voor communicatiedoelstellingen, voor wetenschappelijke doeleinden, ...?)

14 EU-landen en het Verenigd Koninkrijk werden op basis van dit kader geanalyseerd. De focus lag daarbij in eerste instantie op de meest toonaangevende landen (Denemarken, Nederland en het Verenigd Koninkrijk), de overige buurlanden en Spanje en Hongarije omdat deze twee landen respectievelijk net voor en net na België het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie dragen. In tweede instantie werd dan naar de resterende landen gekeken. Na een screening werd geopteerd om nog volgende landen mee te nemen in de analyse: Bulgarije, Estland, Letland, Finland, Roemenië, Spanje, Slovenië en Zweden. Op die manier betrekken we zowel landen uit Noord-, Oost-, Zuid- en Centraal Europa. De screening toonde tevens dat de toevoeging van nog andere landen niet tot bijkomende informatie en inzichten zou leiden. Het betreft vaak een aantal kleinere landen waar de digitalisering van publieksdata nog niet echt gestart is, of waar informatie hierover niet online beschikbaar is.

De landen/regio's die deel uitmaken van het onderzoek zijn:

België	Finland	Roemenië
Bulgarije	Frankrijk	Slovenië
Denemarken	Hongarije	Spanje
Duitsland	Letland	Zweden
Estland	Nederland	<i>Verenigd Koninkrijk</i>

Landenspecifieke analyses werden samengebracht in een overzichts-Excel en in landenfiches (met ook een SWOT-analyse per land). De beiden vormden de basis voor een landenoverstijgende analyse die hieronder wordt gerapporteerd en die samen met de hoger beschreven noden de basis vormen voor de SWOT-analyses. De landenfiches zijn opgenomen in de bijlagen.

1.2. Beschikbare digitale data in Belgische regio's en EU-landen van (digitale) publieksparticipatie en -ontwikkeling

In de data over publieksparticipatie en -ontwikkeling welke online beschikbaar worden gesteld, kunnen we drie types onderscheiden:

- ▶ data op basis van representatieve bevolkingssurveys of monitors;
- ▶ bezoekers- of gebruikersregistraties;
- ▶ data op basis van publieksonderzoek in culturele instellingen of bij culturele evenementen.

Hieronder beschrijven we in welke mate deze drie datastromen digitaal beschikbaar zijn in de EU-landen en in de Belgische regio's. Met uitzondering van België (waarbij we een onderscheid maken naar de drie gemeenschappen) richten we ons hierbij vooral op nationaal beschikbare digitale data.

1.2.1 Monitoringsinstrumenten en tools voor ontsluiting surveygegevens

Meerdere EU-landen beschikken momenteel nog niet over eigen representatief onderzoek naar cultuurparticipatie of ontsluiten dergelijke data niet digitaal. Heel wat van deze landen vallen terug op Europese dataverzamelingen, zoals bv. de resultaten van een ad hoc module over sociale en culturele participatie die deel uitmaakt van de EU-survey over inkomens en levensomstandigheden (EU-SILC) uit 2015 of de 'Adult Education Survey' (bv. Bulgarije rapporteert deze cijfers uit 2017). Beide surveys meten cultuurparticipatie, maar op een eerder rudimentaire wijze. Digitale cultuurparticipatie wordt in deze surveys niet gemeten.

Anderzijds zijn er ook heel wat EU-lidstaten waar cultuurparticipatie wel frequent gemonitord en digitaal gedeeld wordt. Soms worden meetinstrumenten over cultuurparticipatie geïntegreerd in meer algemene surveys. Zo zien we dat meerdere landen cijfers omtrent cultuurparticipatie rapporteren op basis van meer algemene bevolkingssurveys (bv. de vroegere SCV-survey in Vlaanderen), of op basis van tijdsbudgetonderzoek (bv. Spanje, Vlaanderen, Oostenrijk).

In algemene surveys wordt cultuurparticipatie steeds gemeten op basis van korte vragenbatterijen, welke verschillen over de landen. In de tijdsbudgetonderzoeken wordt vertrokken van de Harmonised European Time Use Surveys (HETUS) richtlijnen van Eurostat. Harmonised European Time Use Surveys (HETUS) zijn nationale onderzoeken die in Europese landen worden uitgevoerd om te kwantificeren hoeveel tijd mensen besteden aan verschillende activiteiten, waaronder betaald werk, huishoudelijke taken en zorg voor het gezin, persoonlijke verzorging, maar ook sociaal leven, ontspanning en cultuur. Zo rapporteren respondenten de tijd die ze in de referentieperiode (de periode waarbinnen ze al hun activiteiten registreren) besteed hebben aan bioscoop-, theater-, concert-, museum- en bibliotheekbezoek, alsook met wie ze dit deden.

Momenteel werden al twee waves van geharmoniseerde Europese tijdsbestedingsonderzoeken afgerond: HETUS 2000 (dataverzameling in 1998-2006) werd uitgevoerd in 15 Europese landen en HETUS 2010 (dataverzameling in 2008-2015) werd afgenomen in 15 EU-landen en 3 niet-EU-landen (Noorwegen, Servië en Turkije). Ongeveer 20 landen nemen deel aan HETUS 2020. Ook België⁶³ (de drie gewesten) nam deel aan deze HETUS-waves. Deelnemende landen volgen de methodologische richtlijnen waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van gestandaardiseerde enquêteontwerpen en statistische classificaties. Dit betekent dat de resulterende gegevens grotendeels vergelijkbaar zijn tussen landen. Bovendien werden de hoofdcomponenten van de enquête gedurende de looptijd van het project stabiel gehouden, waardoor de vergelijkbaarheid over de tijd grotendeels wordt gegarandeerd. Deze data zijn evenwel beperkt wat betreft de mogelijkheden voor onderzoek naar cultuurparticipatie. Ze bieden wel zicht op de mate waarin cultuurparticipatie deel uitmaakt van de vrijetijdsactiviteiten van respondenten, maar bieden weinig indicatoren voor diepgaand onderzoek. Ook wordt digitale cultuurparticipatie in het huidige meetinstrument nog niet expliciet vermeld of opgenomen in de indicatoren. Enkel het digitaal luisteren naar muziek of audio en het digitaal kijken naar films, series e.d. is opgenomen in de indicatorenset. Omwille van de grote tijdsinvestering die wordt verwacht van de deelnemende respondenten, kennen deze surveys een lage en selectieve respons. Voorzichtigheid bij het generaliseren van resultaten is dus aangewezen.

⁶³ Andere deelnemende EU-landen waren: Oostenrijk, Duitsland, Estland, Griekenland, Spanje, Finland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Polen, Roemenië, Servië, Turkije, en Verenigd Koninkrijk.

In een aantal landen worden data over cultuurparticipatie wel verzameld via meer specifieke surveys over vrijetijdsparticipatie (doorgaans inclusief sportparticipatie) of surveys die zich volledig toespitsen op cultuurparticipatie. Voorbeelden van de ruimere vrijetijdsbevragingen zijn de Vlaamse Participatiesurvey, de Nederlandse Vrijetijdsomnibus, de Roemeense Cultural Consumption Barometer (zij het wel met sterkere focus op cultuur) en de Taking Part Survey (Verenigd Koninkrijk). Voorbeelden van surveys die zich volledig richten op cultuurparticipatie zijn l'Enquête Pratiques Culturelles (Frankrijk) en The Survey of Cultural Habits and Practices (Spanje). Een volledig overzicht is te vinden in tabel 1.

Doorgaans worden deze surveygegevens verzameld bij een populatie vanaf 14 à 16 jaar (en ouder). Slechts enkele landen bevragen ook kinderen en jonge adolescenten. Zo wordt in de Nederlandse Vrijetijdsomnibus de cultuurparticipatie van personen vanaf 6 jaar bevestigd. De jongste leeftijdsgroep wordt hierbij wel uitsluitend indirect bevestigd: voor 6 tot 12-jarigen vullen ouders een vragenlijst in en ook 12 tot 16-jarigen kunnen enkel deelnemen mits ouderlijke toestemming. Ook in het Verenigd Koninkrijk worden jongere adolescenten en kinderen bevestigd, zowel in de Taking Part Survey als in de Wales Omnibus Survey. Maar over het algemeen is er in de EU-landen dus bijzonder weinig informatie beschikbaar over cultuurparticipatie van jonge leeftijdsgroepen. Een eindleeftijd wordt daarentegen doorgaans veel minder gehanteerd. Alleen in Vlaanderen, Zweden en Denemarken wordt een bovengrens gehanteerd. In Vlaanderen en Zweden worden personen ouder dan 85 niet bevestigd;⁶⁴; in Denemarken worden personen ouder dan 74 jaar niet bevestigd.

Deze surveys gebeuren doorgaans in opdracht van overheidsinstanties. De verantwoordelijken voor de dataverzameling en analyse variëren evenwel over de verschillende regio's. In sommige landen staan de overheden zelf in voor de dataverzameling (bv. in Spanje gebeurt dit door de afdeling Statistiek en Studies van het Spaanse Ministerie van Cultuur en Sport, in Italië door het Nationale Instituut voor de Statistiek, in Nederland door het Centraal Bureau voor de Statistiek en in Roemenië door het Nationaal Instituut voor Cultuuronderzoek en Vorming). In andere landen wordt de dataverzameling uitbesteed aan hetzij academische instellingen (bv. in Vlaanderen) of commerciële actoren (bv. Denemarken en Verenigd Koninkrijk). Ook op het vlak van analyses bestaan er heel wat verschillen tussen de landen. Zo worden in Nederland de analyses omtrent cultuurparticipatie uitgevoerd door de Boekmanstichting, een onafhankelijk kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid. In andere landen (bv. Frankrijk, Estland, Spanje) gebeuren analyses vanuit de statistische eenheden van de overheid (bv. Roemenië) en in nog andere landen vanuit wetenschappelijke instellingen (bv. Vlaanderen, Zweden).

In elk van deze surveys wordt cultuurparticipatie breed bevestigd, met zowel aandacht voor inhuizige als uithuizige cultuurparticipatie, receptieve- als actieve cultuurparticipatie (of amateurkunsten). Op vlak van de offline culturele domeinen die worden bevestigd, vertonen de bestaande meetinstrumenten heel wat gelijkenissen. De specifieke operationalisering verschillen evenwel sterk van land tot land. Dit geldt des te meer voor de bevestiging van digitale cultuurparticipatie. Bovendien was de aandacht voor digitale cultuurparticipatie vóór de COVID-19-pandemie zeer miniem en beperkte onderzoek zich doorgaans tot het in kaart brengen van het digitaal lezen, digitaal bekijken van films, series en andere video's en het digitaal luisteren van muziek en andere audio. Naar digitale cultuurparticipatie aan bv. podiumkunsten, cultureel erfgoed of musea werd niet geïnformeerd. Ook polsten een aantal studies naar de digitale aankoop van cultuurproducten (bv. de Participatiesurvey 2014, de Roemeense Cultural Consumption Survey en de Taking Part Survey). Cultuurparticipatie via een scherm vinden we in participatiegegevens voor de coronaperiode enkel terug in het online beschikbare boek van de Participatiesurvey in 2014 en in de online publicaties van de Roemeense Cultural Consumption Survey. Sinds de COVID-19-pandemie kwam hier heel wat verandering in. Over geheel Europa werden surveys gelanceerd die digitale cultuurparticipatie in kaart brachten en de in allerhaast uitgedachte meetinstrumenten zien we ook terugkomen in de meer recente recurrent afgenomen cultuurparticipatiesurveys.

⁶⁴ In de laatste participatiesurvey in Vlaanderen werden wel een aantal personen ouder dan 85 jaar bevestigd omdat de steekproef personen omvatte die de leeftijd van 85 jaar zouden bereiken in 2020, terwijl de dataverzameling omwille van de COVID-pandemie werd gespreid over de jaren 2020, 2021 en 2022. Daardoor werd ook een kleine groep van 85-plussers bevestigd met een maximumleeftijd van 87 jaar.

In eigen regio werd aan de participatiesurvey een vragenbatterij toegevoegd in de tweede en derde wave, afgenomen in respectievelijk 2021 en 2022. Ook in de Nederlandse Vrijtijdsomnibus en in de Spaanse survey over culturele praktijken wordt sinds de metingen van 2020-2021 digitale cultuurparticipatie uitgebreider bevraagd. Zo worden in beide surveys vragen opgenomen over het digitaal kijken naar podiumvoorstellingen en het digitaal bezoeken van musea en tentoonstellingen.

Tabel 1. Overzicht van vrijetijds- en cultuurparticipatiesurveys

Land/regio	Naam	Onderzoekspopulatie	Methoden	Culturele content
Vlaanderen	Participatiesurvey	Inwoners van het Vlaams Gewest tussen 14 en 85 jaar oud (in 2014 vanaf 15)	Representatieve steekproef o.b.v. het Rijksregister CAPI* en PAPI* afname Ca. 5-jaarlijks sinds 2004 Laatste meting: 2022	Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Amateurkunsten • Audiovisuele kunsten/bioscoop • Beeldende kunsten/musea • Circus • Cultureel erfgoed • Letteren • (Nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten • Sociaal-cultureel werk Digitale cultuurparticipatie <ul style="list-style-type: none"> • In 2014 in PAPI • In wave 2 en 3 van laatste meting in CAPI
	SV-bevraging	Inwoners van het Vlaamse Gewest van 18 jaar en ouder	Representatieve toevalssteekproef op rijksregister Mixed mode design (CAWI – PAPI)*, mobile first Drie keer per jaar met roterende modules sinds 2021, cultuurparticipatie werd in 2021 en 2022 bevraagd (n=1.718)	Thema's (minder uitgebreid dan in Participatiesurvey): <ul style="list-style-type: none"> • Bioscoop • Beeldende kunsten/musea • Circus • Cultureel erfgoed • Letteren • (Nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten

Denemarken	Kulturbarometer - Applaus	Personen van 18 jaar en ouder	Webinterviews bij representatieve steekproef van ca 1000 personen. Maandelijkse afname	Volgt de attitudes, participatie en verwachtingen van Denen t.o.v. kunst en cultuur doorheen de tijd. Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Podiumkunsten • Concerten • Musea • Bioscopen • Bibliotheken • Festivals
	Perspektiver på publikum (Perspectives on the audience) - Applaus	Personen tussen 16 en 74 jaar	De enquête is opgesteld in samenwerking met Rambøll en werd in november-december 2019 beantwoord door 5.571 personen. CAWI en CATI*	'Perspectives on the Audience' is een nationaal onderzoek dat zich richt op hoe burgers in Denemarken podiumkunsten gebruiken en ervaren, en wat ervoor nodig is om meer mensen theater te leren kennen. Applaus richt zich met het onderzoek in eerste instantie tot institutionele theaters om hun (potentiële) publiek beter te leren kennen.
Estland	Participation in culture - survey	Personen van 15 jaar en ouder	Representatieve steekproef Tweejaarlijkse survey Uitgevoerd door Estse bureau voor de statistiek in 2014: CAWI*, sinds 2015 CATI en CAPI	Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Bioscoop • Theaters en concerten • Bibliotheken • Volkscultuur • Audiovisuele kunsten
Finland	The Leisure survey	Personen van 10 jaar en ouder	Werd afgenomen op onregelmatige tijdstippen (1977, 1981, 1991, 2002 & 2017) In 2017 zijn de gegevens bij 15 tot 75-jarigen verzameld via	In het onderzoek wordt gekeken naar de vrijetijdsbesteding, hobby's en (maatschappelijke) participatie van de bevolking en de ontwikkeling daarvan. Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Amateurkunsten

			<p>mixed design: CAWI* en PAPI</p> <p>Bij 10- tot 14-jarigen en bij 75-plussers werden face-to-face interviews afgenomen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Audiovisuele kunsten/Films • Bioscoop • Literatuur (ook e-books) en bibliotheek • Musea • Muziek • Podiumkunsten <p>Digitale cultuurparticipatie beperkt tot digitaal lezen, luisteren en films/video's/series kijken</p>
Frankrijk	L'enquête pratiques culturelles	Inwoners van Europees Frankrijk van 15 jaar en ouder (sinds 2018 ook overzeese gebieden)	<p>Quotamethode</p> <p>Gestratificeerd naar regio en stedelijk gebied</p> <p>Face-to-face interview</p> <p>Ca. 10-jaarlijks sinds 1973</p> <p>Laatste meting: 2018</p>	<p>Thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amateurkunsten • Audiovisuele kunsten • Beeldende kunsten • Cultureel erfgoed • Letteren • (nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten <p>Digitale cultuurparticipatie beperkt tot digitaal lezen, luisteren en films/video's/series kijken</p>
Italië	Multipurpose survey on households "Aspects of daily life"		<p>Jaarlijkse survey; steekproef van 24.000 huishoudens met behulp van een CAWI/PAPI* mixed mode-techniek.</p>	<p>Thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Audiovisuele kunsten • Beeldende kunsten • Cultureel erfgoed • Letteren • (nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten <p>Cultuurparticipatie via digitale platformen</p>

Nederland	Vrijtijdsomnibus	In Nederland woonachtige personen van 6 jaar en ouder die deel uitmaken van particuliere huishoudens (6- tot 12-jarigen werden niet bevraagd, ouders vulden hiervoor een vragenlijst in; bij 12- tot 16-jarigen werden ook de ouders aangeschreven maar deze konden mits ouderlijke toestemming zelf de vragenlijst invullen)	Tweejaarlijks sinds 2012 (voorheen andere niet vergelijkbare methodologie) Representatieve steekproef o.b.v. gemeentelijke basisadministratie Verzameld via CAWI*) en CAPI*	(split half design/ helft krijgt sportvragen, helft cultuurvragen) Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Amateurkunsten • Audiovisuele kunsten • Beeldende kunsten • Cultureel erfgoed • Letteren • (nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten • Sociaal-cultureel werk Sinds 2020-2021: vragen over het via internet kijken naar voorstellingen en het digitaal bezoeken van musea en tentoonstellingen
Roemenië	Cultural Consumption Barometer (National Institute for Research and Cultural Training)	Personen van 18 jaar en ouder	Jaarlijkse survey op basis van representatieve steekproef (wordt afgenomen sinds 2005, in 2020 en 2021 niet afgenomen omwille van COVID-19) (laatste meting 2022, data nog niet publiek) (n in 2019: 1236), Random route methode voor selectie van huishoudens en selectie van respondenten o.b.v. verjaardag, afname via CAPI	Thema's <ul style="list-style-type: none"> • Audiovisuele kunsten • Beeldende kunsten • Cultureel erfgoed • Letteren • (nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten Cultuurparticipatie via digitale platformen Daarnaast ook vragen over algemene vrijetijdsbesteding, sport en toerisme
Spanje	Survey of cultural habits and practices in Spain	Personen van 15 jaar en ouder	Vierjaarlijkse survey (sinds 2018-2019 driejaarlijks) op basis van representatieve steekproef van	Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Audiovisuele kunsten • Beeldende kunsten • Cultureel erfgoed

			<p>personen (n=16.000)</p> <p>(laatste meting: 2020-2021 via mixed design: CAPI, CATI & CAVI*</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Letteren • (nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten <p>Cultuurparticipatie via digitale platformen</p> <p>Daarnaast ook vragen over algemene vrijetijdsbesteding</p>
Zweden	Cultural Habits	Personen tussen de 16 en 85 jaar.	<p>Representatieve, nationale steekproef (SOM).</p> <p>Laatste meting: 2021 (n=1622)</p> <p>PAPI & CAWI*</p>	<p>De autoriteit voor culturele analyse brengt in dit rapport de culturele gewoonten van de bewoners in beeld 2021 en beschrijft de ontwikkeling in de tijd. Het verslag omvat 27 culturele activiteiten die zijn opgenomen in het landelijke SOM-onderzoek.</p> <p>Thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Musea • Bibliotheken en archieven • Bioscoop, voorstellingen en concerten • Muziek
Verenigd Koninkrijk	Taking Part Survey (England)	Kinderen tussen de 5 en 15 jaar, en volwassenen boven de 16 jaar	<p>Representatieve steekproef van 10.000 volwassenen (16j+), samen met een representatieve steekproef van jongeren (11-15j) en kinderen (5-10j).</p> <p>Sinds jaar 8 van Taking Part is de steekproefstrategie gericht op het genereren van 5.000 interviews van cross-sectionele steekproefadressen plus 5.000 interviews met volwassenen</p>	<p>Kennisontwikkeling en monitoring van trends in participatie.</p> <p>Brede scope:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunsten (algemeen) • Musea en galerijen • Archieven • Bibliotheken • Cultureel erfgoed • Sport

			panelliden die in het vorige enquêtejaar werden geïnterviewd.	
	The Cultural Participation Monitor (gelinkt aan Audience Spectrum)	De monitor werd opgestart tijdens de COVID-19-pandemie. Plan is om deze monitor verder te zetten als driemaandelijke enquête in een samenwerking tussen The Audience Agency en Centre for Cultural Value	Weinig informatie over respondenten (steekproef van gehele populatie) Tussen oktober 2020 en september 2022 werden zeven waves afgenomen. Aantal respondenten varieert van 1.503 tot 6.057	Thema's <ul style="list-style-type: none"> • Audiovisuele kunsten • Beeldende kunsten • Cultureel erfgoed • Letteren • (nieuwe) media • Musea • Muziek • Podiumkunsten Diverse vormen van digitale cultuurparticipatie worden bevroegd
	Wales Omnibus Survey	Kinderen tussen de 7 en 18j (voor de kinderversie) en volwassenen (16+)	Beaufort research Children's Omnibus Survey: tweejaarlijks, 500 kinderen en jongeren tussen de 7 en 18j. Hierna samenvoeging: omvang van 1000 ondervraagden, face to face interviews. Adult omnibus survey: representatieve steekproef (16+), met minstens 1000 face to face interviews per jaar.	Algemene participatie, gespecificeerd per kunstvorm. Thema's: <ul style="list-style-type: none"> • Theater • Musicals • Opera • Muziek • Dans • Tentoonstellingen • Literaire evenementen • Carnaval/straatkunst • Kunstfestivals (16+) • Muziekevenementen (16+) • Jazz (16+) • Ballet (16+)
	Scottish Household survey	Personen vanaf 16 jaar.	Continue, cross-sectionele survey. 10.577 participanten (2019), face to face interviews. Representatieve steekproef.	De Scottish Household Survey (SHS) is een jaarlijkse, transversale enquête die betrouwbare gegevens oplevert over de samenstelling, de kenmerken, de attitudes en het gedrag van particuliere huishoudens

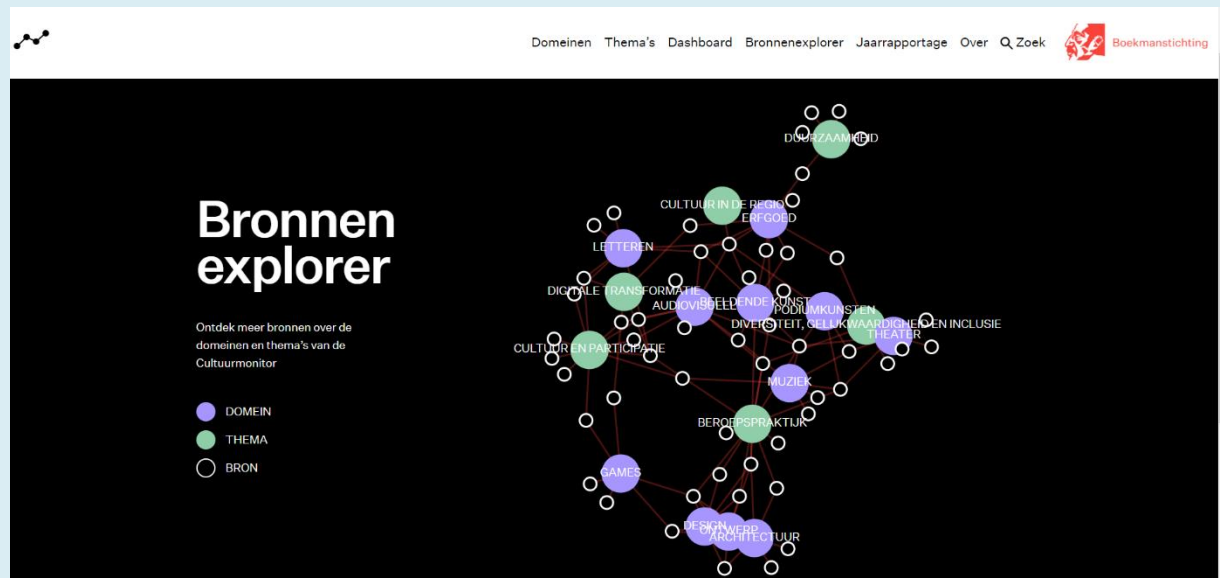
				<p>en personen, waaronder rond cultuur.</p> <p>Thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bioscopen • Bibliotheken • Muziek • Podiumkunsten (dans, theater,...) • Erfgoed en archieven • Musea en galerijen • Festivals
	Continuous Household Survey (Northern Ireland)	Personen vanaf 16 jaar.	De steekproef voor het onderzoek bestond uit een systematisch aselechte steekproef van adressen uit het NISRA-adressenregister. De enquête omvat 9 000 adressen gedurende het gehele enquêtejaar (1 april 2021 - 31 maart 2022). F2F interviews.	<p>In deze enquête worden vragen gesteld over uiteenlopende onderwerpen, zoals toegang tot internet, milieu, toerisme, bibliotheken, gezondheid, sport, cultuur en onderwijs.</p> <p>Thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amateurkunsten • Bibliotheken • Bioscoop • Circus • Musea • Erfgoed • Podiumkunsten (theater, dans) • Concerten • Letteren • Bibliotheken <p>Geen data over digitale cultuurparticipatie</p>

* Methoden van afname: CAPI (computer assisted personal interview), CATI (computer assisted telephone interview), CAVI (computer assisted video interviewing), CAWI (computer assisted web interview), PAPI (paper and pencil interview)

De wijze waarop data op basis van deze surveys online beschikbaar wordt gesteld is zeer divers: digitaal beschikbare rapporten en boeken, tabellen (en API-query's), grafieken, interactieve webtools, infographics, Doorgaans wordt een combinatie van deze tools aangeboden, waarbij de ene al meer geavanceerd is dan de andere. We stellen tevens vast dat de EU-landen die bevolkingsonderzoek omtrent cultuurparticipatie digitaal toegankelijk maken zeer transparant zijn over de gebruikte meetinstrumenten, methoden van dataverzameling en analyse. Vragenlijsten en/of technische rapporten worden meestal online beschikbaar gesteld en methoden

van steekproeftrekking en weging worden toegelicht. Microdata zijn doorgaans onder bepaalde voorwaarden voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek beschikbaar en kunnen hetzij rechtstreeks gedownload worden, hetzij aangevraagd worden.

De [Cultuurmonitor](#) kan hierbij als een inspirerende tool voor data-ontsluiting naar voor worden geschoven. Deze brengt gegevens samen over ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland. Momenteel bestrijkt de Cultuurmonitor de volgende domeinen: Architectuur, Audiovisueel, Beeldende kunst, Design, Erfgoed, Games, Letteren, Muziek, Podiumkunsten en Theater. In de toekomst zullen hier nieuwe domeinen of verdere uitsplitsingen aan toegevoegd worden. Daarnaast diept de Cultuurmonitor vijf thema's uit: diversiteit en inclusie, duurzaamheid, cultuur in de regio, participatie en beroepspraktijk. De cultuurmonitor verzamelt zelf geen gegevens, maar is gebaseerd op bestaande bronnen, publicaties en datasets. Deels zijn dit bronnen die de hele cultuursector betreffen, zoals de Monitor Creatieve Industrie (Media Perspectives) of de Satellietrekening Cultuur & Media (CBS). Daarnaast brengt de Cultuurmonitor belangrijke gegevens en inzichten uit relevante thematische, sectorale en regionale rapportages op geaggregeerd niveau samen op een centrale plek. Voorbeelden van bronnen waaruit data verzameld worden zijn Vrijtijdsbestedingsonderzoek (CBS, Vrijtijdsomnibus), de Monitor Amateurkunst (LKCA), de Games Monitor (Dutch Game Garden en NEO Observatory), de Erfgoedmonitor (RCE) en de database van DutchCulture.

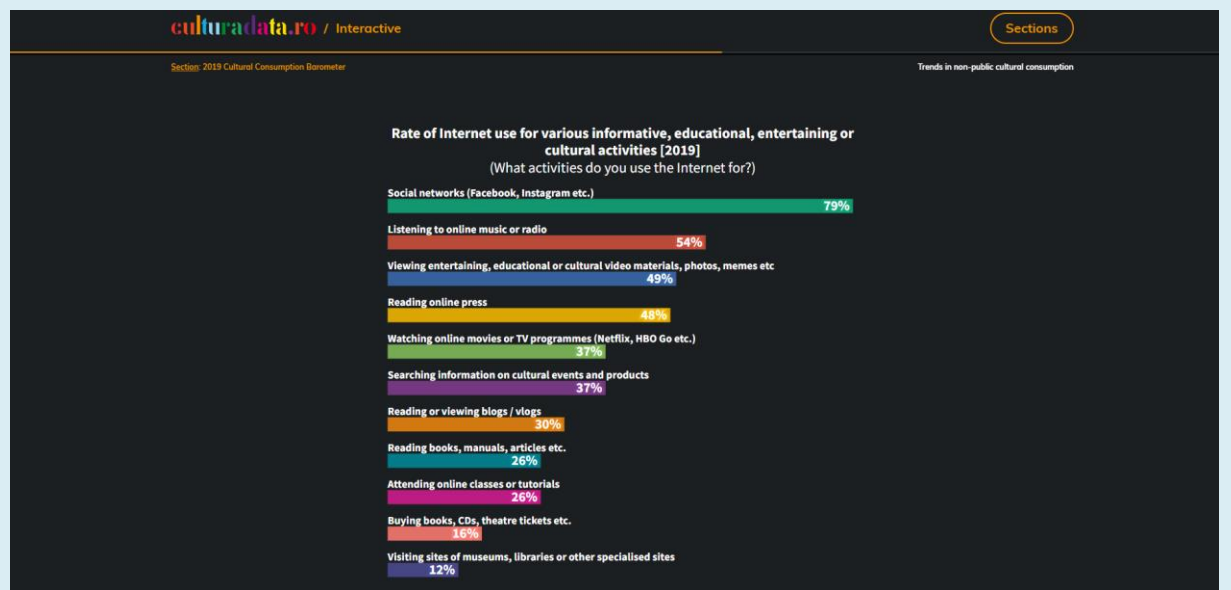

De gegevens worden op drie manieren ontsloten:

- ▶ Domeinpagina's geven in een vaste volgorde informatie over elk domein, nl.: kerncijfers, belangrijkste ontwikkelingen, en kennislacunes (tweejaarlijkse update)
- ▶ Themapagina's behandelen actuele en belangrijke onderwerpen die niet alleen in één cultureel domein spelen, maar van belang zijn voor de hele cultuursector (tweejaarlijkse update)
- ▶ Een interactief dashboard biedt toegang tot een database met een groot aantal indicatoren. De indicatoren kunnen gekozen worden door te filteren op domeinen, thema's, locaties en perioden. De geselecteerde indicatoren worden vervolgens automatisch op de best mogelijke manier gevisualiseerd (continue opvolging)

Er is een nauwe samenwerking tussen beleid, praktijk en onderzoek. De Cultuurmonitor wordt begeleid door een begeleidingscommissie samengesteld door experts uit cultuurbeleid, -praktijk en -onderzoek en een klankbordgroep met methodologische experts.

Een ander inspirerend voorbeeld vormt de website van het Roemeense National Institute for Cultural Research and Training Culturadata.ro. Op deze website wordt allerlei onderzoekspublicaties samengebracht (waarvan een groot deel in Engels): publicaties op basis van de jaarlijkse Cultuurconsumptiebarometer, Culturadata notebooks waarin de belangrijkste resultaten uit de gevoerde cultuuronderzoeken worden verzameld (diverse topics) en the Romanian Journal of Museums. In de website is tevens [Culturadata Interactiv](#) geïntegreerd, een digitale tool waarin enerzijds statistische gegevens over de publieke infrastructuur (landelijk netwerk van publieke culturele instellingen) kunnen geraadpleegd worden en anderzijds gegevens over de culturele consumptie, ontleend aan de jaarlijkse Cultural Consumption Barometers. De website omvat tevens een online platform voor gegevensverzameling.

1.2.2 Bezoekers-/gebruikersregistraties

In zowat alle landen rapporteren culturele instellingen bezoekers- en gebruikerscijfers aan regionale/nationale overheden. Deze cijfers kunnen in de meeste landen ook teruggevonden worden in de centrale overheidsstatistieken of op andere centrale websites; al is het in meerdere landen soms even zoeken om deze websites en de cijfers op deze websites te traceren (dit geldt tevens voor Vlaanderen). Er bestaan dan ook grote verschillen in zowel het aantal beschikbare gegevens als de toegang en toegankelijkheid van gegevens. Voor bepaalde domeinen rapporteren een aantal landen ook reeds over digitale participanten, maar dit gebeurt zeker niet in alle EU-landen. Meest voor de hand liggend is dit bij bibliotheekbezoek, maar bv. Slovenië rapporteert dit ook voor de podiumkunsten.

In de meeste landen worden deze gegevens jaarlijks geüpdatet en meerdere landen beschikken over trendgegevens. Lange tijdreeksen worden bijvoorbeeld beschikbaar gesteld in Duitsland (gegevens vanaf 2000) en Estland (gegevens vanaf 2008). Voor bibliotheekgebruik zijn vaak ook nog gegevens van de jaren tachtig en negentig beschikbaar (bv. Finland rapporteert het aantal bibliotheekbezoekers vanaf 1987). Deze (trend)gegevens kunnen doorgaans ook op verscheidene manieren (bv. tabelvorm, grafiek, jaarrapporten) opgevraagd worden.

Daar waar er voor de surveygegevens meestal uitgebreide informatie aanwezig is over de methode van dataverzameling en de meetinstrumenten, is dat voor de bezoekers- en gebruikersregistraties lang niet altijd het geval. Bovendien wordt de indruk gewekt dat het gaat om volledige registratiegegevens, wat vergelijkingen over

landen zou toelaten. Dit is echter niet het geval. De podiumkunstenstatistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in Nederland zijn bijvoorbeeld gebaseerd op een enquête onder leden van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD), de Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals (VNPF) en overige uitvoeringszalen. Ontbrekende waarden worden door het CBS bijgeschat. Voor Vlaanderen weten we tevens dat statistieken over gebruikers van bibliotheken (BIOS) en cultuurcentra (CCinC) sinds 2016 niet de cijfers van alle bibliotheken en cultuurcentra omvatten. Door de inkanteling van de Vlaamse subsidies in het gemeentefonds en het wegvallen van de decretale verplichting tot registratie in 2016 daalde de rapportage en bijgevolg ook de participatiegraad stelselmatig voor beide monitors. Om die reden besliste het departement CJM in 2019 om BIOS en CCinC stop te zetten en een beperkte set kernindicatoren uit beide monitors in te kantelen in de Lokale Vrijetijdsmonitor. Echter ook de Vrijetijdsmonitor omvat niet alle gemeenten, en ook hier is er een dalende bereidheid tot deelname. In 2017 rapporteerden 53% van de gemeenten cijfers over het culturaanbod en de participatie eraan, in 2021 was dit nog slechts 44%.

Inspirerende voorbeelden op vlak van beschikbare gegevens en toegankelijkheid vormen Duitsland en Slovenië. Sinds 2014 voert het Duitse [Federaal Bureau voor de Statistiek](#) het project "Nationale Culturele Statistieken" uit. Hiermee wenste Duitsland een cultureel statistisch rapportagesysteem op te zetten met behulp van bestaande gegevens van verenigingen en instellingen binnen de culturele sector in Duitsland, evenals officiële statistieken. De Duitse website van deze Nationale Culturele Statistieken biedt een uitgebreide selectie van gegevens welke op verschillende interactieve manieren kunnen worden bekeken (bv. via tabellen, grafieken, en voor sommige gegevens kunnen ook regionale gegevens in kaarten worden opgevraagd). Daarnaast worden ook nieuwsberichten en rapporten beschikbaar gesteld. Ze besteden grote zorg aan de gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van de website. Expliciet wordt vermeld dat, in lijn met de EU-richtlijn 2016/2021, ernaar gestreefd wordt om de website en mobiele applicaties zonder belemmeringen toegankelijk te maken.

In [Slovenië](#) rapporteert het Statistical Office of the Republic of Slovenia (SURs) op basis van de jaarlijkse websurveys 'Cultural Activities on Stage' (verzameld bij een 200-tal instellingen) en 'Activities of Museums and Galleries' (verzameld bij een 100-tal instellingen) uitgebreid over bezoekerscijfers. Slovenië rapporteert tevens een aantal cijfers over digitale bezoekers en gebruikers. Deze rapportage werd opgestart tijdens de COVID-19-pandemie in 2021. Voorlopig zijn dus enkel cijfers beschikbaar voor 2021. Ook Slovenië voerde een aantal maatregelen uit die de toegankelijkheid bevorderen (bv. weergave van inhoud voor gebruikers van ondersteunende technologieën, bv. Schermlezer en brailleleesregel).

Tabel 2. Beschikbare bezoekers- en gebruikersstatistieken per land/regio (meest recente cijfers, indien cijfers gebundeld worden op een pagina wordt de weblink meegegeven)

	Bibliotheek	Bioscoop	Concertzalen	Musea & tentoonstellingen	Theater	Andere
Vlaanderen	Aantal bibliotheekbezoekers Aantal (digitale) gebruikers Ook regionale opdelingen (2019)	Aantal bezoekers (2020)	/	Aantal bezoekers (2020)	/	
Franse Gemeenschap/Officiële statistieken	/	Aantal bezoekers (2020)	/	/	/	
Bulgarije Officiële statistieken	Aantal lezers naar statistische zone, regio's en districten met aparte cijfers voor hoger opgeleiden, vrouwen en kinderen onder 14 jaar (2013)	Aantal bezoekers naar statistische regio's (2021)	Aantal concertbezoekers (2021)	Aantal bezoekers in totaal en gemiddeld per museum Aantal gratis bezoekers Aantal buitenlandse bezoekers (2021)	Aantal bezoekers naar eigenaarschap (overheid, gemeente, privé) in totaal en gemiddeld per voorstelling en theater (2021)	Aantal leden van gemeenschaps-culturele centra naar statistische regio en districten (2017) Aantal participanten in amateurkunstactiviteiten in cultuurcentra naar discipline (2017)
Denemarken Applaus	/	/	Aantal bezoekers naar type concertzaal en locatie (2022)	/	Aantal bezoekers naar type theater en locatie (2022)	/
Duitsland Officiële statistieken	Aantal bibliotheekbezoeken en –uitleningen (2021)	Aantal bioscoopbezoeken (totaal en per inwoner) (2021)	Zie theater	Aantal bezoekers naar type museum en financierder	Aantal bezoekers naar type voorstelling (incl. Concerten) (2019/2020)	Aantal leerlingen in publieke muziekscholen naar leeftijd (2019)

				(2020)		
Estland Statistics Estonia	Aantal bibliotheekbezoeken en -uitleningen (2020)	Aantal bioscoopbezoeken (2012-2021)	Aantal concertbezoekers (2020)	Aantal bezoekers (2021)	Aantal bezoekers (per leeftijdsgroep/doelgroep) (2021)	/
Finland Statistics Finland	Aantal fysieke bezoeken (2021) Aantal internetbezoeken (2021)	Aantal bezoeken per inwoner (2021)	Aantal concertbezoekers voor specifieke zalen/gezelschappen (geen algemene cijfers)	Aantal Unesco-werelderfgoed bezoekers (2021)	Aantal bezoekers theater-/dansvoorstellingen (2021)	Aantal circusbezoekers (2021)
Frankrijk	/	Aantal bezoekers (2022)	/	Aantal museumbezoekers (2021)	/	
Hongarije	/	/	/	/	/	/
Letland Officiële statistieken	Aantal actieve gebruikers Aantal fysieke bezoekers Aantal virtuele bezoekers (2021)	/	Aantal bezoekers (absoluut en relatief per 1000 inw.) (2021)	Aantal bezoekers (absoluut en relatief per 1000 inw.) (2021)	Aantal bezoekers (absoluut en relatief per 1000 inw.) (2021)	Aantal participanten in <i>amateur performing unites</i> , per 1000 (2021)
Slovenië	/	/	Aantal bezoekers en e-bezoekers (2021)	Aantal bezoekers, met aparte cijfers voor buitenlandse bezoekers en kinderen/jongeren (2021)	Aantal bezoekers en e-bezoekers (2021)	Aantal bezoekers en e-bezoekers van cultuurhuizen(2021)

Nederland	Aantal bezoekers openbare bibliotheken (2021)	Aantal bioscoopbezoekers (2022) Aantal bezoekers van filmfestival (2021)	Het aantal bezoekers aan voorstellingen (2021)	/	Het aantal bezoekers aan voorstellingen (2021)	/
Spanje	Aantal bibliotheekbezoekers per 100.000 inwoners, ook naar leeftijd en type bibliotheek (2020)	/	/	Geschat aantal museumbezoekers, naar type museum (2020)	/	/
Zweden	/	Aantal bioscoopbezoekers (2020)	/	Aantal museumbezoekers (2021)	Aantal theaterbezoekers (2021)	/

/ niet online beschikbaar of niet gevonden

1.2.3 Publieksonderzoek in cultuurinstellingen

Terwijl we vaststelden dat vrijetijds- en/of cultuurparticipatieonderzoek doorgaans sterk gecentraliseerd is en vanuit overheidsinstanties wordt geïnitieerd, is dit veel minder het geval voor publieksonderzoek. Publieksonderzoek wordt meer geïnitieerd vanuit de sector zelf, vanuit commerciële organisaties of vanuit academische instellingen, al dan niet in onderlinge samenwerking. Dat maakt dat het publieksonderzoek dat in EU-lidstaten wordt gevoerd zeer divers is, andere methodologische richtlijnen en standaarden hanteert en dat resultaten niet vergelijkbaar zijn.

Omdat dergelijke onderzoeken ook veeleer vanuit de sector en/of commerciële instellingen gebeuren, zijn de data en resultaten zelden open access beschikbaar. De 'Schets van toekomstige samenwerking in het delen van publieksdata in de cultuursector' (Nederland)⁶⁵, een toekomstschets waarin een analyse wordt gemaakt van huidige ontwikkelingen omtrent samenwerking in het delen van publieksdata in de cultuursector, wijst op een aantal oorzaken hiervan. Ten eerste leidt volgens deze schets de stijgende klemtoon op privacy en datasoevereiniteit er toe dat de beschikking over persoonsgegevens toeneemt (en verder zal toenemen) maar dat de bereidheid om deze te delen afneemt. Het verkrijgen van persoonsgegevens wordt meer een bewuste ruil voor bepaalde dienstverleningen. Daarnaast zijn er binnen cultuurinstellingen ook vaak te weinig publiekswerkers die beschikken over de nodige competenties om publieksdata aan te leveren, te beheren en te analyseren. Ten derde, culturele instellingen (en ook commerciële spelers) geven hun publieksdata niet graag uit handen uit vrees dat ze voor andere doeleinden zullen worden gebruikt (bv. winstbejag, concurrerende marketing) of niet duurzaam bewaard zullen worden.

De weinige meer grootschalige publieksonderzoeken tonen evenwel het nut aan van meer nationale publieksstudies, zowel naar sector als naar beleid toe. Het publieksonderzoek dat het Kenniscentrum Cultuur- en Mediaparticipatie in Vlaamse musea voerde, leidde zo bijvoorbeeld tot een [dashboard](#) aan de hand waarvan deelnemende instellingen interactief allerlei cijfers kunnen opvragen en zich kunnen vergelijken met gelijkaardige musea.

De COVID-pandemie vormde in verschillende landen een motor voor publieksonderzoek met bijzondere aandacht voor digitale cultuurparticipatie. Zo lanceerden het Deense Applaus en Dansk Teater in het najaar 2020 een COVID-19-publieksonderzoek bij 33 Deense podia, om te onderzoeken wanneer en hoe het publiek podiumkunsten (focus op theater en klassieke muziek) in de toekomst wil ervaren. In 2022 werd dit onderzoek opnieuw afgenomen in 33 Deense podia, instellingen voor klassieke muziek en theater.

1.3. (Digitale) initiatieven voor (digitale) publieksparticipatie en -ontwikkeling

1.3.1 Communicatietools

Momenteel zijn er verschillende grote ticketingspelers op de markt zoals Eventbrite, Ticketmaster en TicketSwap die elk op een eigen platform het culturele aanbod samenbrengen met als doel tickets te verkopen of door te verkopen. Ook Facebook, Spotify, Google en andere digitale sociale media platformen proberen het culturele aanbod te capteren om zo communicatie op maat van de gebruiker aan te bieden.

⁶⁵ <https://cdn2.assets-servd.host/den-kennisinsti/production/media/Schets-toekomst-samenwerking-publieksdata.pdf>

Naast het commerciële aanbod zijn er ook publieke instellingen en publiek-private samenwerkingen die culturele agenda's aanbieden. Zo hebben verschillende grote steden in Europa vrijetijdsagenda's die gericht zijn op cultuur en toerisme. Deze zijn vaak gelinkt aan of ondersteund door stedelijke overheden (bijvoorbeeld [visit.brussel](#), [visitBerlin](#) en [VisitCopenhagen](#)). Daarnaast bestaan er ook verschillende commerciële digitale initiatieven die selectieve communicatie van het aanbod in een bepaalde stad of regio aanbieden. Zo biedt de Franse website **AgendaCulturel.Fr** tegen betaling tools aan voor culturele professionals en organisatoren om hun aanbod digitaal te ontsluiten in een vrijetijdsagenda via widgets en een gecentraliseerde website (met integratie van directe ticketverkoop). Op de website verschijnt dit aanbod vervolgens ook op een gecentraliseerde agenda. In Frankrijk werd het platform **Culturechezvous** geïnitieerd tijdens de COVID-19-pandemie, waar het digitale culturele aanbod samen werd gebracht om cultuur van thuis uit te ontdekken. Op de site worden bij schrijven meer dan 1.000 culturele inhouds samengebracht. De website biedt tevens een agenda met online evenementen in verschillende cultuurdomeinen.

In Nederland heb je **We Are Public** (georganiseerd door de Nieuwe Cultuur Stichting), een platform waar een groep curatoren een selectie maakt van interessant (stedelijk) aanbod aan voorstellingen, concerten, films, exposities en festivals. Via lidmaatschap kan je vervolgens korting of gratis toegang krijgen tot een gecureerde selectie culturele programma's in 12 steden in Nederland. Verder bestaan er ook agenda's voor specifieke culturele sectoren die het internationale aanbod bundelen. De site **Music-Opera.com**, waar je tickets kan vinden voor opera, klassieke concerten en ballet over heel de wereld en **museum.eu** waar het wereldwijde museumaanbod wordt samengebracht zijn hier voorbeelden van.

De bovengenoemde agenda's proberen of een selectie te maken voor specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld toeristen), of zijn gericht op de ontsluiting van het aanbod van specifieke organisaties of subsectoren. Vlaanderen neemt hier een unieke positie in met de gecentraliseerde cultuuragenda **UiTinVlaanderen die wordt beheerd door publiq**. Met ondersteuning van de Vlaamse overheid en onder begeleiding van publiq kunnen lokale besturen een eigen regionale agenda construeren door activiteiten in te geven in de centrale **UiTdatabank**, en via verschillende tools en widgets deze agenda naar buiten brengen (online en offline). Daarnaast is er ook de website **UiTinVlaanderen.be** waar het volledige aanbod voor Vlaanderen op een gebruiksvriendelijke manier wordt ontsloten voor de participant die op zoek is naar aanbod. Hieraan worden ook verschillende initiatieven gekoppeld, gericht op participatie van specifieke doelgroepen (mensen in armoede via UiTPAS, UiTX voor jongeren en Vlieg voor jonge gezinnen). Zowel het ontsluiten van aanbod via de UiTdatabank en het consulteren van de online agenda door cultuurzoekers is gratis.

Ook in Wallonië loopt er momenteel een initiatief om een digitaal platform op te zetten waar het lokale culturele aanbod gebundeld wordt. Dit initiatief bouwt verder op provinciale initiatieven waar een groep culturele professionals en lokale vrijwilligers het provinciale aanbod samenbrengen op een website die gratis te raadplegen is ([quatremille.be](#); [cinqmille.be](#); [sixmille.be](#); [septmille.be](#)).

Tabel 3: Publieke, nationale cultuur- en vrijetijdsagenda's in de lidstaten

Land	Cultuur-agenda	Input	Selectie	Type aanbod	Bereik aanbod
Frankrijk	AgendaCulturel.Fr	Betalende Cultuurhuizen	Afhankelijk van input cultuurhuizen	Cultuur	Vooral stedelijk
Frankrijk	Culture chez nous: https://www.culturecheznous.gouv.fr/	Open registratie	Afhankelijk van input aanbieders	Cultuur: online evenementen	Nationaal
Nederland	We are public: https://www.wearepublic.nl/	Curatie	Selectie curatoren	Cultuur	Stedelijk
Vlaanderen	UitInVlaanderen: uitinvlaanderen.be	Open registratie	Zo inclusief mogelijk	Cultuur en vrije tijd	Regionaal (Vlaanderen)
Wallonië	Mille: https://www.quatremille.be https://www.cinqmille.be https://www.sixmille.be https://www.septmille.be	Initiatiefnemers / vrijwilligers	Zo inclusief mogelijk	Cultuur	Provinciaal

1.3.2 Digitalisering publiekswerking (CRM)

Bij een mapping van initiatieven rond digitale publiekswerking en cultuurmarketing is het belangrijk om de historisch gegroeide modellen van cultuurbeleid in rekening te nemen. Hierbij maken we een onderscheid tussen het Angelsaksische en het continentale culturele beleidsmodel. Het Angelsaksische model wordt vaak gekarakteriseerd als een 'liberaal' model dat sterk gericht is op de individuele participant als consument. Het Verenigd Koninkrijk is het typevoorbeeld, maar ook de Noord-Europese landen is deze focus op de individuele participant terug te vinden (Duelund, 2008; Rius-Ulledemolins et. al, 2019). Het continentale model is historisch meer gericht op *Bildung* waarbij cultuur gezien wordt als een nationaal product, met minder aandacht voor de individuele beleving van de cultuurparticipant. Dit model is vooral terug te vinden in de historisch dominante Europese landen zoals Duitsland, Frankrijk en Spanje. De Oost-, Zuidoost- en de Zuid-Europese landen sluiten ook aan bij deze traditie. België en Nederland konden tot de aan het begin van de 21ste eeuw gerekend worden tot de continentale traditie maar na 2000 is de focus hier ook zeer sterk op de cultuurparticipant komen te liggen, waardoor beide landen meer aansluiting hebben gevonden bij de Angelsaksische traditie (van der Hoeven, 2012). Hoewel er onder impuls van Europa een trend is naar uniformisering van het cultuurbeleid (Rius-Ulledemolins, 2019) is deze opdeling nog wel nuttig aangezien de Europese landen die meer aansluiten bij het Angelsaksisch, publieksgerichte model (Verenigd Koninkrijk, Noord-Europa, Vlaanderen en Nederland) verder staan qua

digitalisering van publiekswerking dan de landen die we tot het continentale model kunnen rekenen (Duitsland, Frankrijk, Zuidoost-, Oost- en Zuid-Europa).

Duitsland is traditioneel ster gericht op het *Bildungsideaal* met een sterke focus op een autonome cultuursector die zich moet kunnen ontwikkelen buiten een economische logica en dus zonder al te veel inmenging van marktdenken. In Duitsland is er hierdoor vanuit beleid traditioneel wat minder aandacht voor cultuurmarketing en publieksonwikkeling. Daarbij komt ook een wat sterkere focus op privacy en meer argwaan ten opzichte van 'data surveillance'⁶⁶. In 2019 scoorde Duitsland bijvoorbeeld zeer slecht op 'digital skills' en 'investment in digital learning'. Beide factoren worden (naast de relatief slechte digitale infrastructuur en weinig ambitieuze publieke investeringen) aangehaald als belangrijke oorzaken van de beperkte aandacht voor cultuurmarketing en publieksonwikkeling⁶⁷.

Sinds de coronacrisis begint ook in Duitsland het tij wat te keren. In het regeerakkoord van 2021 wordt het toegankelijk maken van cultuur voor iedereen als prioriteit naar voor geschoven en Staatsminister van Cultuur Monika Grütters presenteerde in hetzelfde jaar **een rapport rond de digitale transformatie van de cultuursector**. Hierin wordt voorgesteld om een centrale digitaliseringsraad op te richten die verschillende overheden en gesubsidieerde instellingen adviseert over de digitale transformatie van de cultuursector. Er wordt prioriteit gegeven aan het ontwikkelen van digitale skills bij cultuurmedewerkers en cultuurinstellingen worden (verder) aangemoedigd om te investeren in een eigen data-infrastructuur om zo afhankelijkheid van private dienstverleners te beperken. In het document wordt zelfs aangegeven dat er naast competentie- en kennisnetwerken nood is aan een **sectoroverschrijdend en gebruikgericht participatieportaal** (in lijn met de Duitse Digitale Bibliotheek) en transparante tools om data te delen. Er werden sindsdien verschillende initiatieven opgestart rond digitale publiekswerking van de cultuursector. Via de **German Federal Cultural Foundation** zijn er bijvoorbeeld verschillende programma's, waaronder **Digital Culture**. Via dit programma krijgen kleinere culturele instellingen ondersteuning bij projecten rond digitalisering, maar zij worden ook gevraagd om kritisch om te gaan met de implementatie van dit soort tools (ze moeten gemeenschapsbevorderend werken). Via **digital funds** kunnen organisaties die al stappen hebben gezet qua digitalisering onderling partnerschappen aangaan om vervolgens subsidies te krijgen voor experimenten met digitale tools om zich samen te profileren. Publiekscommunicatie vormt hier een belangrijk onderdeel van. Sinds 2014 wordt ook de **Cultural Hackathon-Coding da Vinci** georganiseerd om culturele instituties in contact te brengen met specialisten rond digitalisering (bv. programmeurs), om zo te wijzen op de voordelen van data-gedreven beleid en samenwerkingen op het gebied van publieksdata. De volgende acht edities zullen nu ook gesubsidieerd worden door de German Federal Cultural Foundation. Ten slotte werd ook de **The Academy for Theatre and Digitality** gesubsidieerd, die meer werkt rond het gebruiken van digitale tools bij de creatie van podiumvoorstellingen. In 2020 werd verder ook de **Institut für Kulturelle Teilhabeforschung (IKTf)** opgericht (onder de Stiftung für Kulturelle Weiterbildung und Kulturberatung) met als doel cultuurparticipatie te bevorderen via onderzoek en kennisdeling over data-driven participatiebeleid (voor culturele organisaties administraties en beleidsactoren).

Ook in de museumsector zijn er verschillende initiatieven die samenwerkingen willen opzetten op het gebied van publieksparticipatie. **Future Museum/Museumbooster** en **museum4punkt0** zetten beiden in op onderzoek en kennisdeling rond digitale tools in musea (bijvoorbeeld het inzetten van sociale media).

⁶⁶ Trepte, S. & Masur, P. K. (2017). Privacy attitudes, perceptions, and behaviors of the German population: Research Report. In Friedewald et al. (Eds.), Forum Privatheit und selbstbestimmtes Leben in der digitalen Welt. Karlsruhe: Fraunhofer, ISI. Retrieved from https://www.forum-privatheit.de/forum-privatheitde/texte/veroeffentlichungen-des-forums/Trepte_Masur_2017_Research_Report_Hohenheim.pdf

⁶⁷ <https://creativigitaltransformation.eu/country-focus-digitalisation-creative-industries-germany/>

Voor Frankrijk is een gelijkaardige trend merkbaar. Traditioneel was er wat minder aandacht voor digitalisering maar na corona een sterke impuls gekomen om een inhaalbeweging te maken. Dit gebeurt momenteel door projecten rond digitalisering financieel te ondersteunen (onder meer via Europese relance middelen). Het *Conseil d'analyse économique*⁶⁸ geeft in een adviesnota aan dat er hierbij nood is aan centrale coördinatie die ondersteuning biedt in het digital transformatieproces via een transversale organisatie die expertise bundelt en verspreidt. Verder wordt hier zelfs aangegeven dat er nood is aan een gedeelde data-infrastructuur voor de cultuursector die interoperabiliteit mogelijk maakt. De French Gaia-X Hub rapporteert in dit verband over een initiatief van het Ministerie van Cultuur in Frankrijk om een geaggregeerd ticketing platform op te zetten voor de cultuurindustrie, in samenwerking met **Arenamatrix** (een datamarketingplatform voor de cultuurindustrie).

In Oost-Europese en Zuidoost-Europese landen is er eveneens traditioneel wat minder aandacht voor digitalisering en cultuurmarketing vanuit cultuurbeleid, maar ook hier is na de COVID-19-pandemie in sommige landen een verhoogde aandacht voor dit thema te merken. Zo werd in Kroatië **Kultura Nova** opgericht, dat sociaal-culturele en culturele organisaties ondersteunt op het gebied van publiekswerking, met aandacht voor digitalisering binnen hun sociaal-maatschappelijke functie (zij zijn ook onderdeel van het ADESTE+ netwerk; zie verder). Ook in Tsjechië wordt er in het National Recovery and Resilience Plan (NRRP) na Corona de digitalisering van de cultuursector als belangrijk objectief gesteld. **Creative Europe Desk Czech Republic – Culture Office** begeleidt culturele organisaties om financiering te krijgen vanuit Europa voor onder andere projecten rond publiekswerking en het promoten van digitale tools. In Polen was er tussen 2007 en 2015 vanuit beleid aandacht voor digitale tools en publieksoptwikkeling, maar deze is vervangen door een focus op erfgoed en nationale identiteit bij de regeringsaanstelling van het rechtse verbond tussen Zjednoczona Prawica en Prawo i Sprawiedliwość. Hongarije heeft een gelijkaardige focus in het cultuurbeleid.

Tenslotte is er ook in Zuid-Europa meer aandacht voor digitalisering van de cultuursector sinds corona, maar hier wordt vaak gewezen op het gebrek aan financiering en coördinatie door de nationale of regionale overheden (wat vaak een gevolg is van de sterke besparingen als gevolg van de financiële crisis in 2008).

Tegenover het continentale beleidsmodel staat het Angelsaksische model waarin de grens tussen cultuurproducten en commerciële producten minder sterk wordt getrokken, waardoor er minder weerstand is tegen het idee van een publieksgericht cultuurbeleid. Traditioneel is er hierdoor minder tegenstand tegenover het werken met gedeelde publieksdata voor marketing doeleinden. Dit model is het duidelijkst terug te vinden in het Verenigd Koninkrijk. Hier zijn meerdere publiek-private initiatieven te vinden rond digitalisering en cultuurmarketing die gesubsidieerd worden door de 'Art Council England', maar ook door 'UK Research & Innovation (UKRI), een publieke instelling die innovatie ondersteunt in verschillende sectoren waaronder de creatieve en culturele industrie.

Het Digital Culture Network (gesubsidieerd door Art Council England) biedt ondersteuning aan kunst- en cultuurorganisaties via 'Tech Champions' met expertise op het gebied van digitale tools die te maken hebben met digital content, eCommerce, data analytics, social media, digital strategy, email marketing, ticketing en CRM, websites en search engine marketing. Hierbij wordt samengewerkt met verschillende Tech spelers zoals Google Arts and Culture. De **Arts Marketing Association (AMA)** is een tweede breed netwerk van cultuurorganisaties dat kennisevents en workshops organiseert rond digitalisering en publiekswerking (zowel voor leden als voor niet-leden).

Daarnaast zijn er internationaal georiënteerde consultancy organisaties die praktische ondersteuning bieden bij de digitale publiekswerking van culturele organisaties. **The Audience Agency** is bijvoorbeeld een doelgedreven

⁶⁸ <https://www.cairn.info/revue-notes-du-conseil-d-analyse-economique-2022-1-page-1.htm>

liefdadigheidsorganisatie, die tot 2022 werd ondersteund door de Art Council England die onderzoek verricht naar cultuurparticipatie en publieksegmentering, maar dan met een zeer sterke focus op praktische implementeerbaarheid van de resultaten binnen de cultuursector. Onderzoekresultaten worden doorgaans vrij ter beschikking gesteld, maar hun diensten kunnen ook tegen betaling ingezet worden voor begeleiding op maat. Zij werken met een segmentering in lifestyleprofielen van de volledige Britse bevolking. Hiervoor werken zij samen met het data-analysebedrijf Experian, die een breed consumptie-segmentatiemodel aanbieden van de Britse bevolking (maar de organisatie is ook internationaal actief). Dit gebeurt door inzichten uit verschillende datasets met informatie over consumptiegedrag te combineren. Het bekomen profiel is hierdoor breed en is deels gebaseerd op consumptiedata en deels op attitudes en voorkeuren. **Audience Spectrum Segments** bouwt verder op deze segmentering met een specifieke toepassing voor cultuurconsumptie. Vervolgens kan er via *geo-demographic profiling* (op basis van adresgegevens) een inschatting gemaakt worden van het segment waartoe de bewoner van een specifiek adres behoort. Op die manier kan er via de tool **Audience finder** voor culturele organisaties die over adresgegevens beschikken (bijvoorbeeld via hun ticketverkoop) een inschatting gemaakt worden van de segmenten die zij momenteel aanspreken. Met Audience Finder Answers is er ook een survey tool ter beschikking voor publieksonderzoek, waarmee er meer in detail gekeken kan worden naar welke segmenten aanwezig zijn in een cultuurhuis. Via deze samenwerkingen worden onderzoeksgegevens (en soms ook transactiedata) gecentraliseerd door Audience Finder en deze gegevens worden ingezet voor verder onderzoek en valorisatie. Verschillende organisaties binnen de EU die werken rond publiekswerking bekijken momenteel samen met Audience Finder of ze gelijkaardige tools kunnen opzetten binnen het land waar ze werkzaam zijn⁶⁹.

Vanaf maart 2023 ontvangt Audience Agency geen subsidies meer voor het uitbouwen van een gemeenschappelijk data platform en de collectie van publieksdata. Het internationale consultancy bedrijf **PricewaterhouseCoopers (PwC)** zal hier de volgende jaren voor instaan. Audience Agency zal wel blijven gebruikmaken van hun benchmark data en hun segmentatietool (Audience spectrum) zal beschikbaar blijven voor de cultuursector.

Morris Hargreaves McIntyre is een tweede Brits onderzoeksbureau en consultancy agentschap met een internationale scope dat publieksegmentatie tools aanbiedt aan culturele instellingen. Via Audience Atlas (gebaseerd op panelonderzoek bij de Britse bevolking) komen zij tot brede publieksprofielen die via publieksonderzoek in kaart kunnen worden gebracht door culturele instellingen. Ook hier worden onderzoeksgegevens gecentraliseerd om zo verdere inzichten mogelijk te maken.

Het Verenigd Koninkrijk is momenteel een belangrijke speler op het gebied van digitalisering en publiekswerking binnen de cultuursector met een historisch sterke impact op eerder Angelsaksisch georiënteerde landen binnen de EU. Toch zijn er ook in de huidige EU-landen nationale of regionale initiatieven terug te vinden die de cultuursector ondersteunen om via digitalisering nieuwe inzichten te genereren en publiekswerking en communicatie te optimaliseren. In Vlaanderen organiseert **meemoo** de tool digitale maturiteit waarmee culturele organisaties zichzelf kunnen evalueren op het vlak van digitale ontwikkeling⁷⁰. Hieronder vallen ook de digitale interacties met doelgroepen en het inzetten van digitale tools voor cultuurmarketing. Verder begeleidt **Cultuurconnect** de cultuursector in Vlaanderen bij digitale uitdagingen met aandacht voor samenwerkingen op het vlak van publiekswerking. Het project **Digitaal Podium** is een mooi voorbeeld. Hier werken kunst- en cultuurhuizen samen aan een gemeenschappelijke digitale basisinfrastructuur. In eerste instantie wordt een gedeeld ticketingsysteem uitgewerkt dat in een latere fase ook CRM- toepassingen kan genereren. **Publiq** biedt

⁶⁹ Publiq in Vlaanderen, DEN in Nederland en APPLAUS in Denemarken bekijken dit momenteel. Thrive in Noord Ierland bouwt momenteel al verder op het Audience Finder principe.

⁷⁰ Ook in Italië wordt er vanuit academische hoek gewerkt aan een tool die aangeeft hoe ver culturele organisaties staan in het digitale transformatieproces: Agostino, D. and Costantini, C. (2022), "A measurement framework for assessing the digital transformation of cultural institutions: the Italian case", *Meditari Accountancy Research*, Vol. 30 No. 4, pp. 1141-1168.

dan weer via de Uitdatabank (zie 1.3.1.) gepersonaliseerde agenda's aan voor organisaties of lokale besturen die hun aanbod via een digitale weg willen verspreiden. Deze gesubsidieerde organisaties zijn telkens georganiseerd als 'vzw's met een beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid.

In Nederland zijn er gelijkaardige initiatieven terug te vinden, met onder andere **Cultuurloket Digital** dat in 2020 werd opgericht om cultuurinstellingen te begeleiden om via digitale weg een nieuw of meer divers publiek te bereiken (door projecten die tijdens corona werden opgestart een blijvend karakter te geven). Dit gaat zowel over het aanbieden van digitale content als publiekscommunicatie en de ondersteuning kan gebeuren via financiële dotaties of kennisdeling. Ook het **Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie (DEN)** biedt ondersteuning bij de digitale transitie die zich voltrekt binnen de cultuursector (op gebied van ontsluiting, archivering, publiekswerking en de werking van de organisatie). **DIP** (Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten) werkt momenteel aan digitale tools voor de podiumkunsten rond publiekswerking, waarbij er profielen kunnen opgesteld worden van het publiek per voorstelling/instelling met landelijke benchmarks (dit project zit mee vervat in de Taskforce Samenwerkingsverband Publieksdata). Ook **Rotterdam Festivals** (een belangrijke speler op het gebied van publieksegmentering voor Nederland) is betrokken bij dit netwerk.

In Noorwegen is **NPU (Audiences Norway)** een overkoepelende organisatie die de publiekswerking van Noorse culturele instellingen wil versterken door in te zetten op kennisdeling (met een sterke focus op publieksverbreding). In navolging van dit initiatief werd in 2015 **RePublik** opgericht in Zweden, een overkoepelende organisatie voor publiek gesubsidieerde cultuurhuizen die vooral actief is rond kennisdeling op het gebied van publiekswerking. Binnen deze organisaties is digitalisering echter niet noodzakelijk een kernthema. In de regio **Skåne** is het **departement cultuur** wel bezig met nieuwe projecten rond digitalisering, in samenwerking met the Audience Agency (VK). In Denemarken is **Applaus** een belangrijke speler die ondersteuning biedt bij publieksonwikkeling binnen de podiumkunsten met een expliciete focus op digitale tools. In 2018 is dit initiatief opgestart via een beurs van het Ministerie van Cultuur en in 2021 werd Applaus een volledig onafhankelijke organisatie. Daarnaast is in Kopenhagen de **Kultur- og Fritidsforvaltningens organisation** een afdeling die werkt rond economie, digitalisatie en organisatie voor de domeinen cultuur en vrije tijd. In Letland is **CULTURELAB** een onafhankelijke transversale organisatie die innovatie promoot binnen de cultuursector via kennisdeling, training, consultancy en internationale partnerschappen. **The Audience Alliance** is een netwerk van Noord-Europese Tech- en consultancy bedrijven die werken rond data-gedreven cultuurmarketing en publiekssegmentatie.

Tabel 4: Nationale en internationale organisaties (publiek of publiek gesubsidieerd) rond digitalisering publiekswerking (CRM)

Land	Organisatie	Doelgroep	Doel
Vlaanderen	Digitale maturiteit tool	Culturele instellingen	Kennis en ondersteuning
	Cultuurconnect	Culturele instellingen	Kennis en ondersteuning
	publiq	Lokaal beleid/culturele instellingen	Kennis en ondersteuning
Denemarken	Applaus	Podiumkunsten	Kennis en ondersteuning
Duitsland	Digital Culture (German Federal Cultural Foundation)	Kleine culturele instellingen	Financiering en ondersteuning bij opstart
	Digital Funds(GFCF)	Culturele instellingen	Financiering en ondersteuning bij lopende projecten
	Cultural Hackathon -Coding da Vinci (GFCF)	Culturele instellingen	Netwerken: ICT en cultuursector

	The Academy for Theatre and Digitality (GFCE)	Theater	Ondersteuning bij producties met digitale middelen
	Future Museum/Museumbooster	Musea	Ondersteuning
	Museum4punkt0	Musea	Ondersteuning
	Institut für Kulturelle Teilhabeforschung (IKTf)	Culturele instellingen en beleid	Onderzoek en Consultancy
Frankrijk	Arenamatrix	Culturele instellingen	Consultancy (met plannen voor een gedeeld data platform voor de cultuurindustrie)
Kroatië	Kultura Nova	Sociaal-cultureel/culturele sector	Ondersteuning
Letland	CULTURELAB	Culturele instellingen	Consultancy
Nederland	Cultuurloket Digital	Culturele instellingen	Financiering, ondersteuning
	Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie (DEN)		Ondersteuning en kenniswerking
	DIP (Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten)	Podiumkunsten	Ondersteuning
	Rotterdam Festivals	Culturele instellingen en organisaties	Consultancy, kennis en ondersteuning
	Taskforce Samenwerkingsverband Publieksdata	Culturele instellingen en organisaties	Ondersteuning en kennisdeling
Noorwegen	NPU (Audiences Norway)	Culturele instellingen	Kennis en ondersteuning
Tsjechië	Creative Europe Desk Czech Republic – Culture Office	Culturele instellingen	Ondersteuning bij aanvraag voor EU-middelen
UK	Digital Culture Network	Culturele instellingen	Technische ondersteuning
	Arts Marketing Association (AMA)		Kennisevents en workshops
	The Audience Agency	Culturele instellingen	Consultancy en publieksegmentering
	Morris Hargreaves McIntyre	Culturele instellingen	Consultancy en publieksegmentering
	PricewaterhouseCoopers (PwC)	Culturele instellingen	Consultancy
	Audience engagement network	Culturele instellingen, toerisme, erfgoed, vrije tijd	Netwerk van print marketing organisaties (ook met digitale toepassingen)
	The Space	Culturele instellingen	Consultancy rond digitalisering (gesubsidieerd door ACE)
Zweden	RePublik	Gesubsidieerde cultuurhuizen	Kennis en ondersteuning
Internationaal	ADESTE+ netwerk (niet meer actief)	Culturele instellingen	Consultancy, kennis en ondersteuning
	Audience Alliance	Tech bedrijven en culturele instellingen (Noord Europa)	Consultancy, netwerk, data services
	Culture Action Europe (CAE)	Culturele organisaties, academici, beleid (EU)	Netwerk rond beleid en onderzoek in de cultuursector
	Creative Europe networks (Culture)	netwerk culturele organisaties	https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/european-networks

	Creative Europe Platforms (Culture)	Platforms voor interactie artiest – publiek	https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-media-strand/audience-cluster
	Creative Europe (Media)	Platforms voor audiovisuele industrie	https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-media-strand/audience-cluster
	Voices of culture	netwerk culturele organisaties (thematisch)	https://voicesofculture.eu/2021/10/04/re-engaging-digital-audiences-in-the-cultural-sectors-improving-audience-data/
	extra info (via Art Council Ireland)	Netwerken culturele organisaties	https://www.artscouncil.ie/arts-in-ireland/international-arts/culture-networks/

1.3.3 Digitalisering collecties en digitale content

Op het vlak van digitalisering van collecties en digitale content is er de voorbije decennia heel wat beweging geweest in Europa. In alle EU-landen worden initiatieven opgezet om allerlei culturele content (boeken, erfgoed, beeldende kunst, podiumkunstarieven, ...) digitaal te ontsluiten. Tot nu toe bieden echter slechts weinig archieven, bibliotheken en musea een open en gemakkelijke toegang tot gegevens via gebruiksvriendelijke en slimme websites (mooie voorbeelden zijn evenwel SMP Open, Art in Flanders en Finna, zie tabel 5). Bovendien is het aanbod in heel wat landen nog sterk versnipperd. In een aantal landen wordt daarom sterk ingezet op het ontwikkelen van een centrale basisinfrastructuur voor archivering van collecties. In Denemarken werd de voorbije jaren bijvoorbeeld gewerkt aan een gemeenschappelijk systeem voor de registratie van Deense museumcollecties. De kern van het project ligt in de behoefte aan een goed functionerende en geüpdatete infrastructuur die het gemakkelijk en eenvoudig zal maken om overzichten te creëren over Deense museumcollecties en om gegevens te hergebruiken in de instellingen zelf en in de context van [Europeana, het Europees platform voor cultureel erfgoed](#). En ook in Vlaanderen en Nederland werd en wordt vanuit meemoo en DEN ingezet op een centrale basisinfrastructuur.

Archivering, opslag en ontsluiting van data is dan ook onvoldoende. Daarom zien we tevens in verschillende landen tal van initiatieven, instellingen en projecten ontstaan om organisaties te ondersteunen bij de digitalisering van materiaal. In tabel 5 geven we een aantal voorbeelden van dergelijke initiatieven en instellingen (bv. meemoo in Vlaanderen, Sharing is Caring in Denemarken, Archieftraject Podiumkunsten in Nederland).

Tabel 5. Illustraties projecten en initiatieven digitalisering archieven (niet exhaustief)

Vlaanderen	meemoo	Meemoo, Vlaams instituut voor het archief is het expertisecentrum voor digitaal cultureel erfgoed in Vlaanderen en Brussel. De organisatie legt zich toe op digitalisering en digitale archivering, zowel in Vlaanderen als internationaal, van organisaties in cultuur, media en overheid. Meemoo biedt onder meer professionele omkadering op vlak van digitaal beheer en duurzame bewaring.
Bulgarije/Servië	Digital Intangible cultural Heritage	ICH E-Platform is een landenoverschrijdend digital platform voor het Vidin District in Bulgarije en het Zaječar District in Servië.
Denemarken	SMK open & Sharing is Caring congressen en anthologie	Sharing is Caring onderzoekt via congressen en het samenbrengen van experts de kansen die digitalisering, digitale media en internet teweegbrengen voor de culturele erfgoedwereld en zijn gebruikers

Finland	Finna	Finna brengt het materiaal van Finse archieven, bibliotheken en musea samen onder één website. De dienst is tot stand gekomen als onderdeel van het Nationale Digitale Bibliotheek - project van het Ministerie van Onderwijs en Cultuur (2008-2017). Finna is ontwikkeld met behulp van open source software en de broncode is beschikbaar voor verder gebruik. De Nationale Bibliotheek van Finland onderhoudt de dienst en ontwikkelt deze in voortdurende samenwerking met archieven, bibliotheken, musea en diverse andere partners. Finse archieven, bibliotheken en musea kunnen hun materiaal en diensten aanbieden in de nationale zoekservice Finna.fi, hun eigen Finna-interfaces maken of online bibliotheken creëren. De archieven, bibliotheken en musea die onder auspiciën van het Ministerie van Onderwijs en Cultuur opereren, kunnen zonder extra kosten lid worden van Finna. Om lid te worden van de service, moet de organisatie de beschrijvende metadata voor haar materialen opnemen in een systeem dat het verzamelen van de metadata via het OAI-PMH-protocol (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) mogelijk maakt, en de organisatie moet voldoende mankracht hebben om de service te implementeren en te onderhouden.
Frankrijk	POP : la plateforme ouverte du patrimoine	In 2019 werd het open erfgoedplatform POP gelanceerd, een digitale tool voor het verspreiden en beschrijven van Frans erfgoed, o.m.: schilderijen, sculpturen, architectuur, kunstwerken, foto's; eigendommen in Franse musea of bibliotheken; en eigendommen geassocieerd of geregistreerd als historische monumenten. POP biedt ook toegang tot de directory van Franse musea, de catalogus van geroofd eigendom (bekend als MNR) en directories van auteurs. De meer dan 4 miljoen records zijn afkomstig uit de belangrijkste erfgoeddatabases van het Ministerie van Cultuur (Enluminures, Joconde, MNR-Rose Valland, Museofile, Mérimée, Palissy, Mémoire, Autor, enz.).
Hongarije	National Laboratory for digital heritage	In Hongarije is er het National Laboratory for digital heritage. Het doel van het Laboratorium is het bevorderen van de verwerking, onderzoeksbruikbaarheid en brede slimme toegankelijkheid van digitaal cultureel erfgoed met behulp van digitale technologieën, met name artificiële intelligentie. De hoofdtaak van het Laboratorium is het organiseren van een <i>weboogst</i> met als doel <i>webresources</i> te verzamelen die relevant zijn voor onderzoek en innovatie in de Hongaarse gemeenschap.
Letland	LFMI Digital Humanities Group	Het team van de LFMI DH Group doet gezamenlijk onderzoek, ontwikkeling en promotie van digitale geesteswetenschappen en cultureel erfgoed. Het ontwikkelt en onderhoudt open digitale bronnen, organiseert crowdsourcing-campagnes, initieert DH-evenementen en bevordert de samenwerking tussen onderzoekers en instellingen voor cultureel erfgoed.
Nederland	Archieftraject Podiumkunsten	In 2020 introduceerde DEN (DEN werd in 1996 opgericht om een digitaal erfgoed te creëren. Inmiddels is DEN uitgegroeid tot het kennisinstituut voor cultuur en digitale transformatie) het Archief Doorlichting Traject. Met het archieftraject ondersteunde en

		<p>adviseerde het team van DEN podiumkunstinstituten bij het doorlichten van hun archief. Deelnemers gaan aan de slag met inventariseren, organiseren en het ontsluiten van hun archief. Het project bouwt verder op de archiefdoorlichting van meemoo en CEMPER (Vlaanderen).</p> <p>In twee jaar tijd heeft DEN 28 cultuurproducerende instellingen uit de cultuursector begeleid bij het in kaart brengen en (her)organiseren van het archief. Archieven van festivals, gezelschappen en orkesten tot plekken voor talentontwikkeling en residenties. De netwerken Podiumkunst.net en het NADD namen dit jaar deze opdracht over en zullen kortelings het Archieftraject aanbieden (in juli werd gesteld najaar 2022).</p>
Slovenië	Digital Innovation of cultural heritage	Ook Slovenië zet sterk in op digitalisering van cultureel erfgoed. In de afgelopen twee jaar zijn meer dan 100 culturele erfgoedeenheden in Slovenië gedigitaliseerd.
Zweden	Digisam	Digisam is een secretariaat voor nationale coördinatie van digitalisering, digitale bewaring en digitale toegang tot cultureel erfgoed, opgericht door de Zweedse regering om de voortdurende ontwikkelingswerkzaamheden op het gebied van digitalisering te coördineren. Het is georganiseerd als een afdeling van het Nationaal Archief in Zweden.

1.4. Geplande initiatieven

Zowel vanuit de **Europa** als binnen de lidstaten wordt digitalisering binnen de cultuursector als een prioriteit naar voor geschoven. Deze doelstelling gaat echter breder dan de cultuursector. De Gaia-X European Association for Data and Cloud AISBL is een internationale non-profit associatie die Europese bedrijven en organisaties wil ondersteunen bij hun 'digital governance' door het ontwikkelen van betrouwbare gedeelde 'data-spaces' waarin data uitgewisseld kan worden, met een sterke focus op transparantie, controleerbaarheid en interoperabiliteit. De European Broadcasting Union (EBU) werkt momenteel samen met Gaia-X om een gedeelde dataspace te bouwen voor media, maar ook voor de bredere culturele en creatieve industrie (VRT is hier partner)⁷¹. In hun gezamenlijke *position paper* worden de doelstellingen toegelicht, samen met een aantal belangrijke initiatieven hieromtrent binnen de media sector maar ook de bredere creatieve sector. Hierin wordt aangegeven dat er een Alliance Culture Data (ACD) project op poten staat, waarin een platform zal worden gecreëerd voor de culturele en creatieve industrie waarop data gedeeld kan worden en ingezet kan worden voor diensten rond data-marketing en strategieën. Het platform zal door het Franse bedrijf Dawex uitgebouwd worden (in samenwerking met Gaia-X). De nadruk ligt op data delen binnen de CCI's maar ook op mogelijkheden rond data delen met partners buiten de CCI. Het project zit momenteel in opstartfase en zal deels gefinancierd worden met publieke middelen en deels door de industrie zelf. Het doel is om uiteindelijk financieel onafhankelijk te zijn. Het opzet van dit project heeft directe parallellen met het Doelgericht Digitaal Transformeren project in Vlaanderen, maar dan met een meer commerciële insteek (de diensten op het platform zouden deels tegen betaling aangeboden worden).

Het European Institute of Innovation and Technology (EIT) heeft in 2022 een Knowledge and Innovation Community (KIC) opgestart rond 'Culture and Creativity' om het innovatieve potentieel van deze sector te ondersteunen en samen te brengen op Europees niveau (met een expliciete link naar de Green Deal). In januari 2024 moet deze KIC volledig operationeel zijn. Verschillende Europese partners (waaronder Cultuurloket) maken deel uit van dit programma.

In **Nederland** werd binnen DEN recent de Taskforce Samenwerkingsverband Publieksdata opgericht, in samenwerking met Cineville, CJP, Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten (DIP), Kunsten '92, Platform ACCT en Rotterdam Festivals. De Taskforce wordt mede mogelijk gemaakt door het Ministerie van OCW en loopt tot eind 2024⁷². Deze spelers in het culturele veld richten binnen dit kader de Vereniging Landelijke Publieksdata op, met als doelstellingen (1) een centrale ICT-infrastructuur om publieksdata te beheren en (2) een cultuurdoelgroepenmodel opstellen dat gericht CRM mogelijk maakt (naar het model van The Audience Agency). Dit project zit momenteel in de proeffase.

In het **Verenigd Koninkrijk** werd er in een studie van het Centre for Cultural Value (gefinancierd door de Economic and Social Research Council (ESRC) door UK Research and Innovation (UKRI)) aangegeven dat er nood is aan een meer gestandaardiseerde databenadering binnen de cultuursector. Ook hier wordt er gesteld dat dit moet gebeuren via een gecentraliseerd platform en uniforme datastandaarden⁷³. Ook hier werden reeds een aantal pilootprojecten opgezet.

Zoals reeds vermeld is er in **Duitsland** en **Frankrijk** ook sprake van beleidsambities rond het opzetten van een digitale basisinfrastructuur voor publiekswerking binnen de cultuursector. In Frankrijk wordt er bijvoorbeeld reeds geëxperimenteerd met een geaggregeerd ticketingsysteem dat gedeelde inzichten mogelijk maakt voor de

⁷¹ https://gaia-x.eu/wp-content/uploads/2022/10/EBU_position-paper_Media-Data-Space.pdf

⁷² <https://www.den.nl/onderwerpen/taskforce-publieksdata>

⁷³ <https://www.culturalvalue.org.uk/making-data-pb/>

betrokken culturele organisaties. Verder werkt het Ministerie voor Cultuur ook aan een 'open data strategy' waarin zowel data rond culturele content als geaggregeerde publieksdata wordt samengebracht⁷⁴.

In 2021 stelde de Europese Commissie een aanbeveling voor rond het creëren van een **gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed** die voortbouwt op Europeana. In september 2022 werd een consortium opgericht om deze dataruimte op te richten⁷⁵.

⁷⁴ <https://www.culture.gouv.fr/en/Thematic/Innovation-numerique/Facilitate-access-to-cultural-data-and-content/Open-share-and-value-cultural-data-and-content/Open-and-reuse-data-Open-Data>

⁷⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/deployment-common-european-data-space-cultural-heritage>

2 / SWOT-analyse

Voortbouwend op de mapping en de analyse van noden op het Vlaamse en Europese niveau, geven we in dit hoofdstuk een samenvattende evaluatie in de vorm van SWOT-analyses. Dit dient als vertrekpunt voor een eerste inschatting van de scope van aanbevelingen voor het Belgisch voorzitterschap.

We presenteren hieronder twee SWOT-analyses. De eerste SWOT-analyse gaat over de ontsluiting van kennisgegevens over cultuurparticipatie in de verschillende EU landen, de tweede SWOT-analyse gaat over specifieke digitale initiatieven rond publiekswerking binnen de cultuursector. Een aantal elementen keren terug in beide SWOT-analyses omdat ze voor beide aspecten van tel zijn. We overlopen eerst de twee aparte analyses en komen nadien nog even terug op de linken tussen beiden en de overkoepelende aandachtspunten.

2.1. SWOT 1: Ontsluiting van kennisgegevens over cultuurparticipatie

2.1.1 Sterktes

Monitoringsinstrumenten (bevolkingssurveys):

1. Er bestaan meerdere goede monitoringsinstrumenten voor cultuurparticipatie in verschillende EU-lidstaten/regio's (Vlaanderen, Spanje, Nederland, Denemarken, Estland, Finland, Spanje, Zweden en Frankrijk). Er is dus heel wat data over cultuurparticipatie van burgers (doorgaans vanaf 15 jaar) beschikbaar.
2. Participatiedata wordt in deze landen vaak in een academische context of op basis van wetenschappelijke standaarden verzameld. Dit maakt dat er in de EU-lidstaten/regio's meerdere voorbeelden zijn van monitoringsinstrumenten die wetenschappelijk goed onderbouwd zijn en hoge kwaliteitsstandaarden hanteren.
3. Mede door de wetenschappelijke opvolging is er veel transparantie over de methodologie en het dataverzamelingsproces (bv. surveymethodes worden uitgebreid toegelicht, vragenlijsten zijn beschikbaar).
4. In de meeste landen, waar er representatieve bevolkingssurveys worden afgenomen, gebeuren deze surveys in opdracht van de overheid en gebeurt valorisatie ook door of in samenwerking met overheidsinstanties. Daardoor gaar er veel aandacht naar een brede en maatschappelijke valorisatie.

Een goed voorbeeld hiervan vormt de Cultuurmonitor in Nederland of de Kulturbarometer in Denemarken waar ook verscheidene surveys samengebracht worden.

5. Enkele regio's (bv. Frankrijk, Nederland, Vlaanderen, Finland en Denemarken) kennen reeds een lange traditie in het verzamelen van participatiegegevens bij representatieve stalen van de bevolking. Dit maakt het ook mogelijk longitudinale trends en effecten te bestuderen.
6. In de meest recente metingen werden de monitoringsinstrumenten uitgebreid met vragen over de digitale cultuurparticipatie.
7. De meeste landen (zie bv. Bulgarije, Duitsland, Estland, Finland, Nederland en Zweden) publiceren cijfers over het aantal museumbezoekers en/of het aantal bioscoopbezoekers. Vaak zijn deze cijfers ook beschikbaar over specifieke musea en bioscoopcomplexen.
8. Publieksonderzoek is in opmars. Hoewel dit in de meeste landen nog sterk gedecentraliseerd en gefragmenteerd is en met heel wat variatie in kwaliteit gebeurt, zien we dat een aantal landen de voorbije jaren ingezet hebben op het meer centraliseren van publieksonderzoek en het hanteren van wetenschappelijke kwaliteitsstandaarden waardoor benchmarking mogelijk is (zie bv. Denemarken en Vlaanderen).

2.1.2 Zwaktes

1. Ondanks de toonvoorbeelden in een aantal landen, hierboven bij de sterktes genoemd, ontbreekt nog in heel wat landen een onderbouwde en recurrente meting van cultuurparticipatie of wordt hier alleszins niet publiek (online) over gecommuniceerd. In heel wat EU-landen beperkt de communicatie over cultuurparticipatie zich tot het rapporteren (doorgaans via downloadbare excel-tabellen) van ruwe bezoekersaantallen, welke doorgaans enkel beschikbaar zijn voor museum- en bioscoopbezoek.
2. Dataverzameling (bezoekersaantallen) en rapportage van bevolkings- en publieksdata gebeurt vaak op een geaggregeerd niveau (landniveau) om brede trends in kaart te brengen. De concrete, praktische bruikbaarheid van deze gegevens voor de spelers binnen de sector is daardoor soms gering.
3. Er is, zeker op het vlak van ontsluiting, weinig aandacht voor socio-demografische verschillen binnen cultuurparticipatie. De beschikbare data is daarom weinig bruikbaar in het kader van cultuurbeleid naar specifieke doelgroepen toe.
4. Er is weinig uniformiteit in data die verzameld wordt over cultuurparticipatie (zowel bevolkings- als publieksdata): methoden van steekproeftrekking en dataverzameling verschillen, meetinstrumenten verschillen. Dit geldt eens te meer voor data omtrent digitale cultuurparticipatie. Dit maakt dat er op Europees vlak geen vergelijkbare recurrent verzamelde data beschikbaar is over (digitale) cultuurparticipatie. De laatste Europese uitgebreide bevraging over cultuur vond plaats in 2015 in een ad-hoc module van de EU-SILC. Bovendien verschillen in de EU-SILC de methoden van afname en de kwaliteitsstandaarden van land tot land, waardoor vergelijkingen tot foutieve conclusies kunnen leiden. Elk land kan de meest efficiënte oplossing implementeren vanuit een nationaal perspectief om de volledige datasets te leveren die nodig zijn.
5. Hoewel we weten dat participatie op jonge leeftijd zeer bepalend is voor de participatie in het verdere leven en daarom ook belangrijk is om toekomstscenario's uit te tekenen, richt de meerderheid van de bevolkingssurveys en publieksstudies zich – omwille van pragmatische redenen, ethische redenen en

gegevensbescherming – niet tot kinderen en jongeren onder de 14. Nederland en het VK vormen hier een uitzondering op, maar gegevens worden ook daar eerder indirect via de ouders gemeten.

2.1.3 Kansen

1. In meerdere landen/regio's (bv. Nederland, Vlaanderen, Verenigd Koninkrijk) zijn er vruchtbare samenwerkingen te vinden tussen academische onderzoeksprojecten naar cultuurparticipatie en toepassingen voor de bredere sector (zie 1.3.1.).
2. Landen die op het vlak van (digitale) data over (digitale) cultuurparticipatie voorlopers zijn, kunnen een trekkende rol vervullen in het uittekenen van richtlijnen en kwaliteitsstandaarden voor bevolkings- en publieksonderzoek.
3. Brede data rond cultuurparticipatie zit nu nog sterk bij de lidstaten/regio's. Er zijn zeker kansen tot meer samenwerking en centraliseren van valorisatieprojecten via gebruiksvriendelijke tools. Cultuurparticipatie werd reeds in een aantal surveys op Europees niveau bevroegd (bv. In EU-SILC in een vrijblijvende module in 2015 en in de Adult Education Survey in 2011 en 2015) en culturele activiteiten worden ook geregistreerd in The Harmonised European Use Surveys (HETUS). Er bestaat momenteel echter geen recurrente en diepgaande meting van cultuurparticipatie op Europees niveau. Cultuurstatistieken voor de EU worden niet verzameld door een enkele op zichzelf staande enquête, maar zijn dus afkomstig uit verschillende gegevensverzamelingen. Vanuit de bestaande expertise op het vlak van cultuurparticipatie- en vrijetijdssurveys in verschillende Europese regio's en landen kan gewerkt worden aan een internationale bevolkingssurvey gericht op vrije tijd en cultuur welke digitaal worden ontsloten.

2.1.4 Bedreigingen

1. Er zijn grote verschillen in de kwaliteitstandaarden die gehanteerd worden voor de beschikbaar gestelde data. Het is een evenwichtsoefening om de kwaliteitsstandaarden hoog te houden zonder lidstaten/regio's of organisaties uit de boot te laten vallen.
2. Data worden uiteindelijk vaak uitgedrukt in cijfers en statistische gegevens. Zeker kleinere organisaties ervaren vaak moeilijkheden om deze op een correcte manier te interpreteren wat een goede implementatie soms in de weg staat, dit omwille van zowel beperkte statistische kennis bij het personeel als onvoldoende beschikbare tijd en personeel.
3. Privacy en GDPR-regelgeving is een belangrijk aandachtspunt bij dataverzameling. De wijze waarop in EU-lidstaten de GDPR-regelgeving wordt geïmplementeerd en van toepassing is bij dataverzameling verschilt sterk (Custers et al., 2018). Dit kan ertoe leiden dat er bij culturele instellingen soms terughoudendheid bestaat om zelf verzamelde data openbaar te maken of centraal te delen (ook door verlies aan eigen voordeel). Goede kennisgeving en uitwisseling van informatie rond dit thema vormt dan ook een belangrijk aandachtspunt.
4. Doordat in Vlaanderen bibliotheken en cultuurcentra sinds 2016 niet meer verplicht zijn hun gegevens in te voeren in BIOS, dreigen statistische gegevens voor deze domeinen niet meer vergelijkbaar te zijn over de tijd.

2.2. SWOT 2: Digitale initiatieven rond publiekswerking

2.2.1 Sterktes

1. Er bestaan reeds vele tools en veel expertise rond digitalisering in de cultuursector met actoren die praktijkgericht werken met cultuurorganisaties rond cultuurmarketing. In zo goed als alle landen zijn er spelers actief die ondersteuning bieden bij projecten rond digitalisering van cultureel aanbod en/of publiekswerking. Vaak gaat het om consultancy bedrijven die tegen betaling ondersteuning bieden. Een aantal hiervan hebben een breed bereik en zijn internationaal gekend (zie Audience Agency). Verder zijn er ook voorbeelden van gesubsidieerde initiatieven (bijvoorbeeld Cultuurconnect in Vlaanderen of Applaus in Denemarken) of non-profit instellingen (zie Transcultures) die gratis of tegen minimale vergoedingen ondersteuning bieden.
2. Op Europees niveau zijn er al veel initiatieven rond de digitale ontsluiting van erfgoed. Ook hier bestaat reeds veel expertise.

2.2.2 Zwaktes

1. Landelijke en regionale verschillen inzake infrastructuur en digitaal bereik zijn groot (bijvoorbeeld landen als Griekenland en Bulgarije kennen weinig digitaal bereik, maar ook binnen andere landen zijn er verschillen tussen de meer verstedelijkte en meer perifere regio's). Er is dus in meerdere regio's en landen nog een eerste digitale kloof die overbrugd moet worden. Indien dit niet gebeurt zal digitalisering van de cultuursector op twee snelheden gebeuren.
2. Er zijn grote verschillen tussen sectoren en kleine en grote organisaties op het gebied van digitale infrastructuur die momenteel reeds gebruikt wordt. Heel wat sectoren en organisaties – vaak de kleinere organisaties – hebben wel geïnvesteerd in digitale infrastructuur maar zij hebben vaak niet de logistieke en financiële draagkracht om deze te onderhouden of ten volle te benutten, Hier is momenteel nog te weinig begeleiding op maat.
3. Er is nog veel onduidelijkheid over de voordelen van digitalisering binnen de cultuursector. Zeker voor kleinere culturele organisaties ogen de voordelen soms erg gering omdat zij bijvoorbeeld geen middelen hebben om aan databeheer te doen. Zij boeken vaak beperkte efficiëntiewinsten of creëren weinig schaalvoordelen door te investeren in digitale infrastructuur.
4. Er zijn nog veel blinde vlekken over wat verschillende spelers binnen de sector juist willen bereiken via digitalisering. De doelstellingen zijn vaak diffuus en onduidelijk.
5. Efficiëntiewinsten die mogelijk gemaakt worden door digitalisering worden vaak verondersteld maar niet noodzakelijk gemonitord of aangetoond. Er is een gebrek aan procesevaluatie bij de implementatie van digitale tools.
6. Archivering, opslag en ontsluiting van data is beperkt. Er is meer aandacht nodig voor initiatieven die organisaties helpen om toepassingen te vinden voor bestaande initiatieven rond dataverzameling en archivering.
7. Digitalisering wordt vaak nog geframed als een langetermijntransitie die noodzakelijk is om niet achter te blijven. Er moet ook een duidelijke focus komen op concrete toepassingen die een directe meerwaarde hebben voor de sector op zowel korte als lange termijn.

8. Tegelijkertijd is er ook nog een gebrek aan langetermijntransitiedenken of denken in termen van brede digitale ecosystemen.
9. Veel gebruikersdata is privé (bijvoorbeeld ticketing data en profielen op sociale media) of is afgeschermd om tegemoet te komen aan de GDPR. Dit limiteert sterkt de toepassingen van digitale technieken, aangezien anonimiteit vaak een issue is (zeker voor directe marketing). Ook het samenwerken op gebied van datainfrastructuur en genereren van inzichten is hierdoor moeilijk.
10. Governance is een belangrijk aandachtspunt. Projecten rond digitalisering worden vaak eenmalig, projectmatig gefinancierd, maar een duurzame infrastructuur vraagt onderhoud en constante monitoring. Hier is duurzame expertise en continue opvolging en financiering noodzakelijk.
11. De grote hoeveelheid *born digital content* die reeds bestaat wordt vaak diffuus opgeslagen en geïmplementeerd. Dit maakt het moeilijk om een infrastructuur op te bouwen waar bestaande datastromen en opslagplaatsen geïntegreerd kunnen worden.
12. Expertise rond digitalisering zit vooral bij commerciële privéspelers. Veel spelers binnen de culturele sector hebben weinig ervaring met dit soort samenwerkingen of staan er zelfs weigerachtig tegenover.

2.2.3 Kansen

1. Bij de meeste lidstaten/regio's is er een sense of urgency rond digitalisering in de cultuursector. Zeker kleinere lidstaten/regio's kijken naar initiatieven uit Europa, zowel voor expertise als middelen (zie bijvoorbeeld Digital Spain)
2. Een centrale basisinfrastructuur kan kleinere organisaties ontzorgen van technische beslommeringen, maar hen wel de toegang bieden tot de voordelen van digitale infrastructuur.
3. Zoals aangegeven bij de zwaktes is veel gebruikersdata privé of afgeschermd wat sterk de toepassingen van digitale technieken beperkt. Het Vlaams Datanutsbedrijf werkt aan een vooruitstrevend en innovatief platform, SOLID genaamd, dat het mogelijk maakt om als burger zelf controle te behouden over de eigen data, en te kunnen kiezen welke gegevens men deelt met welke organisatie en voor welke periode. Vlaanderen kan hier dan ook een voorbeeldrol vervullen in Europa.
4. De reeds bestaande initiatieven rond delen van publieksdata maken nieuwe inzichten mogelijk over participatieprofielen, culturele interesses, drempels en interacties tussen vraag en aanbod. Hier is er zowel onderzoeksmatig als praktijkgericht valorisatiepotentieel.
5. Op het niveau van sectoren is er nationaal en internationaal al vrij veel samenwerking waar projecten rond digitalisering een plaats kunnen krijgen (zie bijvoorbeeld het Network of European Museum Organisations). De initiatieven zijn nu vaak gericht op netwerken en het uitwisselen van (geaggregeerde) informatie, maar experimenten rond het delen van data kunnen hierop verder bouwen (zie bijvoorbeeld het project Digitaal Podium in Vlaanderen, waar ticketing data gedeeld wordt om verdere analyses en CRM toepassingen mogelijk te maken; ook in het DDT project vormt dit een belangrijke ambitie)
6. Veel commerciële spelers zijn bezig met CRM en digitaal aanbod via digitale tools in de cultuursector (zie Spotify, VRT max, BBC,...). Hier zijn samenwerkingen mogelijk.
7. Het grote aanbod aan consultancy bedrijven rond digitalisering laat zien dat er veel vraag is binnen culturele instellingen om een data-gedreven beleid te voeren. Een goede infrastructuur is daarvoor noodzakelijk. Er is een duidelijke vraag naar digitale ontzorging en Europees beleid hierrond kan deze ondersteuning bieden.

8. Er bestaan vele inspirerende voorbeelden rond digitalisering voor de sector die de meerwaarde aantonen voor organisaties (vele voorbeelden te vinden bij ondersteunende organisaties). Deze zijn belangrijk om een draagvlak te creëren en bottom-up initiatieven aan te moedigen. Deze breder en internationaal verspreiden vormt een opportuniteit.
9. Vlaanderen heeft een brede en gecentraliseerde vrijetijdsagenda voor een grote regio. Aangezien deze uniek is binnen Europa zijn hier opportuniteiten om op Europees vlak toepassingen te vinden. Toepassingen om aanbod rechtstreeks tot de participant te brengen vormen een belangrijk potentieel van digitalisering.
10. De link tussen digitalisering en ecologie wordt in Europese context aangehaald. Dit kan een belangrijk potentieel pluspunt zijn van digitalisering. Het verwezenlijken van dit potentieel gebeurt niet automatisch en vraagt constante aandacht voor de ecologische impact van initiatieven. Hierbij moet telkens een complexe kosten-batenanalyse gemaakt worden bij het uitwerken en selecteren van digitale alternatieven voor bestaande procedures.

2.2.4 Bedreigingen

1. Nationale en regionale diversiteit in cultuurbeleid maakt het moeilijk om een uniform beleid rond digitalisering uit te werken.
2. Er moet voldoende draagvlak zijn op het lokale en nationale niveau om een project rond digitalisering te laten slagen. Er zijn indicaties dat dit draagvlak er is, maar er zijn geen gerichte onderzoeksgegevens beschikbaar die dit kunnen staven. Gedeelde doelstellingen zijn een voorwaarde.
3. Nieuwe technieken om via digitale weg cultureel aanbod naar consumenten te brengen zijn vaak gepatenteerd door commerciële spelers (Spotify, Netflix, Facebook). Het is niet opportuun om hiermee in concurrentie te gaan. Toch mag er ook niet parallel gewerkt worden. Het is niet de bedoeling om marktverstorend te werken of initiatieven te nemen die geen concurrentievoordeel hebben met commerciële initiatieven.
4. Een vaak terugkerend thema zijn bezorgdheden over de digitale vaardigheden die bij veel spelers ontbreken om mee te gaan in het verhaal van digitalisering, maar het is onduidelijk wat die vaardigheden juist inhouden. In eerste instantie is er nood aan een duidelijke oplist van digitale vaardigheden die nodig zijn binnen de cultuursector om voordelen te halen uit bestaande en nieuwe initiatieven rond digitalisering. Pas dan kan er gezocht worden naar manieren om deze vaardigheden aan te scherpen waar nodig. Anders dreigt de digitale kloof steeds groter te worden.
5. Enkel tools aanbieden om data te verzamelen of op te slaan is onvoldoende. Gebruiksgemak en duidelijke begeleiding bij het praktische gebruik van dataplatformen bij cultuurinstellingen zijn noodzakelijk. Indien deze niet efficiënt ingezet kunnen worden in de dagelijkse werking van organisaties wordt digitalisering voor individuele organisaties een dure verplichting en een doel op zich.
6. Consultancy rond digitalisering en werken met publieksdata in de cultuursector wordt nu vaak overgelaten aan privé-spelers (en is vaak duur). Hierdoor kan de digitale kloof tussen grote en kleine organisaties groot worden.
7. Focus op digitalisering zonder aandacht voor digitale geletterdheid bij culturele instellingen en gebruikers kan leiden tot een mattheuseffect: spelers met digitale skills en tools oogsten de meeste voordelen van initiatieven die dit ondersteunen.

8. Er moeten duidelijke netwerken voor kennisdeling worden opgezet om efficiënt gebruik van een digitale infrastructuur mogelijk te maken en een verbreding van de digitale kloof te vermijden. Een gedeelde basisinfrastructuur of andere samenwerkingen kunnen efficiëntiewinsten en schaalvoordelen opleveren, maar dit leidt ook tot interdependentie en nood aan coördinatie.
9. Initiatieven rond vrijetijdsagenda's worden grotendeels overgelaten aan commerciële spelers of zijn sector-/genrespecifiek of gericht op specifieke marktsegmenten. Dit kan leiden tot exclusieve focus op versterking van bestaande smaak- en participatiepatronen (geen focus op verbreding).
10. Brede projecten rond digitalisering van aanbod en CRM hebben de neiging om te focussen op aanbod van grote (of gesubsidieerde) spelers. Er is veel aanbod dat hierdoor door de mazen van het net glipt. Door enkel verder te werken op aanbod dat al een 'digital trail' heeft, blijft het minder bekende aanbod verborgen en verdere digitalisering kan dit effect nog versterken.
11. Sterke focus op digitalisering kan leiden tot een ongewilde verschuiving naar een sterk commerciële logica gericht op marketing (door de vele toepassingen uit het bedrijfsleven). Doelstellingen zoals het wegnemen van drempels voor moeilijk bereikbare groepen, cultuureducatie, gemeenschapsvorming en ondersteuning van creatie in het minder commerciële aanbod, kunnen hierdoor op de achtergrond raken.
12. Er is een belangrijke digitale kloof binnen de groep participanten, die nauw verbonden is met sociaal-economische achtergrondkenmerken. Een belangrijk aandachtspunt is dat ook participanten die niet of minder aanwezig zijn binnen het digitale ecosysteem niet uit de boot vallen.
13. Het gebruik van standaarden zoals in het DDT-project belooft uniformiteit, maar kan ook leiden tot een significante reductie van datarijkheid. Het zal ook moeilijk worden om hier consensus over te vinden (zie bijvoorbeeld genreclassificaties).
14. Digitalisering van de publiekswerking mag niet veronderstellen dat iedereen zomaar bereid is om data te delen of te via digitale weg interacties aan te gaan. Er zijn groepen of individuen die hier weigerachtig tegenover staan. Als er data wordt verzameld bij actoren moet er helder gecommuniceerd worden waarvoor deze gebruikt zullen worden.
15. Digitalisering is een lopend proces, en moet dus verder bouwen op bestaande initiatieven. Het is moeilijk om een zicht te krijgen op bestaande initiatieven binnen organisaties en hoe een focus op digitalisatie van de cultuursector hierop kan inspelen.
16. Privacy is een belangrijk aandachtspunt voor veel organisaties. Er is niet altijd voldoende kennis aanwezig over GDPR, waardoor het delen van data als bedreigend wordt gezien voor veel organisaties. Er is bij culturele instellingen dus soms terughoudendheid om zelf verzamelde data openbaar te maken (ook door verlies aan eigen voordeel). Er blijken ook nationale verschillen te zijn in de praktische implementatie van GDPR (Custers et al., 2018). Goede kennisgeving rond dit thema is een belangrijk aandachtspunt.
17. Het locked-in principe: het gaat vaak moeizaam om de overstap te maken naar nieuwe tools of dataverzamelingssystemen eens een methode is geïnstitutionaliseerd binnen een organisatie.
18. Digitalisering kan leiden tot nieuwe verdienmodellen. Eventuele inkomsten moeten uiteindelijk terugvloeien naar de sector en de creatieve professionals die content aanleveren. Via digitalisering wordt deze directe link vaak verbroken (door platformen die de winsten capteren).

We presenteerden hierboven twee aparte SWOT-analyses omdat de twee aspecten vaak ook voor specifieke uitdagingen staan. Een aantal sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen gelden evenwel voor beide thema's.

Zo kunnen we stellen dat digitalisering omtrent dataverzameling maar ook omtrent communicatie van het aanbod en digitale publiekswerking overal in opmars is, in de ene regio evenwel al sneller en uitgebreider dan in de andere. Nationale en regionale diversiteit in cultuurbeleid maakt het moeilijk om een uniform beleid rond digitalisering uit te werken, zowel op het vlak van dataverzameling als op het vlak van communicatie. Dit uit zich ook in de reeds verwezenlijkte stappen inzake digitalisering op beide vlakken. Er zijn een aantal landen die reeds ver staan in digitalisering (doorgaans op beide vlakken). De verwezenlijkingen (en ook de moeilijkheden waarmee deze landen werden geconfronteerd tijdens het proces) kunnen als inspiratie dienen voor landen die momenteel nog aan de start van het digitaliseringsproces staan. Zeker kleinere lidstaten/regio's kijken naar initiatieven in andere Europese landen voor expertise en naar initiatieven uit Europa, zowel voor expertise als middelen. Er is een duidelijke vraag naar digitale ontzorging en Europees beleid hierrond kan deze ondersteuning bieden.

Alle landen en regio's worden geconfronteerd met de digitale kloven die zich stellen. Zowel op het vlak van internettoegang als op het vlak van digitale geletterdheid staan nog heel wat, zonet alle EU-landen voor heel wat uitdagingen op dit vlak die het slagen van digitaliseringstrajecten kunnen bedreigen. Zowel op het vlak van dataverzameling over publieksparticipatie en de disseminatie daarvan, als op het vlak van communicatie en publiekswerking vormt het verschil in digitale geletterdheid bij publieken en de beperkte digitale skills en ambities bij heel wat organisaties een bedreiging. Voor beide thema's vormt eveneens gegevensbescherming en de praktische implementatie van GDPR, alsook het creëren van open source data een uitdaging. Voor deze bedreigingen kunnen de centralisering van digitale platformen alsook de ondersteuning van professionaliseringsinitiatieven kansen bieden. Daarnaast bieden netwerken voor kennisdeling mogelijkheden om efficiënt gebruik van een gedeelde infrastructuur mogelijk te maken, om op een vergelijkbare en kwalitatieve manier cultuur te monitoren en de data hiervan te ontsluiten alsook om een verbreding van de digitale kloof te vermijden.

Tenslotte is het belangrijk om ook meer aandacht te schenken aan de koppeling tussen initiatieven op vlak van dataverzameling aan initiatieven op vlak van publiekswerking. Initiatieven op deze twee domeinen gebeuren doorgaans gescheiden van elkaar via andere instrumenten en andere indicatoren. Een sterkere koppeling tussen beide kan een belangrijke meerwaarde vormen zowel op vlak van onderzoek als op vlak van publieksverbreding.

DEEL 3

Onderwerpen aanbevelingen Belgisch voorzitterschap

1 / Waar liggen kansen in het EU-beleid en hoe sluiten de Belgische noden hierop aan?

Hogerop in dit rapport (zie 1.6 in deel 1) hebben we zes prioritaire thema's geïdentificeerd in het Europese beleid m.b.t. de digitale transformatie van de CCS. We brengen ze in dit deel samen met de noden die we binnen de Vlaamse, Franse en Duitstalige gemeenschap detecteerden en signaleren waar kansen liggen om op Europees niveau rond verder te werken.

1.1. Het stimuleren van initiatieven rond publieksparticipatie & ontwikkeling in een digitale omgeving

Kansen op EU-niveau:

- ▶ Het bevorderen en in standhouden van de culturele diversiteit en het wegwerken van de digitale kloof blijven belangrijke prioriteiten voor Europa. De Commissie stelt in zijn verslag van het vorige Werkplan Cultuur dat de impact van cultuur en kunst op welzijn, de toegang tot cultuur voor personen met een beperking en de asymmetrie tussen stad en platteland m.b.t. toegang tot cultuur thema's zijn die nog voldoende aan bod zijn gekomen. Ook het bevorderen van inclusie en het bestrijden van racisme zijn onderwerpen van belang. De aanbevelingen in het Voices of Culture-rapport "(Re)-Engaging digital audiences in the cultural sectors: improving audience data" (zie punt 1.3.12) vormen een actueel kader om hier samen met de lidstaten en de Europese instellingen rond verder te werken.
- ▶ Cultuurparticipatie en de rol van cultuur in de samenleving vergroten is één van de vier grote prioriteiten in het Werkplan Cultuur 2023-2026 om culturele en talige verscheidenheid in Europa te eerbiedigen en te bevorderen, met speciale aandacht voor kinderen, jongeren en kwetsbare/achtergestelde groepen.
- ▶ Vlaanderen heeft al heel wat expertise en knowhow ontwikkeld rond cultuurparticipatie. Dit thema biedt de mogelijkheid om dit te valoriseren en (mee) een voortrekkersrol te spelen op Europees niveau. Daarnaast biedt het

	<p>kansen om samenwerking en kennisdeling te bevorderen en mogelijks te wegen op meer financiering vanuit Europa voor dit thema.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dit thema leeft ook duidelijk binnen de Franse en Duitstalige gemeenschap en op Europees niveau. Bovendien zijn alle lidstaten tijdens de coronapandemie geconfronteerd met (meer) digitale cultuurparticipatie. ▶ Samenwerking op Europees niveau rond dit thema is zinvol rond bv. kennisdeling van publieksontwikkelingsstrategieën; het mogelijks centraliseren of delen van technologische infrastructuur; het ontwikkelen van gezamenlijke standaarden rond publieksdata; kritische reflectie rond data-gestuurd cultureel aanbod voeden; gezamenlijke samenwerking met grote commerciële dataplatformen;... ▶ Er kan aangesloten worden op aanbevelingen die eerder werden geformuleerd in het Open Method of Coordination-rapport "Promoting access to culture via digital means" en het Voices of Culture-rapport "Audience development via digital means". Daarnaast kan ook voortgebouwd worden op de vaststelling dat er nog steeds een grote "gap" is in het correct meten van digitale cultuurparticipatie.⁷⁶
Aansluiting bij Belgische beleidscontext:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse Gemeenschap: nood om vraag en aanbod beter met elkaar te verbinden. ▶ Franse Gemeenschap: nood aan digitale instrumenten voor publieksparticipatie en -ontwikkeling te ontwikkelen en om te investeren in digitale technologie als verspreidingsinstrument.
Aandachtspunten	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Met betrekking tot de methoden en inhoud voor dataverzameling over cultuurparticipatie, bestaat er tot op heden weinig cohesie of samenwerking op Europees vlak. En ook binnen landsgrenzen kruisen heel wat dataverzamelingen elkaar, elk met een eigen perspectief en eigen doelstellingen voor ogen. Dit maakt dat de afbakening van cultuurparticipatie in de bestaande databronnen sterk verschilt. Dit kan enerzijds de dialoog rond beleidsaanbevelingen bemoeilijken, anderzijds kan een sterkere coördinerende rol vanuit Europa versnipperd onderzoek/initiatief helpen vermijden. ▶ Beleidsmakers dienen zich bewust te zijn van de gevoeligheden en regels die leven omtrent dataverzameling in de verschillende EU-lidstaten (zie SWOT-analyse 2.1.4 - punt 3 en 2.2.4- punt 16).
Interessante partners	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Landen die inzetten op het vergroten van publieksbereik in hun relanceplannen: Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Litouwen, Griekenland, Tsjechië. ▶ Toonaangevende landen inzake initiatieven rond dataverzameling van publieksparticipatie & -ontwikkeling: Nederland, Denemarken. ▶ Franse Gemeenschap: bezig met een project rond het vergroten van de vindbaarheid van inhoud in de media- en cultuursector.

⁷⁶ Zie o.a. de vaststellingen in het rapport "Measuring the cultural and creative sectors in the EU" (2022): <https://www.measuring-ccs.eu/the-measuring-ccs-consortium-publishes-the-final-report/>

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Organisaties: Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie (Nederland), Applaus (Denemarken).
--	---

1.2. Het stimuleren van de ontwikkeling van digitale vaardigheden in de CCS

Kansen op EU-niveau:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De Commissie blijft het tekort aan digitale en datavaardigheden benadrukken in zijn verslag van het vorige Werkplan Cultuur 2019-2023. ▶ Dit thema staat hoog op de agenda van de 3 gemeenschappen in België. ▶ Vlaanderen werkt reeds aan opleidingen rond digitaal leiderschap en om een digitale cultuur in organisaties te introduceren. Faro, het steunpunt voor de erfgoedsector, is ook één van de consortiumpartners in de Charter-Alliance, de Europese blauwdrukalliantie voor (digitale) vaardigheden in de erfgoedsector. Mediarte, het opleidings- en tewerkstellingsfonds voor de audiovisuele sector, is dan weer een partner in Cyanotypes, een pas opgestarte gelijkaardige blauwdrukalliantie voor de hele CCS (zie 1.1. in deel 1 voor meer uitleg over beide allianties). ▶ Naar Vlaanderen toe kan dit helpen om, aan de hand van Europese initiatieven, sneller een digitale omslag te bewerkstelligen in de cultuursector. ▶ Dit is een transversaal thema dat verweven is met heel veel van de geïdentificeerde noden. ▶ Nieuwe technologieën zoals artificiële intelligentie, maar ook het omgaan en interpreteren van data vragen om nieuwe vaardigheden
Aansluiting bij Belgische beleidscontext:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse Gemeenschap: nood aan het verhogen van de digitale maturiteit door een gecoördineerde kennis- en leeraanpak ▶ Franse Gemeenschap: nood aan het aanpakken van de digitale kloof en aan het ondersteunen en opleiden van culturele actoren in het gebruik van digitale instrumenten. ▶ Duitstalige Gemeenschap: nood aan (bewustzijn) rond digitale competenties.
Aandachtspunten:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vermits dit thema zo leeft en in verschillende Europese initiatieven al wordt behandeld, stelt zich de vraag welke nieuwe beleidsaanbevelingen nog een toevoegend verhaal kunnen bieden. ▶ Vlaanderen is momenteel zelf zoekende hoe in de culturele bovenbouw de ondersteuning van het versterken van digitale vaardigheden optimaal kan georganiseerd worden.
Interessante partners	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Landen die inzetten op digitale vaardigheden in hun relanceplannen: Italië. ▶ Organisaties betrokken bij het Europese Pact4Skills: Bureau of European Design Associations, Creative Business Network, Creative Skills Europe.

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse partners betrokken in sectorale blauwdrukallianties rond vaardigheden: Faro, Mediarte.
--	--

1.3. Het ondersteunen van de ontwikkeling van meer vindbare en kwalitatieve digitale content

Kansen op EU-niveau:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De Raad wil in het nieuwe Werkplan Cultuur 2023-2026 stimuleren dat er een beter inzicht ontstaat in de gevolgen van prioritering van inhoud door algoritmes en de impact van curatiestrategieën op culturele en talige diversiteit. Bedoeling is om tot aanbevelingen te komen en gemeenschappelijke oplossingen om Europese inhoud zichtbaarder te maken, met ook oog voor geschikte gegevens-gestuurde inkomstenmodellen. ▶ Dit thema leeft in de 3 gemeenschappen in België en wordt ook op Europees niveau benadrukt. ▶ Vlaanderen is bezig met een inhaalbeweging in het digitaliseren van erfgoed en heeft expertise en knowhow ontwikkeld rond de creatie van digitale content. ▶ Het ontwikkelen van gezamenlijke metadata-standaarden, het gezamenlijk investeren in het creëren van digitale content, kennisdeling rond kwaliteitsvolle digitale content en digitale storytelling en dergelijke meer zijn bij uitstek onderwerpen waar Europese samenwerking zinvol is (of zelfs een must). Europa heeft hierbij tot nu toe vooral gefocust op erfgoed – uitbreiding naar andere deelsectoren is relevant. ▶ Het waarborgen van de culturele diversiteit is een belangrijke Europese prioriteit. Door een voldoende aanbod aan Europese digitale culturele content ter beschikking te hebben, kan de balans met de content die via grote commerciële platformen wordt verspreid evenwichtiger worden. ▶ Het creëren van digitale content of het digitaliseren van analoge content vraagt ook investeringen. Lidstaten en cultuurorganisaties kunnen baat hebben bij samenwerking en co-investering vanuit Europa.
Aansluiting bij Belgische beleidscontext:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse Gemeenschap: nood aan het verbreden en verrijken van culturele digitale content en nood aan duurzame financieringsmodellen; ▶ Franse Gemeenschap: nood aan het investeren in digitale technologie als verspreidingsinstrument.
Aandachtspunten:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Aan het ontwikkelen en verspreiden van digitale content zijn er nog heel wat onduidelijkheden m.b.t. het rechtenbeheer. Elke lidstaat legt ook in zijn wetgeving eigen accenten m.b.t. intellectuele eigendomsrechten, wat het formuleren van haalbare beleidsaanbevelingen kan bemoeilijken.
Interessante partners	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Landen die in hun relanceplannen inzetten op digitalisering van content: Bulgarije, Frankrijk, Griekenland, Italië, Kroatië, Slovenië, Tsjechië, Litouwen.

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Franse Gemeenschap: bezig met een project rond de digitalisering van audiovisuele en geluidswerken. ▶ Organisaties: European Broadcasting Union en Gaia-X European Association for Data and Cloud, VRT (alle drie betrokken in de ontwikkeling van een Europese dataruimte voor de CCS).
--	---

1.4. Het versterken van werkcondities en waarborgen van een faire remuneratie in de CCS

Kansen op EU-niveau:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ In tal van EU-beleidsdocumenten wordt aandacht besteed aan het herstel en de veerkracht van de CCS in de context van de COVID-19- en de energiecrisis. De status, arbeidsomstandigheden, sociale voorwaarden en weerbaarheid van professionals in de CCS blijven een zeer belangrijk thema op EU-niveau en in de lidstaten. In de context van digitale transformatie stelt de Commissie dat er blijvende aandacht moet besteed worden aan de oneerlijke verdeling van inkomsten voor digitaal gebruik, de afhankelijkheid van externe platforms en de dominantie van de reguliere aanbieders. ▶ Dit is één van de vier grote prioriteiten in het Werkplan Cultuur 2023-2026. ▶ Kunstenaars en culturele makers liggen aan de basis van de hele waardeketen: zonder hun werk en creaties valt er weinig digitaal te transformeren. Alle andere initiatieven m.b.t. digitalisering zijn er onlosmakelijk mee verbonden. ▶ Er kan voortgebouwd worden op de aanbevelingen die eerder werden geformuleerd in het Voices of Culture-rapport “The status of working conditions of artists and creative professionals” (2021)⁷⁷ en in de “Study on copyright and new technologies: copyright data management and artificial intelligence (2021)” in opdracht van de Europese Commissie. ▶ Dit thema vergt beleidsinitiatieven die bijdragen tot (meer) regulering van grote internationale platformen, wat bij uitstek op Europees niveau gebeurt.
Aansluiting bij Belgische beleidscontext:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse Gemeenschap: nood aan het ontwikkelen van faire praktijken voor culturele en creatieve professionals. ▶ Franse Gemeenschap: nood aan het waarborgen van de eerbiediging van auteursrechten en aan het garanderen van een vergoeding voor scheppende kunstenaars in een digitale context.
Aandachtspunten:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Binnen de waardeketen kunnen er tegengestelde belangen zijn t.a.v. dit thema die allesomvattende aanbevelingen kunnen belemmeren. ▶ Beleid hierrond ligt vooral op het federale niveau.

⁷⁷ <https://voicesofculture.eu/2021/01/25/status-and-working-conditions-of-artists-and-cultural-and-creative-professionals/>

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vermits dit thema in verschillende Europese initiatieven al wordt behandeld, stelt zich de vraag welke nieuwe beleidsaanbevelingen nog een toevoegend verhaal kunnen bieden.
Interessante partners:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Landen die in hun relanceplannen inzetten op het versterken van werkcondities: Spanje, Kroatië. ▶ Oostenrijk en Ierland – beide voorzitter van de OMC-groep “Status and working conditions of artists and cultural and creative professionals”

1.5. Ruimte bieden voor innovatie door in te zetten op sector-overschrijdende samenwerking en geavanceerde digitale technologie

Kansen op EU-niveau:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De Commissie wijst er in zijn verslag van het Werkplan 2019-2022 op dat de kosten van toegang tot technologie een blijvende uitdaging vormen voor de CCS. Lidstaten geven in het verslag aan dat culturele creatie in een digitale markt/omgeving (met focus op blockchain en kunstmatige intelligentie) een thema is dat verder zou moeten worden ontwikkeld. Het stimuleren van innovatie in en met de CSS is ook een belangrijk thema in het Werkplan 2023-2026. ▶ Op Europees niveau is er zowel rond AI⁷⁸ als rond blockchain⁷⁹ een strategie uitgewerkt waar op kan aangesloten worden. De Commissie werkt daarnaast ook aan nieuwe wetgeving rond artificiële intelligentie.⁸⁰ ▶ Er wordt door de Commissie gewezen op het blijvend belang van de relatie tussen cultuur en duurzame ontwikkeling, met enerzijds aandacht voor de risico's van klimaatverandering voor het cultureel erfgoed en anderzijds de rol van cultuur en kunst in gedragsaanpassingen in de maatschappij. De Raad stipt dit eveneens aan in het nieuwe werkplan als een belangrijke prioriteit. ▶ De coronapandemie heeft de relevantie van digitaal innoveren benadrukt ▶ Zowel op Vlaams/Belgisch als Europees niveau wordt gepleit voor meer sector-overschrijdende samenwerking en ruimte voor experiment en innovatie in en met de CCS. ▶ Dit thema biedt ook de opportuniteit om in te spelen op andere belangrijke Europese beleidsprioriteiten en -initiatieven, zoals de groene transitie en New European Bauhaus. ▶ Dit thema sluit erg aan bij de opzet van de Europese Knowledge & Innovation Community rond de culturele en creatieve sectoren. ▶ Dit is een transversaal thema dat aansluit bij verschillende noden. In alle onderdelen van de waardeketen (creatie, productie, verspreiding,
-----------------------------	--

⁷⁸ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>

⁷⁹ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/blockchain-strategy>

⁸⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/proposal-regulation-laying-down-harmonised-rules-artificial-intelligence>

	bewaring/borging) liggen kansen en noden om te innoveren. Vaak ontbreekt hier de financiële ruimte voor. Aanbevelingen kunnen zich richten op het nog veel meer proactief openstellen van innovatiemiddelen voor CCS-actoren.
Aansluiting bij Belgische beleidscontext:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse Gemeenschap: nood aan het permanent stimuleren van digitale innovatie. ▶ Franse Gemeenschap: nood aan aandacht voor duurzaamheid.
Aandachtspunten:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Nieuwe geavanceerde digitale technologieën brengen op hun beurt nieuwe uitdagingen en noden met zich mee. Zo bevinden toepassingen rond artificiële intelligentie of blockchain zich vaak nog in een juridisch vacuüm wat rechtsonzekerheid brengt voor actoren die ermee aan de slag willen gaan.
Interessante partners	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Landen die in hun relanceplannen inzetten op innovatie: Finland, Frankrijk, Polen, Tsjechië, Letland, Litouwen. ▶ Organisaties: Knowledge & Innovation Community “Culture & Creativity”.

1.6. Het inspelen op de digitaliseringsnoden van het Europese cultureel erfgoed

Kansen op EU-niveau:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Op Europees niveau wordt er bijzonder veel belang gehecht aan (de digitalisering van) het Europese cultureel erfgoed. ▶ Duurzaamheid in cultureel erfgoed werd door de lidstaten als meest prioritaire thema gezien in een enquête van de Commissie m.b.t. het vorige werkplan cultuur. De digitalisering van cultureel erfgoed werd door hen gezien als een belangrijk vraagstuk naar het nieuwe Werkplan 2023-2026 toe. ▶ In het Werkplan Cultuur 2023-2026 wordt aandacht besteed aan het beschermen van cultureel erfgoed tegen risico's door klimaatverandering. In verschillende beleidsdocumenten wordt ook aanbevolen om het potentieel van geavanceerde digitale technologieën hierin aan te wenden. ▶ Dit thema leeft ook in de drie gemeenschappen in België. Vlaanderen heeft hierrond relevante expertise en knowhow ontwikkeld die Europees kan gedeeld worden.
Aansluiting bij Belgische beleidscontext:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaamse Gemeenschap: nood aan het verbreden en verrijken van culturele digitale content. ▶ Franse Gemeenschap: nood aan aandacht voor duurzaamheid, digitalisering van erfgoedcontent. ▶ Duitstalige Gemeenschap: veiligstellen van het Oost-Belgisch cultureel erfgoed.
Aandachtspunten:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dit thema wordt al uitvoerig behandeld in Vlaanderen en op Europees niveau (cfr. Europeana, verschillende Horizon-oproepen rond erfgoed,...). De vraag stelt

	zich welke nieuwe beleidsaanbevelingen in deze fase een toevoegend verhaal kunnen bieden.
Interessante partners	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lidstaten die in hun relanceplannen inzetten op cultureel erfgoed & digitalisering: Bulgarije, Griekenland, Italië, Kroatië, Portugal, Roemenië, Slovakije, Slovenië, Tsjechië, Litouwen. ▶ Organisaties: Europeana, Europa Nostra, International Council on Monuments and Sites.

1.7. Beoordeling keuze thema “opvolging data van publieksparticipatie- en ontwikkeling”

De zes thema's die we in het vorige punt hebben vermeld, vormen het vertrekpunt voor het verder uitkristalliseren en kiezen van een concreet thema dat tijdens het Belgisch voorzitterschap binnen de brede scope van digitale transformatie aan bod kan komen en waarrond beleidsaanbevelingen kunnen worden geformuleerd.

We zien een aantal elementen als belangrijke succesfactoren bij deze keuze, met name de mate waarin het thema:

- ▶ aansluit bij de actuele prioriteiten van de Commissie en de Raad;
- ▶ inspeelt op kansen en hiaten in het EU-beleid;
- ▶ leeft in de lidstaten;
- ▶ baat heeft bij samenwerking en/of acties op Europees niveau; en
- ▶ aansluit bij de noden die in de Belgische beleidscontext worden beklemtoond.

Dit in acht genomen kan het **thema van dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling in een digitale omgeving een valabele keuze** zijn dat aan bovenstaande elementen voldoet:

- ▶ Publieksparticipatie is één van de vier grote prioriteiten in het Werkplan Cultuur 2023-2026. De Commissie ziet het eveneens als een blijvend aandachtspunt;
- ▶ digitalisering omtrent dataverzameling maar ook omtrent communicatie van het aanbod is in opmars. In verschillende lidstaten worden hiertoe initiatieven ondernomen (onder meer in het kader van relanceplannen), maar het ontbreekt aan overkoepelende afstemming (bv. rond de uniformiteit van data) en aan het benutten van kansen om goede praktijken te delen. Kleinere lidstaten/regio's kijken hiervoor naar initiatieven uit Europa, zowel voor expertise als middelen. Europa beschikt ook over bestaande instrumenten om afstemming en uitwisseling hierover te faciliteren (bv. de Open Method of Coordination of Voices of Culture);
- ▶ samenwerking op Europees niveau biedt ook kansen voor lidstaten om hun culturele content breder te verspreiden in Europa, om data te centraliseren en meer te valoriseren (en zo gedeelde inzichten rond publieksparticipatie te ontwikkelen);
- ▶ zowel binnen de Vlaamse als Franse gemeenschap lopen momenteel belangrijke projecten rond dit thema. België kan, samen met andere landen die op het vlak van (digitale) data over (digitale) cultuurparticipatie voorlopers zijn, een trekkende rol vervullen in het uittekenen van richtlijnen en kwaliteitsstandaarden op Europees niveau.

De digitale transformatie in de CCS brengt echter vele noden met zich mee die in hoge mate met elkaar verweven zijn. We bevelen aan om dit thema minstens te combineren met twee ander thema's, met name **het stimuleren van de ontwikkeling van digitale vaardigheden** en **het bieden van ruimte voor innovatie**. Dataverzameling van publieksparticipatie en -ontwikkeling heeft immers baat bij het stimuleren van de digitale geletterdheid bij zowel de eindgebruiker als de cultuurproducent, bij de nodige competenties in de CCS om publieksdata aan te leveren, te kunnen analyseren en (strategisch) te interpreteren alsook het digitaal leiderschap en de vaardigheden om het potentieel ervan te benutten. Het stimuleren van ruimte voor innovatie kan voor kansen zorgen om nieuwe gegevensgestuurde businessmodellen uit te testen en nieuwe toepassingen op basis van data te ontwikkelen. In plaats van dat elke lidstaat hier zijn eigen (en vaak gelijklopende) innovatiecyclus in doorloopt, kunnen kennis, middelen en instrumenten op EU-niveau worden gedeeld.

DEEL 4

Voorstellen en aanbevelingen rond data van publieksparticipatie en -ontwikkeling

1 / Voorstellen aanbevelingen

In dit deel formuleren we 16 aanbevelingen die in het kader van het Belgische EU-voorzitterschap inspiratie kunnen bieden op niveau van de Europese Unie en haar lidstaten, m.b.t. het verzamelen van publieksdata in de culturele en creatieve sectoren om publieksparticipatie- en ontwikkeling te stimuleren. De aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van de analyse van digitale transformatie in de Europese en Belgische beleidscontext (deel 1 in dit rapport) en de mapping van initiatieven rond dataverzameling (deel 2).

De aanbevelingen vertrekken vanuit 3 invalshoeken:

1. Aanbevelingen m.b.t. het verzamelen van data van publieksparticipatie (aanbeveling 1, 2, 3, 4, 6, 7, 10 en 13, 14, 15, 16);
2. aanbevelingen m.b.t. vaardigheden om aan de slag gaan met data (aanbeveling 8, 9, 10, 11);
3. en aanbevelingen m.b.t. het innoveren met data rond publieksparticipatie en met publieksontwikkeling (aanbeveling 5, 12);

Inleidend onderbouwen we deze aanbevelingen met de belangrijkste voorafgaande beleidsmijslpalen, evoluties en uitdagingen die bij elk van de aanbevelingen in acht dienen te worden genomen.

1.1. Context aanbevelingen

Recente beleidsmijslpalen op EU-niveau:

- ▶ Het Werkplan Cultuur 2023-2026⁸¹ schuift cultuurparticipatie en het vergroten van de rol van cultuur in de samenleving als één van de vier grote prioriteiten naar voor;
- ▶ de Conclusies van de Raad “over het bevorderen van de toegang tot cultuur langs digitale weg, met de nadruk op publieksontwikkeling” (2017/C 425/03)⁸² benadrukten reeds in 2017 het belang van digitaal publieksbeheer in de EU als een kans om betekenisvolle en interactieve relaties met diverse doelgroepen uit te bouwen en de Europese Commissie en lidstaten uit te nodigen om innovatieve instrumenten te

⁸¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)&from=NL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022G1207(01)&from=NL)

⁸² [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017XG1212\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017XG1212(01)&from=EN)

onderzoeken en richtlijnen te ontwikkelen voor het verzamelen en beheren van gegevens over het digitale publiek;

- ▶ het Open Method of Coordination-rapport “Promoting access to culture via digital means”⁸³ geeft aan dat nieuwe technologieën grote mogelijkheden bieden voor de insluiting van tot dusver gemarginaliseerde groepen en voor een betere toegang tot het huidige en potentiële publiek, maar erkent ook dat verschillende landen en instellingen zich op verschillende ontwikkelingsniveaus bevinden, met name wat de digitale infrastructuur betreft, en dat er een brede aanpak nodig is om de CCS snelheid te laten maken in het inspelen op de kansen en uitdagingen die digitalisering met zich meebrengt;
- ▶ het verslag van de Voices of Culture groep rond “(Re)-Engaging digital audiences in the cultural sectors: improving audience data”⁸⁴ stelt richtlijnen en aanbevelingen voor aan de CCS, de lidstaten en de Europese Commissie rond aspecten van gegevensverzameling en -beheer met betrekking tot de wederopbouw van publiek en het bereiken van nieuw publiek (met oog voor het wegwerken van de digitale kloof) in de CCS na de COVID-19-pandemie, de impact op culturele consumptie via digitale middelen en de rol van de EU bij de ondersteuning van culturele organisaties;
- ▶ de Conclusies van de Raad over “het herstel, de veerkracht en de duurzaamheid van de culturele en creatieve sectoren” (2021/C 209/03)⁸⁵ bevelen aan om interdisciplinaire samenwerking tussen de culturele en creatieve sectoren en de milieu- en technologie sectoren te stimuleren, innovatie in zowel cultuur als industrie te bevorderen en taaltechnologieën en digitale technologieën, zoals kunstmatige intelligentie, ten volle te benutten;
- ▶ de Conclusies van de Raad over “bouwen aan een Europese strategie voor het ecosysteem van de culturele en creatieve industrieën” (2022/C 160/06)⁸⁶ benadrukken dat naast de korte termijngevolgen, de COVID-19-crisis ook structurele uitdagingen en kansen voor de CCS heeft blootgelegd, zoals de digitale transformatie, de sterke concurrentie van grote mondiale spelers; de noodzaak om reguleringen te versterken en de financieringsbronnen voor de creatie, de productie en de verspreiding van werken te diversifiëren teneinde de duurzaamheid van bedrijfsmodellen te waarborgen; en de noodzaak om in te spelen op de snel veranderende vraag van het publiek en de invoering van innovatie te ondersteunen.

Actuele evoluties en uitdagingen:

- ▶ Digitalisering in de CCS zorgt voor steeds meer digitale data die kan aangewend worden voor datagestuurde publiekswerving en -ontwikkeling, voor beleidsondersteuning en -onderzoek en voor het cureren van aanbod door het verzamelen en koppelen van informatie en het delen van content in een betekenisvolle context;
- ▶ de COVID-19-pandemie en de digital shift brengen een veranderende invulling van cultuurparticipatie met zich mee met nieuwe innovatieve manieren die cultuurparticipatie capteren mogelijk en noodzakelijk maken;
- ▶ er zijn geen recurrente uniforme metingen rond cultuurparticipatie in Europa, en de laatste Europese uitgebreide bevraging omtrent cultuur plaatsvond in 2015 in een ad-hoc module van de European Union Statistics on Income and Living Conditions met verschillen in de methoden van afname en de kwaliteitsstandaarden van land tot land;

⁸³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7839cb98-651d-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en>

⁸⁴ <https://voicesofculture.eu/2021/10/04/re-engaging-digital-audiences-in-the-cultural-sectors-improving-audience-data/>

⁸⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0602\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0602(01)&from=EN)

⁸⁶ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52022XG0413\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52022XG0413(01))

- ▶ er is nog steeds een algemeen hiaat in het correct meten van digitale cultuurparticipatie door een gebrek aan valide en betrouwbare meetinstrumenten;⁸⁷
- ▶ verschillende lidstaten voorzien middelen in hun relanceplannen voor de ontwikkeling van digitaliseringsprogramma's en -strategieën in de CCS (waarvan een aantal met een accent op participatie), maar de versnipperde inspanningen en een gebrek aan samenwerking op grotere schaal kunnen een sterke en flexibele aanpak van de digitale transformatie belemmeren;
- ▶ door het zichtbaarder maken van Europese culturele en creatieve content en door het vergroten en verbreden van publieksparticipatie, kan de Europese culturele en talige diversiteit in het digitale tijdperk gewaarborgd worden;
- ▶ er moet aandacht zijn voor het wegwerken van de digitale kloof met oog voor een inclusieve benadering en het stimuleren van digitale geletterdheid in samenwerking met andere domeinen zoals onderwijs;
- ▶ er is een diversiteit van de verschillende subsectoren en actoren in de CCS inzake hun draagkracht en vermogen om in te spelen op en/of om te gaan met digitalisering;
- ▶ het is noodzakelijk om faire werkcondities voor culturele en creatieve professionals te bevorderen en een gelijk speelveld te creëren voor alle CCS-spelers;
- ▶ er moet een kritische reflectie zijn over technologie als middel en niet als doel, met aandacht voor publieksparticipatie en -ontwikkeling met oog voor (het behoud van het recht op) privacy, de ecologische impact van technologie, digitale piraterij, ticketfraude, de risico's van desinformatie en van monopolyvorming van commerciële technologieleveranciers;
- ▶ er zijn zowel maatschappelijke als economische valorisatiemogelijkheden op basis van publieksdata.

Onderstaande voorstellen werden geformuleerd op basis van dit rapport en kunnen inspiratie bieden aan beleidsmakers op verschillende bestuursniveaus om tegemoet te komen aan de actuele evoluties en uitdagingen die de digitale transformatie in de CCS met zich meebrengt. De voorstellen zijn eveneens bedoeld als aanzet voor de thema's waarop België de nadruk kan leggen in haar programma voor het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie en de vergaderingen in het Comité voor Culturele Zaken waarin Vlaanderen de voorzittersstoel zal opnemen.

1.2. Aanbevelingen op niveau van de Europese Unie

1. Coördineer de ontwikkeling en promoot het gebruik, in samenwerking met de lidstaten (rekening houdende met het subsidiariteitsprincipe) en de CCS een Europees waardenkader en vrijwillige gedragscode rond het verzamelen en gebruiken van publieksdata. Zo een kader, met oog voor de diversiteit aan sectoren en actoren in de CCS, kan principes zoals onder andere het respecteren van de privacy van de eindgebruiker, het garanderen van transparantie m.b.t. het gebruik van publieksdata en het stimuleren van toegankelijkheid en interoperabiliteit van data in de hand werken.⁸⁸

⁸⁷ Zie o.a. de vaststellingen in het rapport "Measuring the cultural and creative sectors in the EU" (2022): <https://www.measuring-ccs.eu/the-measuring-ccs-consortium-publishes-the-final-report/>

⁸⁸ Zie o.a. punt 1.3.12 rond het Voices of Culture-rapport "re-engaging digital audiences in the culture sector". Een voorstel voor gedragslijnen komt ook aan bod in het OMC-rapport "Promoting access to culture via digital means" en in het onderzoeksrapport "Opportunities and Challenges of Artificial Intelligence Technologies for the Cultural and Creative Sectors (2022)" – zij het dan specifiek rond het gebruik van artificiële intelligentie in de CCS.

2. Initieer onderzoek naar hoe technologie en publieksdata GDPR-proof kan ingezet worden in functie van het bevorderen van culturele participatie, zowel op Europees niveau als in de lidstaten. SOLID kan hier als voorbeeld genomen worden.⁸⁹
3. Stimuleer overleg, kennisdeling en samenwerking tussen lidstaten die al op nationaal of regionaal niveau digitale ecosystemen, strategieën en digitale tools rond dataverzameling van publieksparticipatie en -ontwikkeling in de CCS ontwerpen en/of implementeren.⁹⁰
4. Verzamel en deel bestaande en nieuwe goede praktijken met lidstaten die nog minder ver staan in dataverzameling van publieksparticipatie en -ontwikkeling en ondersteun bestaande en nieuwe praktijknetwerken⁹¹ die kennis- en ervaringsuitwisseling en samenwerking bevorderen rond het creëren van een coherent en duurzaam digitaal ecosysteem.⁹²
5. Creëer ruimte en aandacht in Europese financieringsinstrumenten voor experiment, onderzoek en ontwikkeling van en kritische reflectie over innovatieve vormen van data-creatie, -verzameling en -toepassingen die kunnen leiden tot een verbreding van publieksparticipatie, publieksontwikkeling, nieuwe verdienmodellen, producten en diensten rond publieksdata of tot nieuwe praktijken die de ecologische voetafdruk van digitalisering verkleinen. Stimuleer daarbij interdisciplinaire samenwerking tussen de CCS en andere sectoren, tussen kleine en grote actoren en tussen commerciële bedrijven en non-profit-actoren. De Knowledge & Innovation Community (KIC) rond cultuur en creativiteit kan hierin een rol vervullen. Rond financiering kunnen er op Europees niveau binnen het Digitaal Europa-, Horizon- en het Creative Europe programma hierrond accenten worden gelegd door enerzijds er aandacht voor te schenken in de thema's voor oproepen en door anderzijds drempels in deelname van CCS-actoren in deze programma's zoveel mogelijk weg te werken.⁹³

1.3. Aanbevelingen op niveau van de Europese Unie en haar lidstaten

6. Stimuleer recurrente geharmoniseerde metingen van cultuurparticipatie op nationaal of regionaal niveau met aandacht voor socio-demografische verschillen en op een voldoende fijnmazig niveau zodat de resultaten ervan makkelijk kunnen vertaald worden naar praktische handvaten om aanbod beter te laten aansluiten bij specifieke doelgroepen.. Eurostat, dat de laatste Europese bevraging omtrent cultuur in 2015 in een ad-hoc module van de *European Union Statistics on Income and Living Conditions* (SILC) coördineerde, kan hierin een regierol opnemen.⁹⁴ Verken naast primaire data (bijvoorbeeld surveys) ook hoe vanuit secundaire data (bijvoorbeeld ticketinggegevens) nieuwe inzichten rond publieksparticipatie kunnen ontwikkeld worden.

⁸⁹ Zie 2.2.3 -punt 3 in de SWOT-analyses.

⁹⁰ Dit komt aan bod in het Voices of Culture-rapport "re-engaging digital audiences in the culture sector" en speelt in op kans 2 in SWOT-analyse 1 in dit rapport.

⁹¹ Zoals Audience Alliance, Europeana, Culture Action Europe,

⁹² Zie voorgaande voetnoot – dit sluit hierbij aan.

⁹³ Zie Conclusies van de Raad over het herstel, de veerkracht en de duurzaamheid van de culturele en creatieve sectoren (1.3.4) en punt 1.3.12 rond het Voices of Culture-rapport "re-engaging digital audiences in the culture sector".

⁹⁴ Dit sluit aan bij kans 3 in de SWOT-analyse 1 in dit rapport.

7. Promoot het gebruik van standaarden (zoals bv. de *Open Standard for Linked Organisations*⁹⁵) voor het verzamelen en beheren van publieksdata en de ontwikkeling van standaarden voor publieksdata zodat data vergelijkbaar, praktisch bruikbaar en interoperabel wordt en aldus kan ingezet worden voor een meer gebruikersgerichte dienstverlening en onderbouwde beleidsvorming.⁹⁶
8. Stimuleer het ontwikkelen van *capacity building* programma's⁹⁷ in de CCS rond data-creatie, beheer en -management; rond het ontwikkelen van een visie en strategie rond het aanwenden van data in publieksparticipatie en -ontwikkeling; rond het ontwikkelen van gebruikersprofielen en data-gedreven marketing; en rond het vergroten van het bewustzijn en de kennis m.b.t. rechten en plichten t.a.v. het gebruik van data en m.b.t. de ecologische duurzaamheid van digitale oplossingen.⁹⁸
9. Voorzie financiering en kennis- en capaciteitsopbouw voor het verrijken van culturele en creatieve digitale content (niet enkel erfgoedcontent, maar alle digitale objecten - beeld, geluid, tekst, etc. - die drager zijn van een culturele betekenis) met (meer en betere) metadata⁹⁹ die contentcuratie en het inspelen op de behoeften en het profiel van de eindgebruiker kan verbeteren.
10. Stimuleer initiatieven ((rond bv. het verzamelen en delen van inspiratievoorbeelden van hoe er met digitale technologie kan gewerkt worden in creatie, productie, communicatie, verkoop...; het gebruik van basisapplicaties; rond het bewustzijn vergroten over mogelijke risico's verbonden aan digitale technologie...) die de algemene digitale geletterdheid vergroten bij kunstenaars, culturele en creatieve makers en medewerkers in organisaties en bedrijven in de CCS .
11. Stimuleer en financier, in een snel veranderende omgeving met snelle technologische vooruitgang en snel veranderend gebruikersgedrag, onderzoek naar het in kaart brengen van welke toekomstgerichte vaardigheden in de CCS nodig zijn (en hoe ze ondersteund kunnen worden in de sectoren, in het onderwijs en in professionele opleidingen die toeleiden naar de CCS) om het potentieel van nieuwe technologieën inzake (data van) publieksparticipatie – en ontwikkeling te benutten. Naast technische/digitale en creatieve vaardigheden om digitale oplossingen te kunnen benutten, zijn ook leiderschaps- en ondernemerschapsvaardigheden om nieuwe processen, nieuwe bedrijfsmodellen en een visie op de omgang met nieuwe technologieën te ontwikkelen, hierin belangrijk .Op Europees niveau kunnen binnen de Europese Vaardigheden-agenda het *Pact for skills* rond de CCS en Europese blauwdruk-allianties hierin een rol spelen.¹⁰⁰
12. Stimuleer ruimte voor experiment, onderzoek en ontwikkeling van en kritische reflectie over innovatieve vormen van data-creatie, -verzameling en -toepassingen die kunnen leiden tot een

⁹⁵ <https://joinup.ec.europa.eu/collection/oslo-open-standards-linked-organisations-0/about>

⁹⁶ Het promoten van interoperabiliteit komt o.a. aan bod in de Conclusies van de Raad over het bevorderen van de toegang tot cultuur langs digitale weg, met de nadruk op publieksonwikkeling (2017) en in de aanbeveling van de Europese Commissie rond een gemeenschappelijke EU-dataruimte voor cultureel erfgoed (nov 2021) (zie punt 1.3.10).

⁹⁷ Binnen het Erasmus+ programma, de Knowledge & Innovation Community rond cultuur en creativiteit en de Europeana Research Community.

⁹⁸ Zie o.a. punt 1.3.12 rond het Voices of Culture-rapport "re-engaging digital audiences in the culture sector". De vraag naar meer capacity building komt ook aan bod in het OMC-rapport "Promoting access to culture via digital means" en in het "Creative Pact for Skills" (zie 1.1 – Digitale transformatie in het brede EU-beleid).

⁹⁹ Bv. metadata die ook bepaalde emotionele connotaties van content beschrijft zodat die content beter kan gematched worden aan de emotionele gemoedstoestand van de gebruiker (cfr. Spotify die muziek ook beschrijft op basis van de emoties die ze oproept).

¹⁰⁰ Zie o.a. punt 1.3.12 rond het Voices of Culture-rapport "re-engaging digital audiences in the culture sector" en het Creative Pact for Skills.

verbreding van publieksparticipatie, publieksoptwikkeling, nieuwe verdienmodellen, producten en diensten rond publieksdata of tot nieuwe praktijken die de ecologische voetafdruk van digitalisering verkleinen. Stimuleer daarbij interdisciplinaire samenwerking tussen de CCS en andere sectoren, tussen kleine en grote actoren en tussen commerciële bedrijven en non-profit-actoren.

1.4. Aanbevelingen op niveau van de lidstaten

13. Voorzie op nationaal of regionaal niveau financiering en ondersteuning voor het verzamelen, beheren en gebruiken van publieksdata in de CCS.
14. Stimuleer onderzoek en faciliteer samenwerking (inclusief met commerciële actoren zoals bv. ticketing services) rond het uitbouwen van een gemeenschappelijke basisinfrastructuur die veilige, betrouwbare en kwalitatieve uitwisseling van data mogelijk maakt en publiek gebruikt kan worden voor maatschappelijke en economische valorisatie.¹⁰¹
15. Zorg voor een duidelijke communicatie naar de CCS van de toepassing van GDPR-richtlijnen zodanig dat het voldoende duidelijk is wat wel/niet mogelijk is met persoonsdata inzake het stimuleren van publieksparticipatie & -ontwikkeling.¹⁰²
16. Stimuleer het verzamelen van en onderzoek naar goede praktijken en “*evidence based*” onderbouwing van de effecten van het verzamelen en gebruiken van digitale data van publieksparticipatie publieksbeheer.¹⁰³

¹⁰¹ Dit speelt in op de kansen geïdentificeerd in SWOT-analyse 1.

¹⁰² Dit speelt in op bedreiging 3 in SWOT-analyse 1. Meer bewustzijn creëren over wat er legaal kan/mag met data komt ook aan bod in het Voices of Culture-rapport “re-engaging digital audiences in the culture sector”.

¹⁰³ Dit sluit aan bij de zwaktes gedecteerd in SWOT-analyse 2.

2 / Slotreflectie: aanbevelingen naar de CCS zelf toe

Ter aanvulling van de beleidsaanbevelingen geven we mee dat rond het thema "data van publieksparticipatie & ontwikkeling" in een aantal Europese rapporten ook aanbevelingen gedaan worden naar wat actoren in de CCS zelf hierrond kunnen ondernemen. Om opportuniteiten en uitdagingen m.b.t. dit thema optimaal aan te gaan, is immers ook initiatief en samenwerking vanuit de CCS (tussen subsectoren en actoren onderling enerzijds, en met andere sectoren anderzijds) nodig.

In het Open Method of Coordination-rapport "**Promoting acces to culture via digital means**" (2018) wordt hiertoe aan actoren in de CCS aanbevolen om:

- ▶ De veranderingen in gedrag en houding te erkennen van publiek dat op zoek is naar meer controle te hebben over de inhoud, de curatie en de toegang tot werk/collecties met inachtneming van de rechten van de houders van auteursrechten;
- ▶ volledig gebruik te maken van de mogelijkheden van nieuwe technologieën om zich te richten op tot dusverre moeilijk te bereiken doelgroepen en strategieën op te zetten om de kloof tussen analoog en digitaal te overbruggen;
- ▶ middelen en prioriteiten opnieuw toe te wijzen om rekening te houden met de diversiteit van de beschikbare platforms voor informatie-uitwisseling met het publiek; de behoefte aan meer technische vaardigheden in alle organisaties; en de noodzaak van meer netwerken en partnerschappen binnen en buiten de instellingen;
- ▶ De mogelijkheden te verkennen om nieuwe bedrijfsmodellen te creëren;
- ▶ Het gebruik van nieuwe technologieën te bevorderen met het oog op een bredere toegankelijkheid en bruikbaarheid;

In het Voices of Culture-rapport "**re-engaging digital audiences in the culture sector**" worden volgende aanbevelingen naar actoren in de CCS geformuleerd:

<ul style="list-style-type: none">▶ Zie digitaal eerder als een hulpmiddel en een troef dan als een volledige vervanging van fysieke cultuur.▶ stel de volgende vragen: Waarom hebben we gegevens nodig? Wat kunnen gegevens ons vertellen? Welke gegevens moeten we verzamelen en voor welk doel? Wat willen we weten? Wat zoeken we in de gegevens?;▶ houd de maatschappelijke waarde van cultuur centraal in je digitale strategie;▶ wees online vindbaar en zichtbaar;▶ begrijp hoe publiek online cultuurcontent ervaart;▶ wees bekend met de digitale instrumenten en platforms die je publiek het meest gebruikt;	<ul style="list-style-type: none">▶ overweeg verschillende digitale en fysieke evenementen aan te bieden, zonder beide noodzakelijkerwijs te combineren, en vind creatieve manieren om beide doelgroepen erbij te betrekken;▶ breng digitale inhoud in rekening, maar tegen een lagere prijs dan de fysieke;▶ neem de visie van artiesten op in je digitale businessplan;▶ controleer de impact van het digitale formaat op de kwaliteit van de inhoud;▶ volg de evolutie van uw digitale omgeving;▶ wees bereid gegevens te delen;▶ let op de ecologische voetafdruk (digitale duurzaamheid).
---	--

<ul style="list-style-type: none"> ▶ bied hybride culturele content en ervaring aan verschillende doelgroepen met verschillende behoeften; ▶ overweeg welke waarden u het publiek buiten hun regio kunt bieden door inhoud en diensten in verschillende talen en ervoor te zorgen dat elke digitale gebruiker ze gemakkelijk kan vinden; 	
--	--

Vermits artificiële intelligentie een steeds grotere rol speelt in dataverzameling en -analyse, vermelden we als laatste ook de aanbevelingen geformuleerd in het rapport **“Opportunities and Challenges of Artificial Intelligence Technologies for the Cultural and Creative Sectors”** (2019) naar actoren in de CCS.

Rond de toegang tot data:

- ▶ Grijp het momentum en start samenwerking binnen de sector rond het delen van gegevens door samenwerking op te bouwen met andere organisaties (mogelijk met inbegrip van concurrenten) om onderhandelingsmacht op te bouwen tegenover aggregatoren;
- ▶ identificeer 'veilige gebieden' en niet-controversiële datasets om te testen hoe samenwerking kan werken. Gemeenschappelijke doelen rond het type dataset dat moet worden gedeeld, kunnen vertrouwen wekken en een stimulans zijn voor anderen om zich aan te sluiten;
- ▶ richt het delen van gegevens op een duidelijk toepassingsgebied. Werk samen aan een specifiek type nieuwsbericht, aan geluidsannotatie, filmopnamesamenstelling, of een subset van klantanalyses, enz;
- ▶ deel uw datamodellen en werk samen aan metadatastandaarden, want interoperabiliteit kan uiteindelijk voordelen opleveren voor iedereen die meedoet. Interoperabiliteit is de hoeksteen van beter gegevensbeheer en is gekoppeld aan de standaardisering van processen en aan de wil en het vermogen van CCS-organisaties om zich te houden aan overeengekomen praktijken bij het creëren en delen van metadata;
- ▶ begin met het herzien van huidige metadatakaders en pak de lacunes aan. Een eenvoudige overeenkomst over categorieën en taxonomieën kan vertalingen vergemakkelijken, resulteren in coherente datasets en de onderhandelingskracht vergroten;
- ▶ bouw diensten rond initiatieven voor het delen van gegevens. Uiteindelijk moeten gezamenlijke analytische diensten, instrumenten en oplossingen het concrete gebruik van de grote datasets vergemakkelijken;
- ▶ datasets moeten op maat worden gemaakt, wat meestal een duur proces is. Er is vaak een grote kloof tussen de beschikbaarheid van gegevens en de bruikbaarheid ervan. Tech startups moeten grote investeringen doen om de data te kunnen opschonen en 'AI en ook purpose ready' te maken;
- ▶ besteed aandacht aan cybersecurity, een belangrijk aspect van elke toekomstige dataruimte. Netwerkbeveiligingssystemen kunnen bescherming bieden op verschillende niveaus en ervoor zorgen dat de gegevensuitwisseling veilig blijft in de hele gegevensketen.

Rond vaardigheden en competenties:

- ▶ Zet speciale AI-opleidingsprogramma's voor CCS op voor verschillende functies, zoals managers/directeuren, werknemers, kunstenaars, ontwerpers enz;

- ▶ implementeer programma's die kleine CCS-stakeholders kunnen helpen de kracht van kunstmatige intelligentie te benutten. Innovatiecapaciteiten en knowhow om te differentiëren zijn nog belangrijker geworden in het komende tijdperk van door AI aangedreven instrumenten. Naast AI-vaardigheden moeten CCS bekwaam zijn in het gebruik ervan voor innovatieve toepassingen;
- ▶ bevorder de opleiding inzake de beoordeling en interpretatie van AI-resultaten en vaardigheden op het gebied van gegevensbeheer. CCS-belanghebbenden (musea, boekenuitgevers, mediahuizen, onafhankelijke labels) beschikken over kostbare gegevens, maar besteden de verwerking en valorisatie van inhoud uit aan technologiebedrijven. Vaardigheden zijn nodig om te weten wat te doen met gegevens en hoe ze te valoriseren in het nieuwe digitale tijdperk;
- ▶ stimuleer programma's die helpen om veranderingen binnen de organisatie te beheren en organisatiemodellen aan te passen aan AI. De invoering van AI gaat over het beheren van verandering. AI-technologie brengt de belofte van kostenbesparing en meer efficiëntie, maar AI-tools en de resultaten ervan moeten worden geïntegreerd in de volledige organisatorische workflow van creatieve bedrijven en culturele instellingen om het volledige potentieel in AI te benutten.

Rond samenwerking met andere sectoren:

- ▶ Koester de opkomst van een sterke Europese AI-tech startup scene en ecosysteem gespecialiseerd in oplossingen voor de culturele en creatieve sectoren stimuleren in samenwerking met CCS;
- ▶ ontwerp gezamenlijk AI-toepassingen met startende technologiebedrijven. Verbeter het wederzijds begrip tussen creatieve professionals en technologieontwikkelaars;
- ▶ initieer het testen en deelnemen aan demonstratieprojecten die de levensvatbaarheid (en winstgevendheid) van het gebruik van AI in CCS kunnen aantonen;
- ▶ verken bestaande Europese programma's die samenwerkingsprojecten op het gebied van AI helpen financieren;
- ▶ stimuleer onafhankelijke kunstenaars en scheppers om kennis uit te wisselen met technologieontwikkelaars.

Rond transparantie en innovatie:

- ▶ Bevorder de ontwikkeling van AI-normen en labels in vrijwillige gedragscodes voor een transparant gebruik van AI in specifieke CCS-toepassingen;
- ▶ overweeg de ontwikkeling (met mogelijke facilitering door regeringen) van een toolkit voor "checklists culturele diversiteit" die door elk bedrijf of elke organisatie in de betrokken sectoren kunnen worden gebruikt bij het opzetten van een op AI gebaseerd aanbevelingssysteem. De controle moet ervoor zorgen dat het systeem transparant is en gebaseerd is op diverse en eerlijke gegevens;
- ▶ bevorder een dialoog over ethisch gedrag tussen AI-tech-startups en CCS;
- ▶ voer een "JUST" (Judicious, Unbiased, Safe and Transparent) gegevensannotatie in: makers van datasets moeten hun gegevens annoteren met als doel oordeelkundig, onbevooroordeeld, veilig en transparant te

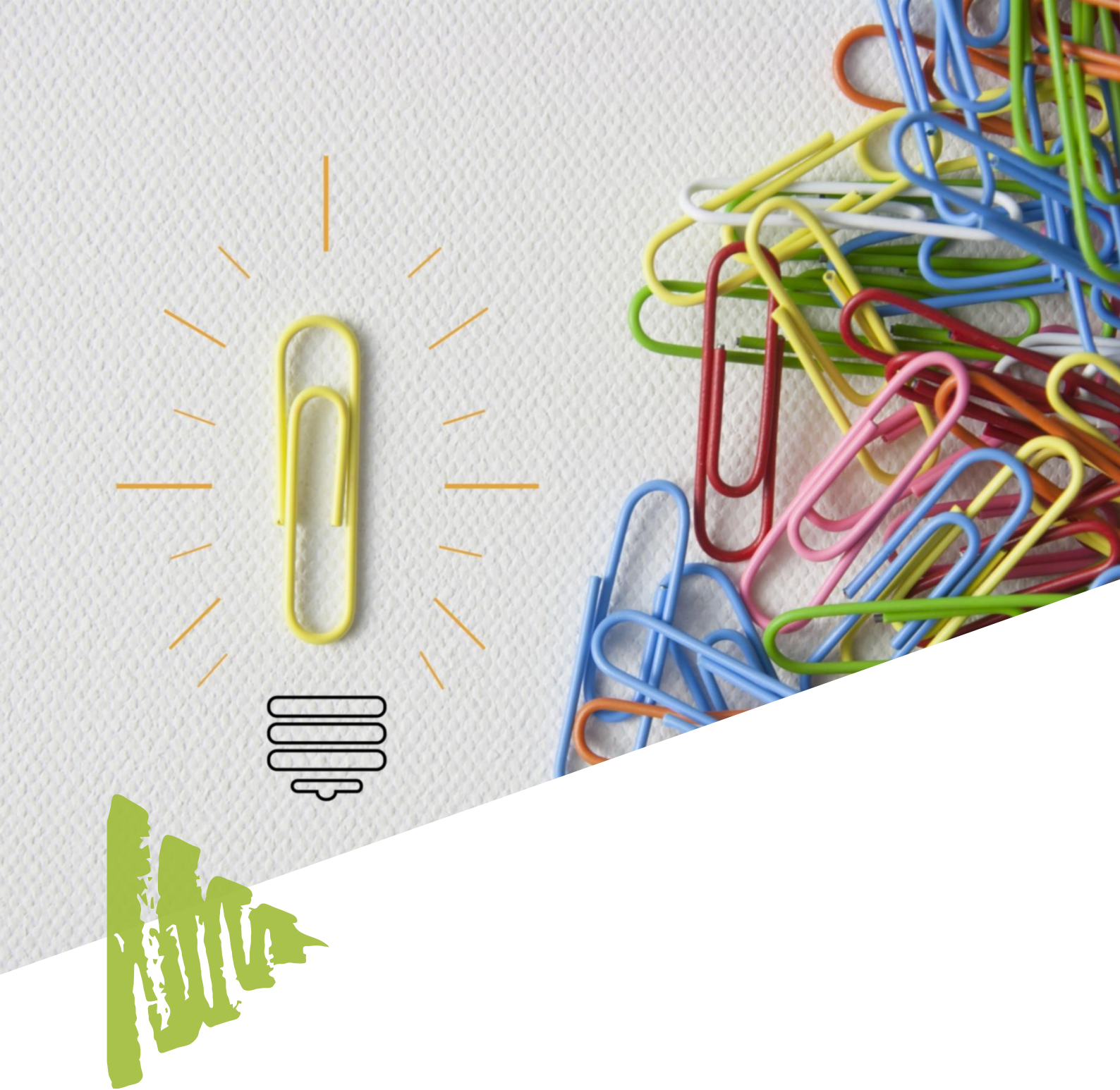

zijn.

Rond financiering:

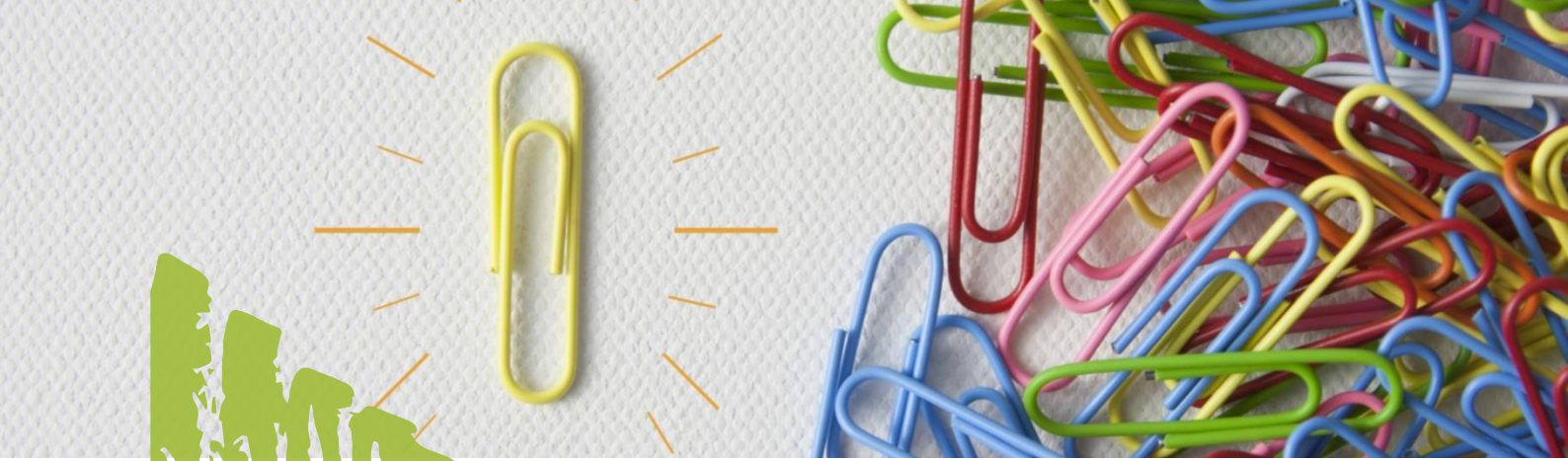
- ▶ Bevorder bewustmaking en mentaliteitsverandering bij creatieve professionals om bedrijfsmodellen rond AI te begrijpen;
- ▶ maak actiever gebruik van bestaande mogelijkheden in Creative Europe, het programma Digital Europe of de Knowledge and Innovation Community rond "Culture & Creativity" die AI-projecten kunnen financieren.
- ▶ Initiëer projecten die vergelijkbaar zijn met Mediafutures in het kader van Horizon Europe en publiceer suboproepen met de mogelijkheid voor CCS om nieuwe AI-toepassingen te testen;
- ▶ Lanceer demonstratie- en testprojecten voor CCS lanceren om nieuwe bedrijfsmodellen rond AI-toepassingen te ontwikkelen.

BIJLAGEN

B.1 Bronnenlijst

B.1.1 Bibliografie

- ▶ Custers, B., Dechesne, F., Sears, A. M., Tani, T., & Van der Hof, S. (2018). A comparison of data protection legislation and policies across the EU. *Computer Law & Security Review*, 34(2), 234-243.
- ▶ Sven Gatz/DCJM, Visienota: een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk (2017)
- ▶ IDEA Consult, Onderzoek naar een optimaal instrumentarium in functie van de digitale transformatie van de cultuursector (2021)
- ▶ Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten, Nodenonderzoek naar digitale transformatie (2022)
- ▶ Kunstenpunt, Landschapstekening kunsten (2019)
- ▶ Vlaams parlement, Verslag hoorzitting over de visienota "Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk" (2018)
- ▶ DCJM, Visienota: naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden (2022)
- ▶ DCJM, Verslag sectormoment digitale transformatie (2020)
- ▶ SARC, Advies over de visienota "Naar een slagkrachtige cultuursector in digitale tijden" (2022)
- ▶ Digitaal Vlaanderen, Pre-analyse digitale transformatie cultureel ecosysteem (2021)
- ▶ Digitaal Vlaanderen, businesscase doelgericht digitaal transformeren (2021)
- ▶ IDEA Consult, Vlaamse brede heroverweging: een multi-governancestructuur die de digitale transformatie in de cultuursector verzekert (2021)
- ▶ Cultuurconnect, Onderzoek naar een digitale basisinfrastructuur voor kunst- en cultuurhuizen (2020)
- ▶ Jeroen Lemaire, technologische innovatie en creativiteit: bedreiging of bondgenoot? In: Flanders DC, *Between the lines #1* (2019)
- ▶ IDEA Consult, publiq, Makame, Onderzoek naar een benchmarkingtool voor de cultuursector (2019)
- ▶ Kunstenpunt, Are we there yet? Kunsten na corona (2021)
- ▶ Vlaamse regering, Conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' (2019)
- ▶ Vlaamse regering, Strategische visienota cultureel erfgoed (2019)
- ▶ Waalse regering, Digital Wallonia, Stratégie numérique de la Wallonie (2022)
- ▶ Waalse regering, Déclaration de politique 2019-2024 – Fédération Wallonie-Bruxelles (2019)
- ▶ Nn, Un futur pour la culture: rapport du groupe de réflexion (2020)

- ▶ Chambre de concertation de l'action culturelle, Avis numéro 1 de la Chambre de concertation de l'Action culturelle territoriale sur le rapport du groupe « Un futur pour la culture » et réponses aux questions de la ministre envoyées aux Chambres de concertation (sd)
- ▶ Chambre de concertation des Patrimoines culturels, Avis sur le rapport du « Groupe des 52 », Un futur pour la culture Avis n°2 (2020)
- ▶ Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens, Ostbelgien leben 2025: regionales entwicklungs-konzept der Deutschsprachigen gemeinschaft (2019)
- ▶ European Commission, Study on copyright and new technologies: copyright data management and artificial intelligence (2021)
- ▶ European Commission, Opportunities and challenges of artificial intelligence technologies for the cultural and creative sectors (2021)
- ▶ Conclusies van de Raad over het bevorderen van de toegang tot cultuur langs digitale weg, met de nadruk op publieksontwikkeling (2017/C 425/03)
- ▶ Conclusies van de Raad over jonge creatieve generaties (2019/C 189/06)
- ▶ Conclusies van de Raad over risicomangement op vlak van cultureel erfgoed (2020/C 186/01)
- ▶ Conclusies van de Raad over het herstel, de veerkracht en de duurzaamheid van de culturele en creatieve sectoren (2021/C 209/03)
- ▶ European Commission, A new European agenda for culture 2018-2024 (2018)
- ▶ European Commission, Council resolution on the EU work plan for culture 2023-2026 (2022)
- ▶ Europese commissie, Aanbeveling (EU) 2021/1970 van de Commissie van 10 november 2021 betreffende een gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed (2021)
- ▶ Voices of Culture, (Re)-Engaging digital audiences in the cultural sectors – improving audience data (2022)
- ▶ NN, Declaration of Cooperation on advancing digitisation of cultural heritage (2019)

B.1.2 Interviews

- ▶ Maria Iglesias, Teamleader Cultural Policy Unit - Directorate General Education, Youth, Sport and Culture (European Commission)
- ▶ Gianpaolo Schiaccio, Policy Officer Digital Policies - Directorate General Education, Youth, Sport and Culture (European Commission)
- ▶ Mariachiara Esposito, Policy Officer, Directorate General Education, Youth, Sport and Culture (European Commission)
- ▶ Pia Sopta, Policy Officer, Directorate General Education, Youth, Sport and Culture (European Commission)
- ▶ Jörg Vomberg, afdelingshoofd cultuur Duitstalige gemeenschap
- ▶ Rita Bertemes, coördinator digitalisering Duitstalige gemeenschap
- ▶ Benjamin Fleig, adviseur culturele en creatieve sectoren Duitstalige gemeenschap
- ▶ Baptiste Charles, raadgever kabinet minister van Cultuur, Media, Kinderopvang, Gezondheid en Vrouwenrechten in de Federatie Wallonië-Brussel

B.2 Aangeschreven experts

Land/regio		Organisatie
DUITSTALIGE GEMEENSCHAP		
Armand	Meys	DGOV
Jörg	Vomberg	DGOV
FRANSE GEMEENSCHAP		
Isabelle	Sitaine	FOD Buitenlandse zaken
Céline	Renchon	<u>CFWB</u>
BULGARIJE		
basa.bg@abv.bg		Bulgarian academy of sciences and arts
CYPRUS		
registry@moec.gov.cy		Overheid Cyprus – Ministry of Education
DENEMARKEN		
Merete	Sanderhoff	SMK
Niels	Righolt	CKI
Jakob Johan	Demant	Sociology department - University of Copenhagen
Lene Struck-Madsen		Applaus
DUITSLAND		
Vera	Allmanritter	Institut für Kulturelle Teilhabeforschung
Ernst	Wagner	University of München
Angelika	Eder	Genshagen stiftung
ESTLAND		
EGGE	Kulboklattik	Estonian Research and Development Centre for Cultural Policy, Cultural Education and creative economy
FRANKRIJK		
Marie-Véronique	Leroi	Frans Overheid – Ministère de la Culture et de la Communication
Clément	Coustenoble	Chef de projet Communauté – TMNlab
Lionel	Arnaud	Université de Rennes
Samuel	Périgois	Observatoire culture
Vincent	Guillon	Observatoire culture
FINLAND		
Sami	Aalto	Finse Overheid – Ministry of Education and Culture
Aleksi	Valta	Lastenkulttuuri
Hanna	Nordström	Lastenkulttuuri
GRIEKENLAND		
grplk@culture.gr		Grieks ministerie voor cultuur en sport

HONGARIJE		
Beàta Szilvia	Seres Németh	University of Pécs T-tudok
IERLAND		
John Paul	Dowling	NCAD
ITALIË		
Alessandra	Gariboldi	fitzcarraldo fondazione
KROATIË		
Antonija	Letinić	kultura nova
LETLAND		
Agnese Ina Inga	Hermane Druviete Surgunte	Latvian academy of culture Latvian university UNESCO
LITOUWEN		
Romas Jurgita	Matulis Aleknaviciene	<u>Lithuanian Cultural Centres Association</u> <u>Lithuanian Cultural Centres Association</u>
LUXEMBURG		
info@mc.etat.lu		Overheid – Ministère de la culture
MALTA		
info.acm@artscouncil.mt		Arts council
NEDERLAND		
Rogier Geneviève (Giny) Lidia Maaïke Verberk Kirsten Anna Sjoerd Margot René Walter Thomas Nicolien Gijs Sara Senne Richard Teunis	Brom Laroche Gryszkiewicz Verberk Dijkstra Elffers Feitsma Generé Goudriaan Groenen Hosman Luttels Meijer Oomen Vercouteren Richard Geukema Ijdens	Boekmanstichting The Impact Lab The Impact Lab kennisinstituut cultuur en digitale transformatie Friesmuseum Anna Elffers Platformacct Blueyard SIRM EYCA Cineville Blueyard DEN Sara Oomen Raad voor Cultuur PPMC XS4all
NOORWEGEN		

Ingrid OOSTENRIJK Sofia Veronika Ulrike	Handeland Widmann Ehm Gießner-Bogner	orsk publikumsutvikling (NPU) / Audiences Norway Museum Booster EDUCULT OEAD
POLEN Agata Mikołaj Dagmara	Krawczyk Maciejewski Lewicka	Poolse overheid NU Foundation Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
PORTUGAL Ines José Soares Alan David	Da Carama Neves Stoleroff	Mapa das ideas
ROEMENIË office@culturadata.ro		Cultura data
SERVIË Aleksandar	Markovic	University of Belgrade
SLOVAKIJE podatelna@mfsr.sk		MFSR
SLOVENIË Barbara Bjanka Vesna	Murn Vrviščar Kršmanc Tripković	Pionirski-DOM Pionirski-DOM Pionirski-DOM
SPANJE Raul Gemma	Ramos Carbó Ribugent	Asimetrica Conarte Internacional
TSJECHIË Tereza Jiří Milan	Klabíková Rábová Němec Strotzer	Charles University, Prague NIPOS NIPOS
VERENIGD KONINKRIJK Jane Corinne Fiona	Finnis Micallef Bell	Culture 24 A new direction Thrive
ZWEDEN Gitte Johanna	Wille Hagerius	Kultur Region Skane Kulturutveckling

B.3 Landenfiches

B.3.1 Bulgarije

CONTEXT

Bulgarije heeft één grote databank ([NSI](#)), georganiseerd en gesubsidieerd door de Bulgaarse overheid. Daar wordt op een uitgebreide en toegankelijke manier nationaal verzamelde data beschikbaar gesteld rond verschillende thema's binnen cultuur en cultuurparticipatie. De methodologie wordt voor ieder thema apart toegelicht ([zie metadata and methodology](#)), en bestaat meestal uit een combinatie van ticketingdata en administratieve gegevens.

Daarbinnen wordt dieper ingegaan op de volgende thema's inzake cultuurparticipatie: [bibliotheken](#), [cinema's](#), [podiumkunsten](#) en [musea](#).

Meer specifiek is er data rond het aantal lezers naar statistische zone, regio's en districten met aparte cijfers voor hoger opgeleiden, vrouwen en kinderen onder de 14 jaar (2014), het aantal bezoekers van bioscopen naar statistische regio's (2021), het aantal concertbezoekers (2021), het aantal bezoekers van musea, zowel totaal als gemiddeld per museum (2021) en het aantal bezoekers van theatervoorstellingen (2021). Aanvullend is er ook data beschikbaar over het aantal leden van gemeenschaps- en culturele centra (2017) en het aantal participanten in amateurkunstactiviteiten in cultuurcentra (2017).

Ook wordt er gebruik gemaakt van de [Adult Education Survey](#) die werd uitgevoerd in alle EU-lidstaten¹⁰⁴, in Bulgarije specifiek toegepast op participatie binnen de cultuursector. Meer specifiek rapporteren ze deze cijfers uit 2017, deze survey meet cultuurparticipatie, maar op een eerder rudimentaire wijze. Digitale cultuurparticipatie wordt in deze survey niet gemeten.

Op vlak van digitalisering van collecties en digitale content is er in Bulgarije het digitaal platform ICH E ([Digital Intangible Cultural Heritage](#)). Het ICH E-Platform is een grensoverschrijdend digitaal platform voor het district Vidin in Bulgarije en het district Zaječar in Servië.

¹⁰⁴ De European Adult Education Survey (AES), gecoördineerd door Eurostat, wordt om de vijf à zes jaar afgenomen bij een steekproef van personen van 25 tot 64 jaar en levert gegevens over formeel, niet-formeel en informeel onderwijs en opleiding. De meest recent beschikbare gegevens dateren van 2016-2017, de volgende publicatie wordt verwacht in 2023.

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Uitgebreide dataset• Verschillende categorieën• Toegankelijke data• Focus op steun van culturele sector• Maken gebruik van Europese dataverzamelingen	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• NSI: minimale datatool• Geen sectorbrede gegevens• Enkel actiegericht, weinig focus op verder onderzoek• Beperking door basisniveau cijfers
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Verdieping van projecten en dataset• Participatiedata koppelen aan bestaande projecten	Threats <ul style="list-style-type: none">• Bruikbaarheid voor de eindgebruiker• Generaliseerbaarheid

STRENGTHS

De sterktes van de dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling bevinden zich vooral in de uitgebreidheid van de bestaande data van het Nationale Statistische Instituut van Bulgarije (NSI). Daar is heel wat te vinden over de cultuursector, onderverdeeld in verschillende subcategorieën en telkens ook beschikbaar in Excel formaat.

WEAKNESSES

De NSI biedt een statische tool met enkel zeer algemene gegevens. De gebruiker kan de beschikbare cijfers in een Excel-tabel downloaden. Het merendeel van deze cijfers betreffen gegevens over het aanbod, maar tevens zijn enkele publiekscijfers (gebaseerd op de jaarlijkse statistische survey naar de activiteiten van theaters en culturele instellingen). Er zijn geen brede sectorgegevens beschikbaar, wel eerder een verzameling van alle cijfers waarover het NSI beschikt.

OPPORTUNITIES

De huidige structuur en initiatieven kunnen uitmonden in een verdere en algemene digitalisering van de cultuursector en het ontwikkelen van een digitale basisstructuur.

THREATS

Bedreigingen bevinden zich in de onmogelijkheid om de data verder op te delen in subgroepen, wat dan ook de bruikbaarheid voor specifieke sectoren en organisaties vermindert.

LINKS

- Cultureel directoraat in Sophia: <https://kultura.sofia.bg/> (2022)
- Digitaal cultuurplatform in Bulgarije en Servië: <https://www.digitalich-bgrs.info/> (2020)
- Nationaal cultureel fonds van Bulgarije: <https://culture360.asef.org/resources/national-culture-fund-bulgaria/> (2017)
- Nationaal statistisch instituut van Bulgarije: <https://www.nsi.bg/en/content/3552/culture> (2023)

B.3.2 Denemarken

CONTEXT

Denemarken kiest zeer duidelijk voor centralisatie. Sinds 2018 bestaat [Applaus](#), een organisatie die werkt rond publieksparticipatie en -ontwikkeling. Hiervoor werken ze voor en met de Deense uitvoerende kunstensector om een groter en meer divers publiek te bereiken.

Meer specifiek worden zo goed als alle projecten en initiatieven in die lijn gecentraliseerd binnen deze middenveldorganisatie, die sinds 2021 volledig onafhankelijk van de overheid werkt. Applaus voert zowel volledig onafhankelijke projecten uit, zoals onderzoek naar publieksonwikkeling in de Deense uitvoerende kunsten, maar werkt evengoed samen met organisaties binnen de sector (DEOO, Dansk Teater, JazzDanmark, Tempj, ROSA, Snyk) voor meer actiegerichte projecten, samen met de creatieve makers binnen deze organisaties. Samen met Rambøll, een internationaal actieve consultancy organisatie, publiceerde Applaus "[Perspektiver på publikum](#)" (*perspectives on the audience*). Dit is een nationaal onderzoek dat zich richt op hoe burgers in Denemarken podiumkunsten gebruiken en ervaren, en wat ervoor nodig is om theater meer bekendheid te geven. Meer specifiek richtte Applaus zich in eerste instantie tot institutionele theaters om hun (potentiële) publiek beter te leren kennen.

Daarnaast is in Kopenhagen de '[Kultur- og Fritidsforvaltningens organisation](#)' een afdeling die werkt rond 'economie, digitalisatie en organisatie' voor de domeinen cultuur en vrije tijd.

Tenslotte is er ook een plaats voor samenwerkingen met private onderzoeksbureaus, zoals [Epinion](#), waarmee ze de [cultuurbarometer](#) ongeveer tweemaandelijks uitvoeren en opvolgen. Die cultuurbarometer bestaat uit een serie van metingen (bevolkingsurvey, 18+) die licht werpen op culturele consumptie, bereidheid tot investering in cultuur van burgers en hun beleving van professionele, publieksgerichte culturele activiteiten zoals podiumkunsten, concerten, musea, bioscopen, bibliotheken en festivals.

Beschikbare bezoekers- en gebruikersstatistieken in Denemarken zijn daarentegen beperkt. Er is enkel data beschikbaar over het aantal bezoekers naar type concertzaal en locatie (2022). Gelijkaardige gegevens zijn beschikbaar voor theater (2022).

Als er wordt gekeken naar initiatieven rond publiekswerking en -ontwikkeling, is Applaus opnieuw een belangrijke speler die ondersteuning biedt bij publieksonwikkeling binnen de podiumkunsten, met een expliciete focus op digitale tools. In 2018 is dit initiatief opgestart via een beurs van het ministerie van cultuur en in 2021 werd Applaus een volledig onafhankelijke organisatie.

Ook wordt er in Denemarken gewerkt rond de digitalisering van collecties en digitale content, zo werd er de voorbije jaren bijvoorbeeld gewerkt aan een gemeenschappelijk systeem voor de registratie van Deense museumcollecties door het [SMK](#) (SMK Open) en [Sharing is Caring](#). Deze laatste onderzoekt via congressen en het samenbrengen van experts de kansen die digitalisering, digitale media en internet teweegbrengen voor de culturele erfgoedwereld en zijn gebruikers.

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Variatie aan onderwerpen• Centralisatie en coördinatie van dataverzamelingsinitiatieven• Laagdrempelige communicatie• Zichtbaarheid• Beleidsbruikbaarheid en actiegerichtheid• Expertise	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• Internationale afstemming/ samenwerking• Weinig tot geen focus op bewaring en borging van erfgoed
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Verdieping van inhoud• Participatiedata koppelen aan bestaande projecten• Internationale voorbeeldfunctie	Threats <ul style="list-style-type: none">• Verlies van "touch" met sector• Bruikbaarheid voor sector ("bottom")

STRENGTHS

Denemarken, als één van de koplopers inzake digitale transformatie binnen de cultuursector, vertoont heel wat sterktes. Ten eerste is er een grote variatie aan projecten en onderwerpen, die de hele cultuursector omvatten en zich op verschillende specifieke doelgroepen richten (bestaand en toekomstig publiek, kernpubliek, actieve makers), alsook op de Deense bevolking als geheel. Ook is er een sterke centralisatie via het middenveld (Applaus), wat zorgt voor een hechtere connectie met de culturele en creatieve sectoren.

Als er meer wordt ingezoomd op de organisatie zelf, wordt er gewerkt met duidelijke en laagdrempelige communicatie over de projecten en hun resultaten. Zo worden rapporten op een gestructureerde manier gedeeld en data vrij ter beschikking gesteld. Dit zorgt dan ook voor een verhoging van de zichtbaarheid van deze projecten en de centraliteit van de CCS.

Verder ligt de focus zeer duidelijk op het creëren van een bruikbare basis voor dienstverlening en beleidsontwikkeling en dit op verschillende niveaus.

WEAKNESSES AND OPPORTUNITIES

Met de sterktes hierboven beschreven, kan Denemarken zeker een voorbeeldrol vervullen op internationaal niveau. Verder vormen eventuele zwaktes meteen ook opportuniteiten door de grote hoeveelheid aanwezige draagkracht.

De focus ligt vooral op wat er kan gebeuren in de toekomst en de beleidsbruikbaarheid van die toekomstige projecten. Het zou dus wenselijk zijn om inhoudelijk nog wat meer te verdiepen en hierbij aanvullend nog meer uit bestaande projecten te halen, zoals door het koppelen van dataverzameling aan bestaande projecten.

THREATS

Er zit een gevaar in het top-down gehalte van deze organisatie en centralisatie. Er is een duidelijke nood aan *fair practices* en transparantie voor kunstenaars en culturele makers. De bruikbaarheid voor de sector zou te allen

tijde het eindresultaat moeten zijn, terwijl er wel een grote kloof bestaat tussen het verzamelen van data en het uitschrijven van aanbevelingen door een organisatie zoals Applaus, en de toepasbaarheid ervan in de sector.

LINKS

- <https://www.applaus.nu/rapport-publikumsundersogelsen-2022/>
- <https://www.applaus.nu/rapport-danske-spillesteder-og-koncertarrangorers-arbejde-med-publikumsudvikling-og-data/>
- <https://www.applaus.nu/rapport-publikumsudvikling-i-dansk-scenekunst-2021/>
- <https://www.applaus.nu/perspektiver/>
- <https://www.smk.dk/en/article/museums-and-art-in-the-information-age/>

B.3.3 Duitsland

CONTEXT

Binnen Duitsland vinden we verschillende soorten organisaties die inzetten op cultuurparticipatie en publieksontwikkeling.

Net zoals de meeste landen, heeft Duitsland een algemeen, overheidsgestuurd statistisch bureau ([destatis](#)) dat instaat voor eerstelijnsdataverzameling op nationaal niveau.

Hiernaast bestaan er middenveldorganisaties, die op internationaal niveau samenwerken met Oostenrijk en Zwitserland, op basis van hun Duitstalige identiteit. Een voorbeeld daarvan is de [Genshagen Stiftung](#) werkt op het raakvlak tussen politiek en cultuur en organiseert conferenties, seminars, workshops en andere projecten op het gebied van kunst en culturele bemiddeling. Een ander voorbeeld is de [Deutsche Bühnenverein](#) welke zich richt op artistieke, juridische, organisatorische en politieke kwesties die van belang zijn voor de podiumkunsten. Experts ontwikkelen strategieën om de toekomst van de cultuursector vorm te geven en bundelt de belangen van de leden om deze zowel op nationaal als internationaal niveau te communiceren en verdedigen.

De German Federal Cultural Foundation biedt ondersteuning aan culturele instellingen die werken rond de digitale transitie (zie Digital culture, Digital Funds, De cultural hackethon-coding da Vinci en The Academy for Theatre and Digitality).

Verder zijn er ook enkele gespecialiseerde organisaties, gericht op een specifieke subsector binnen het cultuurlandschap, zoals de [Deutsche Bibliothekstatistik](#), het [Instituut voor Museumonderzoek](#), [Future museum/Museumbooster](#) en [museum4punkt0](#). Ook deze organisaties zijn vaak actief op internationaal niveau.

SWOT

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none">• Centralisatie en coördinatie• Veel data• Internationaal afstemming en samenwerking• Expert knowledge• Bruikbaarheid voor eindgebruiker• Sterke connectie met de sector	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none">• Duitstalige "bubbel"• Ingewikkelde communicatie over data
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none">• Opnemen van een voorbeeldrol op Europees niveau inzake de ontwikkeling van toegankelijke tools voor overheidsstatistieken	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none">• Afstemming tussen verschillende organisaties

STRENGTHS

Duitsland staat al heel ver op vlak van het verzamelen en werken met data over cultuurparticipatie en kan op dit vlak vergeleken worden met Nederland en Denemarken.

Daarnaast zet Duitsland sterk in op internationale afstemming en samenwerking. Bijna alle besproken organisaties werken samen met de andere Duitstalige landen binnen Europa (Oostenrijk en Zwitserland).

Ook is er sprake van *expert knowledge* binnen deze organisaties, door de aanwezigheid van specifieke expertise binnen subsector-organisaties.

Bijzondere aandacht gaat naar de bruikbaarheid van de data voor de eindgebruiker, en het creëren van handvatten voor de sector om met de resultaten aan de slag te gaan. Een verklaring voor deze bijzondere aandacht is de sterk doorgedreven bottom-up benadering door de aanwezigheid van tal van middelveldorganisaties. Hierdoor wordt de connectie met de cultuursector verzekerd.

WEAKNESSES & THREATS

Gevaren/ zwaktes kunnen we vinden op twee vlakken. Zo zit er een gevaar in de Duitstalige internationale bubbel die wordt gecreëerd en herbevestigd door de verschillende organisaties. Er kan ook gekeken worden naar de afstemming tussen al die verschillende organisaties met elk hun expertise: stemmen zij genoeg af en vullen ze elkaar aan waar nodig, of focussen ze vooral op hun eigen werking en doelen?

OPPORTUNITIES

Duitsland kan op Europees niveau een voorbeeldrol opnemen inzake het delen van hun expertise op het vlak van het uitwerken van een toegankelijke en gebruiksvriendelijke tool voor overheidsstatistieken omtrent cultuurparticipatie.

LINKS

- <https://www.stiftung-genshagen.de/ueber-uns/profil/>
- https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Education-Research-Culture/Culture/_node.html
- <https://www.buehnenverein.de/de/english-version.html>
- <https://www.hbz-nrw.de/produkte/bibliotheksstatistik>
- <https://www.smb.museum/en/museums-institutions/institut-fuer-museumsforschung/about-us/profile/>

B.3.4 Estland

CONTEXT

De organisatie van onderzoek naar cultuurconsumptie en -participatie wordt in Estland zo goed als volledig uitgevoerd door de overheid, meer specifiek door het [Estonian Institute of Economic Research](#) en in sommige sectoren ook door [Statistics Estonia](#). De beschikbare onderwerpen in verband met cultuur en cultuurparticipatie zijn: muziek, kunst en sportonderwijs, maar ook musea en archivering, cinema theater en concerten, en bibliotheken. De data kunnen in tabellen worden opgevraagd via een tool welke voor iedereen toegankelijk is.

Estland maakt onder meer gebruik van Europees beschikbare data (Eurostat data zoals het Time Use Research) en zijn er enkele kleinere organisaties die specifieke delen van de culturele sector vertegenwoordigen, zoals het [Võro Institute](#). Ook deze kleinere organisaties worden grotendeels gecoördineerd vanuit de overheid.

SWOT

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none">• Centralisatie en coördinatie• Laagdrempelige en aantrekkelijke communicatie• Zichtbaarheid• Link met academische sector• Veel data	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none">• Internationale afstemming/ samenwerking• Consultancy noodzakelijk voor bruikbaarheid
<p>SWOT</p>	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none">• Uitbreiding van projecten• Participatiedata koppelen aan bestaande projecten• Handvaten ontwikkelen voor de sector (om met die data aan de slag te gaan)	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none">• Verlies van connectie met sector• Bruikbaarheid voor sector• Zeer top down

STRENGTHS

De sterke centralisatie en coördinatie van de dataverzameling door de centrale overheid zorgt voor een groot aanbod aan beschikbare data, welke overzichtelijk en gestructureerd wordt aangeboden. Ook wordt de data op een laagdrempelige en aantrekkelijke manier voorgesteld, met handige grafische tools om de inhoud beter voor te stellen en te linken met de doelstellingen (zie bv. De [Tree of Truth](#) en [andere tools](#) op de website van Estonia Statistics), en zorgt de samenwerking met de academische sector voor meer expertise.

OPPORTUNITIES

De bruikbaarheid voor de sector kan nog verder verhoogd worden door de ontwikkeling van handvaten om met de bestaande data aan de slag te gaan.

THREATS & WEAKNESSES

Zwaktes en gevaren bevinden zich in het hoge top-down gehalte van de initiatieven, waardoor de bruikbaarheid voor de sector mogelijk beperkt is.

LINKS

- Tree of Truth: grafische weergave van doelstellingen Estland, o.a. op cultuurvlak: <https://tamm.stat.ee/> (2022)
- Kihnu cultural space over traditionele cultuur: <http://www.kultuuriruum.ee/> (2022)
- Mulgi institute of culture: <https://mulgimaa.ee/> (2022)
- Võro institute: <https://wi.ee/en/about-us/> (2022)

CONTEXT

(Digitale) data omtrent publieksparticipatie is vrij schaars in Finland. Het beschikbare onlinemateriaal beperkt zich tot de archivering van materiaal. Enkel de website van Statistics Finland geeft een aantal participatiecijfers weer.

Op de website van [Statistics Finland](#) worden allerlei **statistische gegevens** samengebracht en beschikbaar gesteld waaronder ook gegevens over cultuur. Het betreft zowel landelijke gegevens als zeer specifieke gegevens van instellingen (bv. personeelsaantal, aantal bezoekers, inkomsten en uitgaven, aantal foto's in de collectie van het Fins Glasmuseum), en de data bestrijken heel wat cultuurdomeinen (cultureel erfgoed, architectuur en cultuurtoerisme; boeken, bibliotheken en culturele tijdschriften; theater, dans en opera; muziek; films). De webtool bevat echter slechts zeer beperkte data over publiek en [participatie](#) en de laatste gegevens dateren van 2018. De publieksdata die het bevat zijn zeer algemeen (bv. *Active audience of cultural events: Has visited the theatre and/or dance performances and/or concerts at least six times per year and/or went to see an opera at least three times and/or a movie at least once a month*) en de tool is vrij onoverzichtelijk en weinig gebruiksvriendelijk.

[Finna](#) brengt het **materiaal van Finse archieven, bibliotheken en musea** samen onder één website. De dienst is tot stand gekomen als onderdeel van het Nationale Digitale Bibliotheek - project van het Ministerie van Onderwijs en Cultuur (2008–2017). Finna is ontwikkeld met behulp van open source software en de broncode is beschikbaar voor verder gebruik. De Nationale Bibliotheek van Finland onderhoudt de dienst en ontwikkelt deze in voortdurende samenwerking met archieven, bibliotheken, musea en diverse andere partners. Finse archieven, bibliotheken en musea kunnen hun materiaal en diensten aanbieden in de nationale zoekservice [Finna.fi](#) of hun eigen Finna-interfaces of online bibliotheken creëren. De archieven, bibliotheken en musea die onder auspiciën van het Ministerie van Onderwijs en Cultuur opereren, kunnen zonder extra kosten lid worden van Finna. Om lid te worden van de service, moet de organisatie de beschrijvende metadata voor haar materialen opnemen in een systeem dat het verzamelen van de metadata via het OAI-PMH-protocol (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) mogelijk maakt, en de organisatie moet voldoende mankracht hebben om de service te implementeren en te onderhouden.

De Nationale Raad voor Antiquiteiten verzamelt sinds 1975 gegevens over **museumactiviteiten in Finland**. Sinds 2007 worden deze gegevens elektronisch verzameld. De website [museotilasto.fi](#) bevat zo gegevens vanaf 2007 over de financiën, het personeel en de werking van alle musea in Finland die professioneel en fulltime worden beheerd door de staat, gemeenten, stichtingen, verenigingen en andere particuliere exploitanten. Elk jaar wordt aan alle in de statistieken opgenomen musea gevraagd een statistische enquête over het voorgaande jaar in te vullen. De tool is voor het brede publiek toegankelijk en omvat onder meer gegevens over het aantal betalende/niet-betalende bezoekers. De statistieken kunnen worden geselecteerd op (type) museum, enquêtevraag of jaar. Daarnaast zijn de statistieken te downloaden in Excel-formaat en worden jaarlijks de belangrijkste resultaten in een facts & figures gepresenteerd. Gegevens kunnen ook in het Engels opgevraagd en bekeken worden. In de loop van 2014 werd de tool nog vernieuwd met het oog op het verbeteren van de toegankelijkheid, maar de tool oogt ondertussen vrij verouderd en is vrij beperkt in modaliteiten. Het is een vrij statische en beschrijvende tool met enkel gegevens op geaggregeerd niveau.

In zijn beleidsnota (Strategy for Cultural Policy 2025) geeft de Minister voor Onderwijs en Cultuur aan dat in de huidige beleidsperiode de *knowledge base* en het meten van de sector zal worden versterkt. Daarin wordt onder meer gesteld dat databanken zullen worden ontwikkeld met de steun van de Stichting voor Cultuurbeleidsonderzoek (Cupore). In de loop van 2016 werd bij Cupore een deskresearch uitgevoerd die het

verzamelen, opslaan, delen, doorzoeken, analyseren en presenteren van big data onderzocht vanuit het perspectief van cultuurbeleid. In het onderzoek werd nagegaan welke materialen er beschikbaar zijn en hoe deze kunnen worden ingezet bij de monitoring en ontwikkeling van cultuurbeleid. Daarnaast brachten ze in kaart welke initiatieven er (internationaal) op het gebied van cultuurbeleid zijn genomen in het gebruik van big data en wat voor goede modellen er zijn voor het gebruik van big data. Er kan online evenwel geen rapportage hiervan gevonden worden. Ook informatie over verdere stappen en actieplannen op basis van de beleidsnota ontbreken of zijn niet vindbaar.

SWOT

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finna is ontwikkeld met behulp van open source software en broncode is beschikbaar voor verder gebruiklange tijdreeks • jaarlijks geactualiseerd • gecentraliseerd 	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none"> • zeer beperkte informatie • statische tool • visie op digitaal transformeren lijkt afwezig in Finland • nauwelijks participatiecijfers • vrij onoverzichtelijk en weinig gebruiksvriendelijk (Statistics Finland)
<p>SWOT</p>	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none"> • data worden rechtstreeks aangeleverd van cultuurinstellingen • link met onderwijs; mogelijkheden voor cultuureducatie 	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruikbaarheid voor sector en cultuurbeleid • niet bedacht vanuit de gebruiker

CONTEXT

Sinds 2011 voert het Franse Ministerie van Cultuur, in samenwerking met [Etalab](#), werk uit om openbare gegevens te identificeren en te inventariseren. Het ministerie geeft daarbij vandaag prioriteit aan strategische gegevens en aan kwaliteitswaarborgen van de gegevens, en dit met name op de volgende punten:

- de duurzaamheid van de datastructuur;
- verspreiding in open en standaardformaat en API-ontwikkeling;
- gedetailleerde gegevens en complete series;
- het opzetten van datawarehouses (référentiels);
- de integratie van geografische coördinaten op een systematische manier.

Met de oprichting van dit platform (<https://data.culture.gouv.fr>) verbindt het Ministerie van Cultuur zich ertoe een ruimte te bieden voor het promoten van haar digitale culturele bronnen (cartografie, grafische afbeeldingen, datavisualisatie, hergebruik) en dit naar alle burgers, onderzoekers, studenten, journalisten, ontwikkelaars en ook bedrijven toe (via de geïntegreerde API's en de verschillende open formaten).

Tot op heden zijn in dit platform evenwel weinig participatiegegevens opgenomen. Slechts drie van de opgenomen indicatoren betreffen [participatiecijfers](#), het betreft hier cijfers over: museumbezoek (2001-2020), bioscoopbezoek (1980-2020), en online gebruikers van archiefdiensten (gegevens van enquêtes uitgevoerd in 2014 en 2021)

Daarnaast werd in 2019 het [open erfgoedplatform](#) (POP) gelanceerd, een digitale tool voor het verspreiden en beschrijven van Frans erfgoed, o.m.: schilderijen, sculpturen, architectuur, kunstwerken, foto's; eigendommen in Franse musea of bibliotheken; eigendommen geassocieerd of geregistreerd als historische monumenten. POP biedt ook toegang tot de directory van Franse musea, de catalogus van geroofd eigendom bekend als MNR of directories van auteurs. De meer dan 4 miljoen records zijn afkomstig uit de belangrijkste erfgoeddatabases van het Ministerie van Cultuur (Enluminures, Joconde, MNR-Rose Valland, Museofile, Mérimée, Palissy, Mémoire, Autor, enz.).

Sinds het begin van de jaren zeventig voert het Ministerie van Cultuur tevens recurrent onderzoek naar culturele praktijken ([L'enquête pratiques culturelles](#)). De 6e editie van deze nationale enquête werd uitgevoerd in 2018, na die in 1973, 1981, 1988, 1997 en 2008. Net als in de vijf voorgaande edities werd een enquête van een representatieve steekproef van de bevolking van Europees Frankrijk op leeftijd 15 jaar en ouder afgenomen (steekproef gestratificeerd naar regio en stedelijk gebied, quotamethode, face-to-face interview bij de respondent thuis). In 2018 werd de steekproef wel verdubbeld (9.200 ondervraagden), de reikwijdte verbreed (uitbreiding naar overzeese departementen en regio's) en de methode licht gewijzigd. Het onderzoek concentreert zich op de verschillende vormen van deelname aan het culturele leven (boeken lezen, naar muziek luisteren, culturele voorzieningen en evenementen bezoeken, amateurpraktijken), met ook ruime aandacht voor het gebruik van traditionele media (televisie, radio, pers) en, sinds de editie van 2008, nieuwe digitale technologieën. Vanop de website kunnen verschillende excel-tabellen gedownload worden waarin de participatiegegevens voor de bevroegde culturele praktijken en de verschillende edities worden weergegeven (zowel algemene cijfers als participatiegraden naar leeftijd, geslacht, opleiding, beroepsstatuut en verstedelijkingsgraad; daarnaast kunnen tabellen met generatiecijfers worden gedownload). Daarnaast zijn op de website verdiepende publicaties te vinden (in de vorm van rapporten, infographics en tabellen, zie bv. [Loisirs des villes, loisirs des champs : territoires et caractéristiques sociales des personnes influent sur leurs loisirs sportifs et culturels](#)).

Het platform [Culturecheznous](#) werd geïnitieerd tijdens de COVID-19-pandemie en brengt digitale culturele bronnen samen om cultuur van thuis uit te ontdekken. Op de site worden meer dan 1.000 culturele inhoudsbronnen samengebracht; de website biedt tevens een agenda met evenementen in de verschillende cultuurdomeinen.

Verder is er ook de website AgendaCulturel.Fr die tegen betaling tools aanbiedt voor culturele professionals en organisatoren om hun aanbod digitaal te ontsluiten in een vrijetijdsagenda via widgets en een gecentraliseerde website (met integratie van directe ticketverkoop). Op de website verschijnt dit aanbod vervolgens ook op een gecentraliseerde agenda.

[De French Gaia-X Hub rapporteert verder over een initiatief van het Ministerie van Cultuur](#) in Frankrijk om een geaggregeerd ticketing platform op te zetten voor de cultuurindustrie, in samenwerking met Arenamatrix (een datamarketingplatform voor de cultuurindustrie).

Tenslotte worden vanuit het Ministerie van Cultuur allerlei sites ondersteund die het cultuuraanbod archiveren (bv. de [referentiecollectie van archeologische vindplaatsen](#), [Archives nationales de France](#), [l'Histoire des arts](#), ...).

Relevant in het kader van het digitaliseringsproces inzake cultuurparticipatie en -bemiddeling is tevens de [Club Innovation & Culture France](#) (CLIC France)¹⁰⁵, opgericht in oktober 2008, brengt Franse musea, erfgoed sites en plaatsen van wetenschappelijke cultuur samen die zich bewust zijn van de problemen van nieuwe digitale technologieën en hun gebruik. Het netwerk wil onder meer good practices op vlak van digitalisering uitwisselen en onderzoek en projecten omtrent digitalisering in musea initiëren. Daarbij gaat ook aandacht naar digitalisering en publiekswerking.

Het Franse Recovery and Resilience Plan omvat een programma ter ondersteuning van de CCS. Zo omvat het financiële maatregelen om digitale content te ontwikkelen en om technologische innovatie, digitale creatie en disseminatie te ondersteunen.

¹⁰⁵ Ook in andere landen bestaan dergelijke netwerken, bv. Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Hongarije, ...

SWOT

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none">• cijfergegevens over deelname aan culturele praktijken sinds 1973• gecentraliseerd• verschillende bronnen (surveys, archieven, administratieve gegevens, ticketinggegevens)• transparantie van methoden (bv. vragenlijsten zijn allen downloadbaar)	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none">• statische tools (enkel voorgedefinieerde excel-tabellen)• weinig aandacht voor visuele en gebruikersgemak
<p>SWOT</p>	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none">• grote hoeveelheid cijfergegevens en lange tijdreeksen maken diepgaande studies mogelijk• aangezien zowel aanbod- als participatiegegevens bij zelfde instantie gecentraliseerd worden, kunnen regionale analyses uitgevoerd worden waarin aanbod en participatie gekoppeld worden	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none">• Niet bedacht vanuit de gebruiker, maar vanuit het aanbod van gegevens• Dalende responscijfers in survey-onderzoek kunnen representativiteit van surveymateriaal bedreigen

B.3.7 Hongarije

CONTEXT

Het voorzien van culturele basisvoorzieningen is een vast onderdeel van het cultuurbeleid van de Hongaarse overheid. Cultuurhuizen spelen daarin een belangrijke rol, zowel door burgers bij hun activiteiten te betrekken als door podia en andere ruimtes ter beschikking te stellen. Evenwel is hier geen algemene strategie die inzet op publieksontwikkeling en dataverzameling.

De initiatieven die er wel zijn worden gekenmerkt door een sterke top-down visie vanuit de overheid, vooral gebruik makend van bestaande, internationaal beschikbaar gestelde data op EU-niveau. Eigen dataverzameling is beperkt, en initiatieven die gebruik maken van bestaande data beperken zich tot enkele thema's binnen de cultuursector. Ook zijn er weinig initiatieven rond digitale publiekswerking.

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Gebruik van data op EU-niveau• Oplossingsgerichte ingesteldheid• Praktijkgerichte doelstellingen• Een aantal grote (sterke) projecten	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• Weinig tot geen eigen dataverzameling• Gebrek aan centralisatie• Thematisch beperkt
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Verbreding van de focus• Combinatie praktijkgerichtheid met bredere onderzoeksprojecten• Participatiedata koppelen aan bestaande projecten	Threats <ul style="list-style-type: none">• Gevaar van afhankelijkheid van externe dataverzameling• Geen controle over data op EU-niveau en de afstemming ervan op Hongaarse situatie• Bruikbaarheid voor sector

STRENGTHS

De Hongaarse creatieve en culturele sectoren hanteren op vlak van dataverzameling rond publieksparticipatie en -ontwikkeling een oplossingsgerichte ingesteldheid, omgezet in duidelijke, praktische doelstellingen. Om deze doelstellingen te bereiken, maken ze gebruik van internationaal beschikbare data, zoals de eurobarometer, en werden er enkele grotere projecten opgezet.

WEAKNESSES

Ondanks de duidelijk geformuleerde doelstellingen rond publieksparticipatie en -ontwikkeling, zijn er weinig initiatieven of tools te vinden. Er is weinig of geen eigen nationale dataverzameling, buiten enkele kleinere projecten met een zeer specifieke focus. Zo goed als alle data die gebruikt wordt, is data beschikbaar op EU-niveau. Dit creëert een grote mate aan afhankelijkheid van deze internationale steun en hangt dan ook samen

met een gebrek aan centralisatie en structuur. Ook zijn de thema's die wel behandeld worden zeker niet sectoromvattend, maar eerder beperkt.

OPPORTUNITIES

Kansen bevinden zich vooral in het uitbreiden van bestaande projecten, waaraan op hun beurt participatiedata zou kunnen gekoppeld worden. Meer specifiek zou de eerder praktijkgerichte methode kunnen gecombineerd worden met breder omvattende onderzoeksprojecten, zowel qua dataverzameling als doelgroepen.

THREATS

Gevaren liggen vooral in de huidige afhankelijkheid van externe dataverzameling. Zowel de mogelijkheid tot het wegvallen ervan, alsook het gebrek aan controle en personalisatie van de gebruikte methodes, zijn zaken waar rekening mee moet worden gehouden. Tenslotte is de bruikbaarheid voor de sector van de huidige projecten minimaal.

LINKS

- Hongaarse strategie rond creativiteit en cultuur voor jongeren: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/83-national-strategy-on-creativity-and-culture-for-young-people> (2022)
- Interview met Péter Inkei rond de Hongaarse COVID-strategie: <https://www.boekman.nl/actualiteit/thank-you-hungary-interview-3-peter-inkei/> (2020)
- Verzameling data rond cultureel erfgoed (unesco): <https://ich.unesco.org/en/state/hungary-HU?info=periodic-reporting> (2021)

CONTEXT

In Letland zijn er drie belangrijke actoren bezig rond cultuur en cultuurparticipatie. [Culturelab](#) is een niet-gouvernementele organisatie en kan vergeleken worden met Kulturanalys in Zweden of Applaus in Denemarken. Culturelab beoogt door middel van kunst- en cultuuractiviteiten, en door het aanreiken van creatieve en innovatieve manieren om culturele hulpbronnen te gebruiken, individuen en gemeenschappen bij te staan in hun verdere ontwikkelingen. Dit doen ze zowel via fysieke middelen als via opportuniteiten in cultuurengagement (door o.a. onderzoek). Ze omvatten verschillende gebieden binnen de culturele sector, zoals: cultuurconsumptie en toegankelijkheid, de sociale en economische impact van cultuur, de evaluatie van grote evenementen en gebeurtenissen binnen de cultuursector en cultuurbeleid.

Hiernaast zet het [nationaal statistisch bureau](#) in op algemene, nationale dataverzameling. Op de website van het nationaal statistisch bureau kunnen algemene cijfers gevonden worden over cultuur en cultuurparticipatie binnen Letland, en dit binnen vier thema's:

- Muziek, kunst en sport
- Musea en archieven
- Cinema, theater en concerten
- Bibliotheken

Naast deze twee eerder onderzoeksgerichte organisaties, zet de [State Cultural Capital Foundation](#) (SCCF) in op de ontwikkeling van creativiteit binnen alle kunstvormen en de preservatie van cultureel erfgoed. Dit doel proberen ze te bereiken via subsidies en begeleiding van creatieve professionals en hun organisaties, binnen tal van subsectoren.

Het Letse relanceplan omvat een investering in de digitale transformatie van de mediasector. Letland wil de aanpassing van mediabedrijven aan moderne mediaconsumptietrends vergemakkelijken en de bescherming van bibliotheken, musea en cultuurmonumenten ondersteunen door middel van digitale oplossingen. Daarnaast heeft Letland ook maatregelen opgenomen om de modernisering en digitale transitie van het openbaar bestuur te ondersteunen, met inbegrip van systemen voor bibliotheken, musea en processen voor de bescherming van cultuurmonumenten en processen voor duurzaamheid van de openbare media.

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Verschillende beleidsniveaus• Brede focus• Actie en beleidsgericht• Consultancy via workshops• Gebruikt internationale initiatieven	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• Internationale afstemming/ samenwerking• Beschikbaarheid data/ transparantie• Afhankelijkheid
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Uitwerking van projecten• Transparantie• Participatiedata koppelen aan bestaande projecten• Aandacht voor digitale transitie in relanceplan	Threats <ul style="list-style-type: none">• Generaliseerbaarheid• Bruikbaarheid voor de eindgebruiker• Afstemming tussen verschillende organisaties

STRENGTHS

Het feit dat er verschillende soorten organisaties bestaan binnen Letland, met elk een andere focus, zorgt ervoor dat de cultuursector wordt gedragen op verschillende niveaus, zo ook op vlak van publieksdata en data rond publieksontwikkeling. Waar er vaak enkel een overheidsgerichte, top-down organisatie is, of enkel een afhankelijke organisatie, gericht op de directe ondersteuning van de sector, vinden we ze hier allebei. Dit zorgt voor een brede focus die een groot deel van de cultuursector omvat, met de nadruk op zowel dataverzameling, alsook op actie - en beleidsgerichtheid.

WEAKNESSES

Zwaktes worden gevonden in een tekort aan internationale afstemming en samenwerking, alsook in de transparantie en beschikbaarheid van de verzamelde data. Ondanks een gebrek aan internationale samenwerking, wordt er wel gebruik gemaakt van internationaal beschikbare data, waar er dan weer een bedreiging schuilt in de mate van afhankelijkheid van die initiatieven en steun.

OPPORTUNITIES

Opportunities bevinden zich in de verdere uitwerking van bestaande projecten en het koppelen van participatiedata aan projecten of initiatieven die daarvoor toegankelijk zijn, maar waar tot nu toe nog niet op ingezet werd. Ook zouden er veel voordelen kunnen gehaald worden uit een grotere transparantie van verzamelde data en het algemeen beschikbaar stellen van deze data.

In de toekomst zijn er duidelijke plannen richting de digitalisering van de mediasector en de publieke sector. Deze plannen bieden ook mogelijkheden voor verdere digitalisering binnen de cultuursector.

THREATS

Bedreigingen schuilen in de beperkte bruikbaarheid van de bestaande data zitten, aangezien deze wordt verzameld door verschillende organisaties met elk hun eigen methodes, technieken en expertise. Dit hangt meteen samen met de vraag of deze organisaties afgestemd zijn op elkaar, d.w.z. elkaar waar nodig aanvullen, of

eerder inefficiënt en los van elkaar functioneren. Ook is de bruikbaarheid van de bestaande data en initiatieven voor de eindgebruiker beperkt.

LINKS

- Culturelab: <https://culturelab.com/eng/>
- State Cultural Capital Foundation: <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/state-cultural-capital-foundation>
- Statistisch Bureau Letland: <https://stat.gov.lv/en/statistics-themes/education>

CONTEXT

Nederland zet al enige tijd sterk in op het verzamelen en het digitaal aanbieden van publieksdata. Zowel overheidsgestuurde onderzoeksinstituten (bv. Sociaal-cultureel planbureau) als meer commerciële onderzoeksbureaus verzamelden in het verleden publieksdata. Zo was er in het verleden de Cultuurindex welke tweejaarlijkse statistieken bood over de cultuursector in Nederland op basis van ruim 80 indicatoren, waarbij regio's met elkaar konden worden vergeleken en tendensen doorheen de tijd bekeken konden worden. In Nederland heeft men vanuit de Boekmanstichting verder gebouwd op deze tool en de cultuurmonitor vormgegeven. Daarnaast bestaan ook domeinspecifieke tools waarbij aan de hand van ticketinggegevens en voordeelpassen publieksgegevens worden verzameld. Een Taskforce publieksdata¹⁰⁶ werd tevens vanuit het ministerie OCW samengesteld, welke zich tot 2024 buigt over het delen van publieksdata voor cultuur. In opdracht van deze Taskforce publieksdata verscheen er in februari 2022 het advies "[Schets van toekomstig samenwerking in het delen van publieksdata in de cultuursector](#)", een toekomstschets waarin een analyse wordt gemaakt van huidige ontwikkelingen en op basis daarvan verwachtingen naar de toekomst worden geformuleerd. We geven hieronder de elementen van dit advies die in het kader van onze opdracht relevantie hebben. Nadien bespreken we de algemene tool "Cultuurmonitor" en de meer domeinspecifieke tools die er bestaan in Nederland.

Advies "Schets van toekomstig samenwerking in het delen van publieksdata in de cultuursector"

Het advies richt zich op het delen van publieksdata over professionele cultuuruitingen, aangeboden door professionele aanbieders en op professionele locaties in Nederland, waarvoor een bezoeker een (gratis) toegangkaart nodig heeft en die bezocht worden door inwoners in Nederland. Het digitaal aanbod blijft nog buiten beschouwing. Op basis van gesprekken met experts uit Nederland en Vlaanderen worden de contouren en de voorwaarden geschetst voor het delen van publieksdata in de cultuursector op een termijn van 3 tot 5 jaar.

Context en verwachtingen:

- **Privacy en datasoevereiniteit:** de beschikking over persoonsgegevens zal toenemen maar de bereidheid om deze te delen zal afnemen, dit kan volgende gevolgen hebben:
 - o Inzicht in publiek zal steeds meer worden verkregen uit anonieme gedragsgegevens
 - o Nog toe te passen A.I. kan in de toekomst voorspellende waarde hebben, maar hier is nog weinig omtrent geweten
 - o Het verkrijgen van persoonsgegevens zal meer een bewuste ruil worden voor bepaalde dienstverlening en geen obligate instemming met leveringsvoorwaarden
 - o Publiek zal makkelijker gegevens delen als de ontvanger een maatschappelijk doel nastreeft en niet een commerciële of overheidsorganisatie is
 - o Bij toenemende datasoevereiniteit is het gebruik van uniforme protocollen bij alle culturele instellingen gewenst. Hiervoor is samenwerking nodig.
- **Corona:** de pandemie kan een effect hebben op het publieksgedrag, bv:

¹⁰⁶ Deelnemers zijn:

- Stichting Cultureel Jongeren Paspoort (CJP)
- Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN)
- Stichting Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten (DIP)
- Stichting Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst (PACCT)
- Stichting Rotterdams Festivals
- Vereniging Cineville
- Vereniging Kunsten '92

- Het oudere cultuurpubliek kan uit voorzorg terughoudender zijn
- Zij die minder koopkracht hebben gekregen, kunnen bezuinigen op cultuurbezoek
- Een nieuwe digitaal geboren generatie heeft door de pandemie versneld digitale wegen bewandelt
- **Bemensing culturele instellingen:** er zijn te weinig culturele marketeers die beschikken over de nodige juiste competenties om publieksdata te leveren, te ontvangen, te doorgronden en ermee aan de slag te gaan. Het opzetten van een systeem van deling van publieksdata zal dan ook niet meteen tot grote veranderingen in publieksbereik leiden wordt gesteld, als niet tegelijk de omvang, positie en professionaliteit van de medewerkers in culturele instellingen verbetert.
- **Vertrouwen:** Culturele instellingen geven hun publieksdata niet graag uit handen. De organisatie die de verzameling uitvoert dient het vertrouwen te genieten van de instellingen die de data verstrekken. Dat bestaat uit:
 - Zekerheid dat de data veilig worden verzameld en duurzaam worden beheerd
 - De data alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor ze verstrekt zijn
 - Er geen winstbejag is met de dataverzameling
 - Er geen met culturele instellingen concurrerende marketing plaatsvindt
 - Men een zeker zeggenschap heeft over de organisatie die de verzameling uitvoert

Aandachtspunten vormen:

- De snelheid van de ontwikkeling van het internet, wat pleit voor een goed georganiseerde en tegelijk pragmatische aanpak van proberen en falen, met steeds een korte tijdshorizon.
- De groei van datasoevereiniteit van personen, wat betekent dat het verkrijgen van publieksdata een uitruil wordt waarvoor het publiek diensten verlangt.
- Het herstel na de Coronacrisis vraagt om een nieuwe marktwerking, wat de deling van publieksdata urgent maakt.
- De culturele instellingen hebben weinig marketingcapaciteit en -competentie, wat maakt dat het vergroten hiervan een voorwaarde voor het welslagen van deling van publieksdata.
- Culturele instellingen delen niet graag hun publieksdata, wat maakt dat de deling alleen op basis van vertrouwen kan plaatsvinden en gepaard moet gaan met een zekere zeggenschap van de instellingen op de organisatie die de publieksdata verzamelt.

Organisatievorm

Samenwerking tussen instellingen is steeds noodzakelijk wordt in de nota aangegeven. Daarin zijn twee aspecten in het geding:

- Centraal of decentraal:
 - Argumenten voor een landelijke aanpak:
 - Hoe meer data, hoe beter het inzicht
 - Zelfs bij een decentrale aanpak zijn landelijke standaarden nodig om onderlinge uitruil en vergelijking mogelijk te maken
 - Schaalvoordelen
 - Kracht van autoriteit
 - Argumenten voor een regionale aanpak:
 - Nabije partijen genieten meer vertrouwen
 - Duiding van het publiek op regionaal niveau is belangrijk voor culturele instellingen
 - Gemeenten willen zien waar de gemeentelijke subsidies terecht komen

- Er zijn regionaal al initiatieven genomen, aansluiten op bewezen interesse en betrokkenheid is aangewezen

Er wordt gesteld dat een landelijke aanpak een voorkeur heeft, mits deze zichtbaar, bereikbaar en betrouwbaar is. De landelijke aanpak dient wel een decentrale vertaling op regionaal of stedelijk niveau mogelijk te maken, wordt verder gesteld.

Rechtsvorm of eigendomsvorm

Een samenwerking in de meest eenvoudige vorm bestaat eruit dat elke partij zijn deel neemt en afstemt met de rest. De vraag is of deze vorm van samenwerking volstaat bij de verzameling van publieksdata:

- De verzameling van gegevens moet op één landelijke plek plaatsvinden, een plek die alle partijen vertrouwen. Maar is één partij bereid die rol op te nemen en zullen anderen die taak ook geheel toevertrouwen aan die partij
- De verzameling van de gegevens en het beheer van de standaarden en systemen, vergt een duurzame samenwerking, die niet in gevaar mag worden gebracht door de afzegging van een of enkele partijen

Er wordt geadviseerd een nieuwe rechtspersoon op te richten die algemeen nut beoogt, waarvan vertegenwoordigers van de culturele instellingen het toezicht of bestuur vormen en waarvan de deelnemende culturele instellingen leden zijn. Er wordt daarbij niet gedacht aan een overheidsorganisatie, omdat die a priori niet als onderdeel van de sector wordt gezien. Het gunnen van de verzameling aan een commerciële marktpartij botst dan weer met de wens dat het zonder winstoogmerk dient te gebeuren.

Welke diensten en aan wie?

De samenwerking, in de vorm van een landelijke rechtspersoon, die zoveel mogelijk data verzamelt van culturele instellingen, dient meerdere al dan niet noodzakelijke diensten te verlenen.:

- Toegang verlenen tot (analyse van) data aan instellingen: **Culturele instellingen** die data leveren aan de samenwerking dienen inzage te krijgen in de data die de samenwerking beschikbaar heeft. De mate van inzage in de data kan verschillen, gegeven de beschikbaarheid en de aard (autoniem of anoniem, individueel of geaggregeerd, ruw of verrijkt), bv. inzage in eigen data, benchmarken in de vorm van dashboards, voorspellingen van gedragspatronen d.m.v. algoritmen, ...
- Naast de publieksinstellingen die de data aanleveren, zouden ook **producenten en zelfstandige makers** moeten toegang krijgen tot de data. Daarnaast ook **distributeurs**, impresario's en agenten wordt gesteld.
- **Publiek:** agenda-informatie, betere toegang tot het aanbod tegen een gunstigere prijs? (in ruil voor het delen van data, zie bv. museumkaart, Cinevillepas -> vglbaar met de Museumpas in België)

Cultuurloket Digital

Cultuurloket Digital dat in 2020 werd opgericht om cultuurinstellingen te begeleiden om via digitale weg een nieuw of meer divers publiek te bereiken (door projecten die tijdens corona werden opgestart een blijvend karakter te geven). Dit gaat zowel over het aanbieden van digitale content als publiekscommunicatie en de ondersteuning kan gebeuren via financiële dotaties of kennisdeling.

TOOLS

Daarnaast bestaan ook heel wat specifieke tools omtrent publieksdata, welke op specifieke domeinen inzoomen.

Algemene tool: Cultuurmonitor

De [Cultuurmonitor](#) brengt gegevens samen over ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland. Momenteel bestrijkt de cultuurmonitor de volgende domeinen: Architectuur, Audiovisueel, Beeldende kunst, Design, Erfgoed, Games, Letteren, Muziek, Podiumkunsten en Theater. In de toekomst zullen hier nieuwe domeinen of verdere uitsplitsingen aan toegevoegd worden. Daarnaast wordt naar 5 thema's gekeken: diversiteit en inclusie, duurzaamheid, cultuur in de regio, participatie en beroepspraktijk.

De Cultuurmonitor bouwt voort en sluit zoveel mogelijk aan op eerdere monitoringsinstrumenten zoals *Cultuur in beeld* (Ministerie van OCW, tot 2017), *Het culturele leven* (SCP, 2018) en de *Cultuurindex* en *De Staat van Cultuur* (Boekmanstichting, 2013-2019). De cultuurmonitor verzamelt zelf geen gegevens, maar is gebaseerd op bestaande bronnen, publicaties en datasets. Deels zijn dit bronnen die de hele cultuursector betreffen, zoals de Monitor Creatieve Industrie (Media Perspectives) of de Satellietrekening Cultuur & Media (CBS). Daarnaast brengt de Cultuurmonitor belangrijke gegevens en inzichten uit relevante thematische, sectorale en regionale rapportages op geaggregeerd niveau samen op een centrale plek. Voorbeelden van bronnen waaruit data verzameld worden, zijn vrijetijdsbestedingsonderzoek (CBS, [Vrijetijdsomnibus](#)), de [Monitor Amateurkunst](#) (LKCA), de [Games Monitor](#) (Dutch Game Garden en NEO Observatory), de [Erfgoedmonitor](#) (RCE) en de database van [DutchCulture](#).

De gegevens worden op drie manieren ontsloten:

- 1) **Domeinpagina's** geven in een vaste volgorde informatie over elk domein, nl.: kerncijfers, belangrijkste ontwikkelingen, en kennislacunes (tweejaarlijkse update)
- 2) **Themapagina's** behandelen actuele en belangrijke onderwerpen die niet alleen in één cultureel domein spelen, maar van belang zijn voor de hele cultuursector (tweejaarlijkse update)
- 3) Een **interactief dashboard** biedt toegang tot een database met een groot aantal indicatoren. De indicatoren kunnen gekozen worden door te filteren op domeinen, thema's, locaties en perioden. De geselecteerde indicatoren worden vervolgens automatisch op de best mogelijke manier gevisualiseerd (continue opvolging)

Er is een nauwe samenwerking tussen beleid, praktijk en onderzoek. De cultuurmonitor wordt begeleid door een begeleidingscommissie samengesteld door experts uit cultuurbeleid, -praktijk en -onderzoek en een klankbordgroep met methodologische experts.

De Cultuurmonitor beoogt een breed bereik: "iedereen met een interesse in het culturele leven in Nederland en de ontwikkelingen hierin". Beleidsmakers, bestuurders, onderzoekers, journalisten en andere geïnteresseerden kunnen op deze website terecht voor gegevens over en duiding van bredere trends in de cultuursector. Het doel van de monitor is dan ook beleid en veld goed te informeren en daarmee bij te dragen aan een sterke cultuursector. Tevens is er aandacht voor de toegankelijkheid naar slechtzienden.

Erfgoed

[Archieftraject Podiumkunsten](#)

In 2020 introduceerde DEN (DEN werd in 1996 opgericht om een digitaal erfgoed te creëren. Inmiddels is DEN uitgegroeid tot het kennisinstituut voor cultuur en digitale transformatie) het Archief Dorlichting Traject. Met het archieftraject ondersteunde en adviseerde het team van DEN podiumkunstinstellingen bij het doorlichten van

hun archief. Deelnemers gaan aan de slag met inventariseren, organiseren en het ontsluiten van hun archief. Het project bouwt verder op de archiefdoorlichting van meemoo en CEMPER (Vlaanderen).

In twee jaar tijd heeft DEN [28 cultuurproducerende instellingen](#) uit de cultuursector begeleid bij het in kaart brengen en (her)organiseren van het archief. Archieven van festivals, gezelschappen en orkesten tot plekken voor talentontwikkeling en residenties. De netwerken Podiumkunst.net en het NADD namen dit jaar deze opdracht over en zullen kortelings het Archieftraject aanbieden (in juli werd gesteld najaar 2022).

[DIP \(Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten\)](#)

DIP werkt momenteel aan digitale tools voor de podiumkunsten rond publiekswerking, waarbij er profielen kunnen opgesteld worden van het publiek per voorstelling/instelling met landelijke benchmarks (dit project zit mee vervat in de Taskforce Samenwerkingsverband Publieksdata).

Musea

Sinds 2007 worden de Museumcijfers verzameld door het [Museum Analyse Systeem \(Museana\)](#), in samenwerking met de Museumvereniging. Het benchmarksysteem bevat onder meer tentoonstellings- en bezoekersgegevens en informatie over personeel en financiën. Daarnaast zijn ook demografische gegevens met betrekking tot bevolking en huishoudens toegevoegd, zowel op het niveau van de vestigingsgemeente, de omliggende regio als van heel Nederland. De data zijn verzameld en ter beschikking gesteld door de Museumvereniging en Stichting Museana en op onderdelen aangevuld door de Stichting Museumkaart (De stichting **Museumkaart** beheert de gegevens van 1,4 miljoen kaarthouders en het gebruik van hun kaart). Het doel is een beter inhoudelijk beeld te krijgen van de museumsector. De musea die de vragenlijst hebben ingevuld ontvangen inloggegevens waarmee ze online de resultaten van het eigen museum en de geanonimiseerde resultaten van andere collega's kunnen bekijken en vergelijken in het benchmarksysteem www.museana.net. Daarnaast worden de gezamenlijke gegevens van alle musea gepubliceerd in de [publicatie Museumcijfers](#) welke publiek toegankelijk is.

Literatuur

De [Leesmonitor](#) is een publicatie van de Stichting Lezen, het kennis- en expertisecentrum voor leesbevordering en literatuureducatie. Sinds 2021 is de Leesmonitor geïntegreerd in de website van Stichting Lezen, vanuit het streven om de zichtbaarheid van het leesonderzoek verder te verhogen. De leesmonitor geeft geen data weer, maar brengt het beschikbare onderzoek naar lezen, leesbevordering en literatuureducatie samen en maakt het toegankelijk voor een breed publiek. De onderzoeksgegevens zijn afkomstig uit wetenschappelijk onderzoek (bv. naar de effecten van voorlezen of sociologisch onderzoek naar het leesgedrag in Nederland) en marktonderzoek (bv. naar het aantal bibliotheekleden in Nederland).

Filmtheaters - bioscopen

De vereniging [Cineville](#) beheert de gegevens van de 35.000 Cinevillepashouders en hun gedragsgegevens. De filmtheaters waar de pas geldig is vormen de leden van de vereniging en hebben zo gezamenlijk volledige zeggenschap over de dataverzameling. De vereniging verleent de leden inzicht in de data.

SWOT Cultuurmonitor

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zeer gebruiksvriendelijke tool • Zowel cijfergegevens als meer diepgaande analyses • Wetenschappelijke kwaliteit van data en analyses • Centralisatie van zowel nationale als regionale indicatoren • Toegankelijkheid 	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niet mogelijk om kruisverbanden op te vragen voor publieksdata
<div style="background-color: #cccccc; padding: 2px 10px; border-radius: 5px; display: inline-block;">SWOT</div>	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nauwe samenwerking tussen beleid, praktijk en sector • Grote hoeveelheid en variatie aan databronnen en data 	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bruikbaarheid voor sector en cultuurbeleid • Afhankelijk van beschikbare datasets en onderzoeksresultaten bij andere organisaties • Up to date houden van thema- en domeinpagina's vereist een omvangrijk team met zowel wetenschappelijke als inhoudelijke kennis

SWOT domeinspecifieke tools

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantal tools omvatten ook regionale indicatoren • Gegevens op basis van passen (museana, cineville) worden continu en automatisch uitgebreid op basis van registratie pashouders 	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cineville maakt data enkel toegankelijk • Toegankelijkheid data: sommige data worden opengesteld voor instellingen en brede publiek, anderen enkel voor deelnemende instellingen • Weinig zicht op kwaliteitsstandaarden
<div style="background-color: #cccccc; padding: 2px 10px; border-radius: 5px; display: inline-block;">SWOT</div>	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gegevens op basis van passen kunnen verrijkt worden ahv korte surveys bij pashouders • Mogelijkheid tot longitudinale analyses op basis van pasgegevens 	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none"> • Archieven: Afhankelijk bereidwilligheid en beschikbare middelen (personeel en werking) bij deelnemende instellingen

CONTEXT

Beleid en beleidsinitiatieven

In het huidige Regeerprogramma voor 2020-2024, vormt de digitalisering van het Ministerie van Cultuur en zijn ondergeschikte instellingen een van de belangrijkste doelstellingen (sterk beïnvloed door de pandemische context). Momenteel werkt het National Institute for Cultural Research and Training (INCFC) ook samen met het Ministerie van Cultuur een “Strategische en coherente visie voor de culturele sector” uit, gefinancierd door het Europees Sociaal Fonds. Het project moet zorgen voor een geïntegreerde en coherente visie op het domein van cultuur, gericht op de duurzame ontwikkeling ervan. Het belangrijkste resultaat is de onderbouwing en uitwerking van de Sectorale Strategie Cultuur 2023-2030. Op dit moment wordt gewerkt aan de afronding van het strategisch document en aan het verspreidingsproces van de belangrijkste doelstellingen en actielijnen.

Het Roemeense relanceplan schenkt ook heel wat aandacht aan cultuur. Verschillende maatregelen in het Roemeense plan zijn bv. gericht op het behoud, de promotie en de herwaardering van cultureel erfgoed (bv. de modernisering en oprichting van musea en gedenktekens en een hervorming van de operationalisering van organisaties voor bestemmingsbeheer). Daarnaast voorziet het plan ook in interventies om de toegang tot cultuur te verhogen in kansarme gemeentes. Roemenië plant ook de ontwikkeling van een digitaal systeem voor de toekenning van overheidsfinanciering in culturele sectoren en wil het de digitale transitie van filmproducenten en -distributeurs versnellen. Ook aan de digitale transformatie van de geschreven cultuursector en de toename van het aanbod van e-books wordt aandacht besteed.

Data cultuurparticipatie

Roemenië kiest zeer duidelijk voor centralisatie. Het National Institute for Cultural Research and Training (INCFC) bestudeert, onderzoekt en verstrekt in opdracht van het Ministerie van Cultuur statistische gegevens op het gebied van cultuur.

Sinds 2005 is de [Cultuurconsumptiebarometer](#) een van de belangrijkste onderzoeken van het INCFC. De Cultuurconsumptiebarometer is een representatief onderzoek dat tot doel heeft de culturele sector in Roemenië te beschrijven en te analyseren wat betreft hun culturele consumptie. De belangrijkste doelstellingen van het onderzoek zijn: meting van de mate waarin de infrastructuur voor de distributie van cultuurgoederen is aangepast aan de behoeften van de bevolking, meting van de culturele consumptie en participatie, meting van de culturele behoeften van de bevolking, identificatie van culturele voorkeuren en consumptiegedrag. Onderwerpen die in de studie worden benaderd zijn onder andere: culturele infrastructuur, cultureel erfgoed, culturele infrastructuur, cultureel kapitaal, toegewezen budget voor culturele consumptie en voorkeuren van de Roemeense bevolking op het gebied van vrije tijd.

De website van het INCFC [Culturadata](#) richt zich op het leveren van gespecialiseerde kennis voor centrale en lokale autoriteiten en alle soorten culturele organisaties, door open toegang te bieden tot onderzoeken, statistische tools en culturele trainingsprogramma's. Op deze website wordt allerlei onderzoekspublicaties samengebracht (waarvan een groot deel in Engels): publicaties op basis van de jaarlijkse Cultuurconsumptiebarometer, Culturadata notebooks waarin de belangrijkste resultaten uit de gevoerde cultuuronderzoeken worden verzameld (diverse topics) en the Romanian Journal of Museums. In de website is tevens Culturadata Interactiv geïntegreerd, een digitale tool waarin enerzijds statistische gegevens over de publieke infrastructuur (landelijk netwerk van publieke culturele instellingen) kunnen geraadpleegd worden en

anderzijds gegevens over de culturele consumptie, ontleend aan de jaarlijkse Cultural Consumption Barometers. De website omvat tevens een online platform voor gegevensverzameling.

Aan de Culturadata website is tevens de website [Patrimoniu 100](#) gelinkt. Roemenië legde zowel in het verleden (zie bv. [Sectoral Strategy in the Field of Culture and National Heritage for the period 2014-2020](#), [Strategy for Culture and National Heritage 2016-2022](#)) als vandaag en naar de toekomst toe een sterke klemtoon op de conservatie en promotie van cultureel erfgoed. Dit komt tevens tot uiting in de website Patrimoniu 100, waarop informatie wordt verzameld over het project "Erfenis voor de volgende eeuw". "Erfgoed voor de volgende eeuw" verenigt verschillende entiteiten die zich bezighouden met het beschermen en behouden van de herinnering aan het gebouwde erfgoed van Boekarest en het onderwijzen van jongeren over de architectonische waarde van de hoofdstad.

SWOT

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitgebreid datamateriaal • Centralisatie van data en onderzoek over de cultuursector • Samenwerking met academische wereld 	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eerder beperkte mogelijkheden naar gebruiker om zelf tabellen samen te stellen • Eerder gericht op informatieverstrekking en archivering, minder op publiekswerking
<p>SWOT</p>	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitgebreide aandacht voor de digitaliseirng in de cultuursector • Centraal online platform voor gegevensverzameling • Link met cultuureducatie 	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none"> • Culturadata wordt mogelijk gemaakt door een heel uitgebreid team. Haalbaarheid naar toekomst om een dergelijk project te continueren? • Te sterke top down benadering

STRENGTHS

De Culturadata website oogt niet enkel mooi, hij scoort ook bijzonder goed inzake de rijkdom aan data en de vertaling van culturele statistieken en cultureel onderzoek naar de gebruiker. Er wordt op de website bericht over zowel afgesloten cultuuronderzoeken als over nog lopende De resultaten van INCFC's onderzoek en studies worden gedeeld via [Culturadata Interactiv](#), een interactief datavisualisatieplatform, gelanceerd door INCFC in januari 2018. Het platform biedt grafieken, tabellen, kaarten, statistieken over de meerjarige evolutie en nationale, regionale en provinciale verspreiding van deze indicatoren.

Naast een uitgebreid aanbod van data en studies over cultuurparticipatie, heeft het INCFC ook een uitgebreid aanbod aan professionele trainingsprogramma's (met onder meer opleidingen over cultureel projectmanagement en marketing, museummarketing, auteursrecht in culturele organisaties) en host de website ook een online platform voor dataverzameling.

Zowel onderzoeks- als opleidingsactiviteiten worden gevalideerd door een Wetenschappelijke Raad die is samengesteld uit academische experts.

WEAKNESSES

Als gebruiker kan je binnen Culturadata Interactiv geen tabellen of figuren op maat maken. Culturadata heeft zelf een selectie van meest relevante tabellen en figuren gemaakt.

Momenteel richt Roemenië zich via Culturabase vooral op informatieverstrekking en archivering en nog weinig op algemene publiekswerking. Tegelijk dienen er zich hier ook heel wat opportuniteiten aan, gezien de rijkdom van de data die men samenbrengt op Culturabase. Tevens kan Patrimonia 100 wat zich nu focust op jongeren breder ingezet worden.

OPPORTUNITIES

Roemenië heeft de voorbije jaren sterk ingezet op digitalisering van cultuurdata. En ook in de komende jaren plant Roemenië heel wat initiatieven op het vlak van digitalisering binnen de cultuursector welke samenkomen op de Culturadata website. Roemenië kan dan ook een sleutelrol vervullen inzake trajecten op vlak van digitalisering in de CCS.

Het centraal online platform voor gegevensverzameling schept heel wat mogelijkheden voor dataverzameling in de toekomst.

THREATS

Culturadata wordt mogelijk gemaakt door een heel uitgebreid team. Om het ambitieuze project te continueren is het ook belangrijk in de toekomst de ondersteuning van een uitgebreid team van experts te verzekeren.

Roemenië kiest zeer duidelijk voor centralisatie. Het is belangrijk daarbij de voeling met de sector niet te verliezen en een te sterke top down benadering te vermijden.

CONTEXT

Alle initiatieven rond dataverzameling in Slovenië gebeuren via het centrale statistische bureau [SURs](#) (Statistični Urad Republika Slovenija). In de SiStat database op hun website brengen ze onder de [rubriek cultuur](#) alle beschikbare data over aanbod en bezoek aan musea en galerijen, culturele instituties, muziek en theater samen. De SiStat database rapporteert vooral meer algemene administratieve data (vergelijkbaar met webtool van Statbel), aangevuld met een aantal specifieke (beperkte) cijfers cultuur en cultuurparticipatie. De database omvat gegevens vanaf 2016. Op basis van een achterliggende webtool kunnen gegevens opgevraagd worden. De webtool laat tevens toe gegevens te filteren (bv. Men kan specifieke bezoekersaantallen aan musea en tentoonstellingen opvragen voor kinderen en jongeren).

Hiernaast maakt Slovenië ook gebruik van internationaal beschikbare databanken.

In het Sloveense post-COVID relanceplan worden heel wat specifieke investeringen met betrekking tot digitale transformatie van de cultuursector opgenomen:

Het ontwikkelen van een informatieplatform e-cultuur voor onder meer het toegankelijker maken van culturele inhoud en digitale geletterdheid van burgers en de integratie van digitale culturele inhoud in educatieve processen op afstand

De upgradering van het e-HERITAGE-systeem, het moderniseren en opzetten van e-services die alle stadia van erfgoedwerk ondersteunen - van opname en inventarisatie (vooral in musea en galerijen), via proclamatie, beheer van administratieve en erfgoedintegratieprocedures, tot het presenteren van erfgoed aan het grote publiek en het hergebruik van erfgoed-e-content.

Het systeem van de Sloveense e-archives e-ARH.si upgraden, e-archivering optimaliseren, de kwaliteit van het aanbod en de toegang tot archiefmateriaal verbeteren, de administratieve belemmeringen voor archieven en voor gebruikers van archiefmateriaal verminderen en de mogelijkheden voor re-archivering en gebruik van e-archiefmateriaal voor onderwijs en onderzoek verbeteren.

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Centralisatie via SURS• Enkele duidelijke projecten• Mindset: duidelijke nood	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• Geraken niet voorbij de COVID-crisis• Minimale communicatie en uitwerking van rapporten• Geen focus op eindgebruiker• Geen duidelijke tools, enkel uitgewerkte (uitgekozen) data• Consultancy = nodig voor bruikbaarheid
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Uitbreiding van projecten en uitwerking• Handvaten ontwikkelen voor de sector (om met die data aan de slag te gaan)• Geen link met duurzaamheid• Uitgebreide aandacht voor digitale transformatie in de cultuursector in relanceplan	Threats <ul style="list-style-type: none">• Weinig linken met de sector en de academische wereld• Zeer top down

STRENGTHS

De beperkt aanwezige initiatieven rond dataverzameling worden samengebracht op de website van het SURS. Hiernaast zijn er ook enkele duidelijke projecten rond cultuur en cultuurparticipatie en wordt er gebruik gemaakt van Europese data.

WEAKNESSES

Als we kijken naar de uitwerking van de rapporten van het SURS is de communicatie en uitwerking ervan minimaal. Er zijn geen duidelijke of werkbare tools, enkel een kleine hoeveelheid verwerkte data. Ook is er geen focus op de eindgebruiker, de data is het doel op zich. Specifiek kijkend naar de aanvullende projecten, zijn deze zo goed als enkel gericht op de (gevolgen van) de COVID-crisis.

Om de data ook effectief bruikbaar te maken, zullen er dus nog stappen moeten ondernomen worden.

OPPORTUNITIES

De SiS-database en bijhorende webtool schept mogelijkheden om data publiek toegankelijk te maken en laat de gebruiker toe data te filteren en te downloaden in een ruim aanbod van formats (bv. Tabellen, excel-bestanden, JSON, ...). Mocht er meer ingezet worden op dataverzameling omtrent cultuurparticipatie en naast de huidige administratieve data ook surveydata worden opgenomen, dan zou dit de bruikbaarheid van deze database voor de cultuursector sterk verhogen.

Aanvullend zou de bruikbaarheid voor de sector verhoogd kunnen worden door het ontwikkelen van handvaten om met de bestaande data aan de slag te gaan.

In de toekomst zijn er duidelijke plannen richting de digitalisering van de cultuursector. Het relanceplan van Slovenië omvat een ambitieus project rond digitalisatie met een brede scope dat de volledige cultuursector zou

omvatten. Deze toekomstige doelstellingen richten zich op mogelijke diensten, maar ook op het toegankelijker maken van culturele inhoud en digitale geletterdheid van burgers.

THREATS

Door de sterke centralisatie binnen een overheidsorganisatie, worden er weinig linken gelegd met de sector of de academische wereld. Hierdoor is alles zeer top down georganiseerd, waardoor de data mogelijk minder bruikbaar is voor de sector.

LINKS

- <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10478>
- <https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/10304>
- <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10320>
- <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10128>
- <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9735>

CONTEXT

Tijdens de financiële crisis van 2008 werd Spanje geconfronteerd met heel wat besparingsmaatregelen, waardoor veel publieke ondersteunende initiatieven zijn stilgevallen. Door deze crisis viel ook een belangrijke traditie van privé-organisaties en bakens die cultuur ondersteunden grotendeels stil. De moeilijke relatie tussen regio's maakt het ook moeilijk om tot een eenvormig cultuurbeleid te komen. Er is wel een duidelijke ambitie om de relancemiddelen na de COVID-19-pandemie in te zetten voor digitalisering van de cultuursector.

Cultuurparticipatie wordt gemonitord via de driejaarlijkse [Survey of Cultural Habits and Practices in Spain](#). Het is een steekproefonderzoek dat wordt uitgevoerd door de afdeling Statistiek en Studies binnen het Spaanse Ministerie van Cultuur en Sport en is gericht op een steekproef van 16.000 mensen van 15 jaar en ouder. Met deze survey wenst de Spaanse Overheid ten eerste de ontwikkeling van de belangrijkste indicatoren voor culturele gewoonten en gebruiken van de Spaanse bevolking in de loop van de tijd opvolgen. Daarnaast beoogt men met deze studie relevante aspecten op het gebied van cultuur, in het bijzonder met betrekking tot de consumptie van cultuur te analyseren en inzicht te verwerven in de manieren om specifieke culturele producten te verkrijgen waarop intellectuele-eigendomsrechten rusten, zoals boeken, opgenomen muziek, video en software. Deelname aan verschillende culturele activiteiten wordt bevraagd: musea, kunstgalerijen, archieven en monumenten; het lezen van boeken en tijdschriften en het bezoeken van bibliotheken; uitvoerende en muzikale kunsten: theater, opera, operette, ballet of dans en circus; klassieke muziek en hedendaagse muziek; de sector audiovisuele en nieuwe technologieën: film, video, televisie en radio, videogames, evenals andere activiteiten in verband met cultuur en vrije tijd.

Resultaten van de Survey of Cultural Habits and Practices worden via het centrale platform [CULTUREbase](#) gecommuniceerd. Via CULTUREBase bundelt en verspreidt de Spaanse Overheid online statistische gegevens over het culturele veld. Naast de hogervermelde surveyresultaten zijn op dit platform onder meer ook volgende gegevens te vinden: culturele tewerkstelling, sectorale statistieken (bv. Statistische Exploitatie van de Erfgoeddatabase; Statistieken over musea en museumcollecties; Bibliotheekstatistieken; Statistische exploitatie van de databases met muziek- en dansbronnen; Statistische exploitatie van databases met bronnen voor podiumkunsten; ...), cijfers over culturele consumptie, ...

In de context van het herstel na de COVID-19-pandemie wordt in Spanje sterk ingezet op de digitale transformatie. Deze transformatie zal worden uitgevoerd via drie actielijnen: 1) de digitalisering van grote culturele diensten, 2) de digitale transitie van de culturele industrie en 3) de verbetering van het regelgevend kader. De digitalisering van grote culturele diensten legt zich toe op de digitalisering van grote musea, archiefsystemen, historische erfgoedregisters en de openbare bibliotheken. De digitale transitie van de culturele industrie zal worden uitgevoerd door middel van verschillende projecten en hervormingen die zich onder meer toeleggen op de integratie van nieuwe technologieën in de verschillende culturele industrieën. Om de artistieke waardeketen in de digitale sfeer te verbeteren, wil men tenslotte het regelgevingskader verbeteren door het auteursrecht aan te passen aan de digitale omgeving. Een overzicht van de initiatieven in het kader van de digitale transformatie en over de huidige stand van zaken op dit vlak is te vinden op de website [España | digital](#).

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Centralisatie van open acces informatie en statistieken (CULTUREbase) en archivering• Sterke link met academische sector	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• Weinig digitale basisinfrastructuur• Eerder gericht op archivering en informatieverspreiding, minder op publiekswerking• Weinig ondersteuning van de sector• Niet erg gebruiksvriendelijk
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Digital Spain = ambitious project met brede scope• Gericht op diensten en regulering• Duidelijke doelstellingen• Samenwerkingen rond cultuurmanagement en policy	Threats <ul style="list-style-type: none">• Top down (overheid)• Weinig inspraak sector• Weinig focus op eindgebruiker• Fragmentatie door verschillende regio's

STRENGTHS

Ondanks heel wat gedecentraliseerde initiatieven, worden trends in participatie ook sterk gemonitord via de survey over culturele gewoontes en praktijken, en het vrijetijdsgebruik. Het open access platform ([CULTUREbase](#)) verzamelt heel wat datamateriaal omtrent cultuurparticipatie en andere culturele statistieken. Verder is er ook een sterke link met de academische sector, zoals PUBLICUM, een denktank voor museum management.

WEAKNESSES

Een aantal zwaktes zijn aan de ene kant een gebrek aan digitale basisinfrastructuur, maar ook de focus op archivering en informatieverspreiding en dus minder op publiekswerking. Ook wordt de sector weinig ondersteund op vlak van digitalisering en publiekswerking, wat opnieuw wijst op het gebrek aan focus op dit onderwerp.

Tenslotte zijn de initiatieven die er wel zijn, niet gebruiksvriendelijk, noch laagdrempelig of overzichtelijk.

OPPORTUNITIES

In de toekomst zijn er duidelijke plannen richting de digitalisering van de cultuursector. Zo is Digital Spain een ambitieus project rond digitalisatie met een brede scope dat de volledige cultuursector zou omvatten. Deze toekomstige doelstellingen richten zich op mogelijke diensten, maar ook op regulering en ondersteuning, zowel top down als bottom up. Ook bestaan er samenwerkingen rond cultuurmanagement die willen wegen op nationale besluitvorming (the State Federation of Associations of Cultural Management Professionals -FEAGC).

THREATS

De reeds vermelde toekomstplannen en doelstellingen worden zeer sterk gestuurd door de overheid, vanuit een top down principe. Hierdoor is er weinig inspraak van culturele instellingen in de sector en wordt er (te) weinig gekeken naar de eindgebruiker of consument. Traditioneel zijn alle initiatieven ook eerder gericht op het

ondersteunen en archiveren van de culturele sector, en minder op publiekswerking. Hiervoor zal dus een mentaliteitsswitch nodig zijn.

Tenslotte heerst er, zoals reeds vermeld, een sterke fragmentatie door en tussen de verschillende regio's binnen Spanje, wat zorgt voor een grote mate van decentralisatie. Er zal hierdoor dus extra ingezet moeten worden op centralisatie.

LINKS

- CULTUREBase : https://www.culturaydeporte-gob-es.translate.goog/servicios-al-ciudadano/estadisticas/cultura/mc/culturabase/portada.html? x_tr_sl=es& x_tr_tl=en& x_tr_hl=en& x_tr_pto=sc
- Digitalization of culture: <https://espanadigital.gob.es/en/measure/digitalization-culture>
- Filmoteca Española : <https://www.culturaydeporte.gob.es/actualidad/2022/11/221116-digitalizacion-fondos-filmoteca.html>
- PUBLICUM - Publics in Transformation : https://publicum-deusto-es.translate.goog/? x_tr_sl=es& x_tr_tl=en& x_tr_hl=en& x_tr_pto=sc

B.3.13

Zweden

CONTEXT

Net zoals in Denemarken is het verzamelen van data rond publieksparticipatie en -ontwikkeling in Zweden sterk gecentraliseerd rond één organisatie (Kulturanalys). Deze organisatie is sterk top down georganiseerd vanuit de overheid, meer specifiek vanuit het agentschap cultuuranalyse.

[Kulturanalys](#) handelt niet alleen, maar heeft een link met zowel de academische sector als de cultuursector. Vanuit de academische wereld is er een nauwe samenwerking met het [SOM Institute](#). Het SOM Institute is een universitaire onderzoeksorganisatie en een nationale infrastructuur voor survey data die de SOM survey en het *Swedish citizen panel* organiseert. De SOM survey brengt al sinds 1986 jaarlijks de opvattingen, meningen en gewoonten van de volwassen Zweedse bevolking in kaart. Sinds 2016 omvat de landelijke SOM-enquête zes verschillende edities die elk uitgaan naar een steekproef van 3500 mensen. Het Swedish Citizen Panel werd in 2010 opgericht en biedt een infrastructuur waarmee onderzoekers en organisaties onderzoeksvragen kunnen richten aan 70.000 actieve paneldeelnemers. Deze panelgegevens worden jaarlijks aangevuld met de SOM-survey. Kulturanalys rapporteert op basis van deze gegevens regelmatig over de culturele praktijken en gewoonten van de Zweedse populatie.

In 2015 werd RePublik opgericht, een overkoepelende organisatie voor publiek gesubsidieerde cultuurhuizen die ook vooral actief is rond kennisdeling op het gebied van publiekswerking.

In de regio Skåne is het departement cultuur bezig met nieuwe projecten rond digitalisering, in samenwerking met the Audience Agency (VK).

Hiernaast representeert de Zweedse Associatie voor Podiumkunsten ([Svensk Scenkonst](#)) 100 culturele organisaties in Zweden, en streeft het ernaar de aangesloten organisaties de beste voorwaarden te bieden voor het uitvoeren en ontwikkelen van hun professionele artistieke activiteiten en hen bij te staan bij het voldoen aan de verwachtingen en eisen die aan hen als verantwoordelijke werkgevers worden gesteld.

SWOT

Strengths <ul style="list-style-type: none">• Veel en gevarieerde data• Centralisatie en coördinatie• Ondersteuning van de sector• Laagdrempelige communicatie• Zichtbaarheid• Beleidsbruikbaarheid en actiegerichtheid• Link met academische sector• Lange tijdsreeksen en longitudinale data	Weaknesses <ul style="list-style-type: none">• Internationale afstemming/ samenwerking• Weinig tot geen focus op bewaring en borging van erfgoed• Consultancy noodzakelijk voor "next step"
SWOT	
Opportunities <ul style="list-style-type: none">• Verdieping van projecten• Participatiedata koppelen aan bestaande projecten• Handvatten ontwikkelen voor de sector (om met die data aan de slag te gaan)	Threats <ul style="list-style-type: none">• Verlies van connectie met sector• Bruikbaarheid voor sector• Zeer top down

STRENGTHS

Een eerste sterkte is de grote variatie aan projecten en onderwerpen, die de hele cultuursector omvatten. Ook is er een sterke centralisatie (Kulturanalys), wat zorgt voor een grote mate aan coördinatie en structuur.

Het SOM-Institute beschikt over een lange tijdreeks van gegevens (sinds 1986). Het Zweedse panel laat tevens toe om methodologische experimenten uit te voeren en om individuen of groepen in de tijd te volgen (longitudinaal onderzoek). De datasets worden tevens voor secundair onderzoek beschikbaar gesteld aan iedereen in de academische wereld.

Kulturanalys communiceert op een duidelijke en laagdrempelige wijze over de projecten en hun resultaten. Zo worden rapporten op een gestructureerde manier gedeeld en data vrij ter beschikking gesteld. Dit zorgt dan ook voor een verhoging van zichtbaarheid rond deze projecten en de algemene status van de CCS.

Verder ligt de focus zeer duidelijk op het creëren van een bruikbare basis voor dienstverlening en beleidsontwikkeling op verschillende niveaus.

WEAKNESSES AND OPPORTUNITIES

Bij deze case kunnen zwaktes en opportuniteiten direct gelinkt worden met elkaar, door de grote hoeveelheid aanwezige draagkracht.

Zo is er in mindere mate sprake van een voorbeeldrol op internationaal niveau, terwijl ze op vlak van dataverzameling zeker belangrijke rol kunnen spelen. Ook ligt de focus vooral op productie en beleidsbruikbaarheid, en minder op bewaring en borging van erfgoed. Het zou dus wenselijk zijn om inhoudelijk nog wat meer te verdiepen en hierbij aanvullend nog meer uit bestaande projecten te halen, zoals door het koppelen van dataverzameling aan bestaande projecten.

THREATS

Bedreigingen schuilen in de sterke top-down benadering van dataverzameling en valorisatie van onderzoek naar cultuurparticipatie. De bruikbaarheid voor de sector zou ten allen tijde het eindresultaat moeten zijn, terwijl er wel een grote kloof bestaat tussen het verzamelen van data en de toepasbaarheid ervan op de sector.

LINKS

- <https://kulturanalys.se/publikation/samhallets-utgifter-for-kultur-2021/>
- <https://kulturanalys.se/publikation/scenkonst-2021/>
- <https://kulturanalys.se/publikation/slojd-och-hantverk-2021/>
- <https://kulturanalys.se/publikation/kulturvanor-2021/>
- <https://kulturanalys.se/publikation/besoksutveckling-for-de-centrala-museerna-2021/>
- <https://kulturanalys.se/publikation/kulturanalys-2022/>
- <https://kulturanalys.se/publikation/arsavstavaredovisning-2021/>
- <https://kulturanalys.se/publikationer/#47de3d12be55e2528b88698c54eb61c4>
- <https://kulturanalys.se/publikationer/#47de3d12be55e2528b88698c54eb61c4>
- <https://www.svenskscenkonst.se/om-oss/in-english/>

B.3.14

Engeland (Verenigd Koninkrijk)

CONTEXT

Initiatieven rond publiekswerking en digitalisering worden vooral ondersteund door de Arts Council Engeland en UK Research & Innovation (UKRI) via subsidies. Verschillende gesubsidieerde initiatieven werken momenteel rond publiekswerking en digitalisering en nemen hier een leidende rol ten aanzien van de Europa.

SWOT

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none">•Sterke monitoring van participatie via “taking part”-survey•UKRI = ondersteuning initiatieven DDT•Wereldleider rond archivering en ontsluiting museumcollecties•DCN en AMA: ondersteuning sector•Verschillende privé consulting bedrijven•Innovatieve organisaties = gebaseerd op kwaliteitsvol onderzoek	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none">•Tools niet altijd toegankelijk door publiek-privé samenwerking•Minder gericht op eindgebruiker/cultuurparticipant•Geen deel EU, moeilijk leidende rol opnemen
SWOT	
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none">•Privé initiatieven hebben vaak een internationale scope en staan open voor samenwerkingen•Blijven een belangrijke partner door vrij raadgebare inzichten	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none">• Monopolie door leidende rol?•Vooral gericht op cultuurmarketing, minder op publieksverbreding, doelgroepen en cultuureducatie•Initiatieven zitten soms in grijze zone qua GDPR: minder aandacht voor privacy overwegingen

STRENGTHS

Net zoals Denemarken is het Verenigd Koninkrijk een wereldleider op vlak van de digitalisering binnen de cultuursector. Ten eerste is er een sterke monitoring van cultuurparticipatie via de [Taking part survey](#), met een sterke internationale valorisatie als gevolg. Daarnaast heeft [UK Research & Innovation \(UKRI\)](#) een aparte ondersteunende rol voor innovatieve projecten rond digitalisering in de cultuursector.

Verder is de UK ook een voorloper op gebied van archivering en ontsluiting van museumcollecties, specifiek biedt [Collection trust](#) ook internationaal advies aan rond museumwerking en publieksontsluiting. Ook [Digital Culture Network](#) (DCN) en [Arts Marketing Association](#) (AMA) bieden ondersteuning aan kleinere organisaties en cultuurwerkers rond digitalisering van hun werking, met focus op publiekswerking en verbreding. Daarnaast zijn er veel privé consultancy bedrijven op de markt die werken rond digitale publiekswerking (CRM), gebaseerd op kwaliteitsvol onderzoek. Zo biedt Morris Hargreaves McIntyre een brede publieksegmentering aan op basis van

breed publieksonderzoek ([Audience Atlas](#)) en organiseert *The Audience Agency* de *Cultural Participation Monitor* (Panel) om zo tot een nog bredere publieksegmentering van de gehele Britse bevolking te komen.

Verder wordt er ook sterk ingezet op gecentraliseerde ticketing data die het mogelijk maakt om een gedetailleerde mapping te maken van de cultuurparticipatie per postcode op geaggregeerd niveau. Deze transactiedata worden verzameld en gecentraliseerd via *Audience Finder*, een belangrijke internationale speler op gebied van datagestuurde CRM. Op basis van Mozaïek data bieden zij op basis van adresgegevens publieksegmenteringen aan voor cultuurhuizen, die zo zicht krijgen op de segmenten die zij wel of niet bedienen. Zij hebben sinds COVID ook de longitudinale 'Cultural participation monitor' opgestart in Noord-Ierland en Wales, waar het segmentatiemodel ook wordt toegepast. Zij zullen deze survey ook verder continueren.

WEAKNESSES

Het sterke publiek-private karakter van digitale cultuurinitiatieven in de UK heeft als gevolg dat de tools niet altijd vrij toegankelijk zijn, en dat er weinig academische valorisatie mogelijk is van breed gebruikte segmentatietools. De initiatieven zijn ook eerder aanbodgestuurd, waardoor de focus vooral ligt op de ondersteuning van cultuurhuizen en musea, en minder op de cultuurparticipatie zelf. Niet onbelangrijk om mee te nemen is het feit dat de UK geen EU-lidstaat meer is, waardoor ze die huidige leidende rol moeilijk kunnen blijven opnemen.

OPPORTUNITIES

Naast de beschreven zwaktes van privé-initiatieven, bestaan er zeker ook opportuniteiten. Deze initiatieven hebben namelijk vaak een internationale scope en staan open voor samenwerkingen. Ook zijn veel inzichten en tools wel vrij raadpleegbaar, waardoor ze dus een belangrijke partner blijven.

THREATS

Door de leidende rol van de UK kan er een monopolie ontstaan op gebied van CRM voor de cultuursector (zie gebruik van publieksegmentatie). Daarnaast ligt de focus vooral op cultuurmarketing en minder op publieksverbreding, doelgroepen en cultuureducatie. Ook zitten veel initiatieven soms in de grijze zone qua GDPR. Het is duidelijk dat er minder aandacht is voor privacy overwegingen.

LINKS

- Arts Marketing Association: <https://www.a-m-a.co.uk/>
- Collections Trust: <https://collectionstrust.org.uk/>
- Culture Segments: <https://www.mhminsight.com/culture-segments/>
- Digital Culture Network: <https://www.artscouncil.org.uk/digital-culture-network>
- Taking Part Survey: <https://www.gov.uk/guidance/taking-part-survey>
- The Audience Agency: <https://www.theaudienceagency.org/>
- UK Research and Innovation: <https://www.ukri.org/>

B.4 Credits afbeeldingen

- ▶ Cover: Xiaole Tao (via www.unsplash.com)
- ▶ Deel 1: Uriel Soberanes (via www.unsplash.com)
- ▶ Deel 2: niet gekend.
- ▶ Deel 3: Ismael Paramo (via www.unsplash.com)

